

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO - TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI**

**TÜRK TOPLUMUNUN, AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ
ALGILAMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan:
Zeynep POYRAZ
048237113**

**Danışman:
Prof. Dr. Sacide VURAL**

Ankara - 2008

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO - TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI**

**TÜRK TOPLUMUNUN, AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ
ALGILAMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan:
Zeynep POYRAZ
048237113**

**Danışman:
Prof. Dr. Sacide VURAL**

Ankara - 2008

ONAY

Zeynep Poyraz tarafından hazırlanan **Türk Toplumunun, Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyi**" başlıklı bu çalışma 14.07.2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Radyo - Televizyon ve Sinema Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Sacide VURAL
(Başkan)

Prof. Dr. Korkmaz Alemdar
(Üye)

Prof. Dr. Nilgün Gürkan Pazarcı
(Üye)

ÖNSÖZ

Bu çalışma, bir yönü ile, “yüksek lisans” derecesinin gereksinimi olarak ele alınmış ise de; daha çok, Avrupa Birliği’ne üye olmak yolunda, müzakere sürecinde olduğumuz bu günlerde, mensubu olduğum Türk toplumunun, “üyelik” ve “üyelğin gerekli ölçütleri ve toplumsal yaşantımızda meydana getireceği değişiklikler” anlamında sahip olduğu farkındalık ve algılama düzeyini analiz etmeye ve bu konuda ne düşünmekte olduklarına karşı duymakta olduğum ilgiden kaynaklanmıştır.

Tezin proje aşamasından, tezin oluşmasına kadar ki süreçte, her türlü ilgi ve bilimsel yardımını gördüğüm ve çalışmanın son şeklinin verilerek, gerçekleşmesinde katkılarını esirgemeyen, engin bilimsel anlayış ve tecrübeleriyle görüşlerinden faydalandığım Prof. Dr. Sacide Vural’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca; istatistik analizleri, bilgisayar ortamında titizlikle yapan Yrd. Doç. Dr. Murat Atan’a teşekkürlerimi sunarım. Tezin kuramsal çerçevesini oluşturmak üzere yapmış olduğum literatür taraması sırasında ve verilerin değerlendirilmesi aşamasında, çok çeşitli yayından faydalanmak suretiyle, çalışmaya zengin bir içerik sunabilme konusunda bana yardımcı olan ATAUM Kütüphanesi, Gazi Üniversitesi ve Milli Kütüphane yetkililerine teşekkür ederim.

Son olarak; bu çalışmanın, çeşitli aşamalarında yardımcı olan, katkıda bulunan herkese teşekkür ederim.

Temmuz 2008

Zeynep Poyraz

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ	vii

GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	5
Alt Problemler	5
SAYILTILAR	6
ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	6
TANIMLAR	7
ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE ÖNEMİ	8

I. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUMU	10
I. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DOĞUŞU	10
II. AVRUPA BİRLİĞİ'NE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR	14
A. Minimalist Yaklaşım	15
B. Maksimalist Yaklaşım	16
C. Seçmeli Avrupa Yaklaşımı (Europe A La Carte)	16
D. Avrupa Birleşik Devletleri Yaklaşımı (United States Of Europe)	16
E. Çeşitli Hızlarda Entegre Olan Avrupa Yaklaşımı (Multi Speed Europe)	17
F. Değişken Geometrilik Avrupa Yaklaşımı (Europe Of Variable Geometry)	17
G. Tek Merkezli Birbirine Geçmiş Halkalar Yaklaşımı (Europe Of Concentric Circles)	18

H. Esnek Bütünleşme Yaklaşımı (Flexible Integration)	18
III. TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ	19
A. Tarihsel Süreçte Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri.....	19
B. Türkiye'nin Üyelik Girişimleri Ve Yapılan Anlaşmalar	23
C. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Başvurusu.....	26
D. Türkiye'nin, Avrupa Birliği'nin Genişleme Sürecindeki Konumu	26
E. Üyelik İçin Avrupa Birliği'nce Belirlenen Ve Türkiye'nin Uyması Gereken Kriterler (Kopenhag Kriterleri)	28
IV. TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINA UYUMLAŞTIRILMASI	33
V. TÜRKİYE'NİN “MEVZUATA UYUM” KONUSUNDA YAPMIŞ OLDUĞU DEĞİŞİKLİKLER.....	60

II. BÖLÜM

YÖNTEM	73
EVREN VE ÖRNEKLEM	74
BİLGİ TOPLAMA ARACI	74
VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	76

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR.....	78
I. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN SOSYAL-KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ BİLGİLERİ	78
II. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN “AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ” ALGILAMA DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	81
1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	82
2. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	89
3. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	96

4. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	101
5. Araştırmaya Katılanların Gelir Durumlarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	112
6. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	119
7. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edinilen İletişim Kanallarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	124
8. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimlerine Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	135
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	147
KAYNAKÇA	152
EKLER.....	160
ÖZET	167
ABSTRACT.....	170

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e	: Adı Geçen Eser
AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AET-6	: Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu Kuran Çekirdek Altı Ülke
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AMB	: Avrupa Merkez Bankası
AP	: Avrupa Birliği Parlamentosu
AST	: Avrupa Savunma Topluluğu
AST	: Avrupa Siyasi Topluluğu
AT	: Avrupa Toplulukları
BAB	: Batı Avrupa Birliği
COREPER	: Avrupa Daimi Temsilcileri
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirme
ÇUŞ	: Çok Uluslu Şirketler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EAGGF	: Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu
EC	: Avrupa Konseyi
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (Örgütü)
EU	: Avrupa Birliği
EURATOM	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
EURES	: Avrupa İstihdam Hizmetleri Ağı
EUROPOL	: Avrupa Polis Ofisi
FADN	: Çiftlik Muhasebe Veri Ağı
FTA	: Serbest Ticaret Alanı

GAİP	: Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı
GB	: Gümrük Birliği (Protokolü)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
IACS	: Entegre İdare Kontrol Sistemi
IBBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
IMF	: Uluslararası Para Fonu
JAA	: Havacılık Otoriteleri Birliği
KDV	: Katma Değer Vergisi
MAI	: Çok-Taraflı Yatırım Antlaşması
MC	: Milletler Cemiyeti
MEDA	: Akdeniz Kalkınma Yatırımları
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
NATO	: Kuzey Atlantik İttifakı Örgütü
ODGP	: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OECC	: Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OECD	: Avrupa İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OGT	: Ortak Gümrük Tarifesi
OKK	: Ortaklık Konseyi Kararı
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
SAPARD	: Tarım ve Kırsal Kalkınma Özel Katılım Programı
SÇD	: Stratejik Çevresel Değerlendirme
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRKAK	: Türk Akreditasyon Kurumu
WB	: Dünya Bankası
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
1. Toplam İstihdam Artışı Yıllık Yüzde Değişim (2004).....	38
2. Ocak 2006 İtibariyle AB Üye ve Aday Ülkelerinin Asgari Ücret Düzeyleri (Euro/Ay)	48
3. Araştırmaya Katılanların Sosyal- Kişisel Özelliklerle İle İlgili Bilgilerinin Dağılımı	79
4. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Eğitim Standartları Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	82
5. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	83
6. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Hak İhlalleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	84
7. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Yaşam Standartları Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	85
8. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Medyadaki Özdenetim Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	86
9. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Entegrasyon Biçimi Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	89
10. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Üye Ülkeler İçinde Seyahat, Eğitim Alma ve Çalışma Özgürlüğü Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	91
11. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Kopenhag Kriterleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	92
12. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Eğitim Standartları Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	93
13. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Medyada Özdenetim Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	94
14. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Toplumsal ve Kültürel Kaynaşma Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	96

15. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Kopenhag Kriterleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	98
16. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Hak İhlalleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	99
17. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Serbest Dolaşım Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	101
18. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Üye Ülkeler İçinde Seyahat Etme, Eğitim Alma ve Çalışma Özgürlüğü Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	103
19. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre İstihdam Politikası Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	104
20. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Sendika ve Grev Hakları Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	105
21. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Gelir Düzeyi ve Yaşam Standartları Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	106
22. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Yabancı Yatırımlar Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	108
23. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Özelleştirme Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	109
24. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Vergi Politikası Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	110
25. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Ortak Tarım Politikası Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	111
26. Araştırmaya Katılanların Gelirlerine Göre Ekonomik Çıkarlar ve Mali İstikrar Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	113
27. Araştırmaya Katılanların Gelirlerine Göre Sosyal Düzenlemeler Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	114
28. Araştırmaya Katılanların Gelirlerine Göre Yaşam Standartları ve Gelir Düzeyleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	115
29. Araştırmaya Katılanların Gelirlerine Göre Euro'nun Kullanımı Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	116

30. Araştırmaya Katılanların Gelirlerine Göre Vergi Düzenlemesi	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	117
31. Araştırmaya Katılanların Gelirlerine Göre Ortak Tarım Politikası	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	118
32. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Entegrasyon	
Oluşumu Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	119
33. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Türk Eğitim	
Sistemi Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	120
34. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Kopenhag	
Kriterleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	121
35. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına İçişleri Politikası	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	122
36. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Egemenlik	
Paylaşımı Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	123
37. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre	
İstihdam Politikası Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama	
Düzeyleri.....	125
38. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre	
Kopenhag Kriterleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama	
Düzeyleri.....	126
39. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre	
Gümrük Birliği Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri..	127
40. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre Üretim	
Kalitesi Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri.....	128
41. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre Enerji	
Politikası Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	130
42. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre	
Çevre Politikası Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama	
Düzeyleri.....	131
43. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edindiği İletişim Kanallarına Göre	
Bilim ve Teknoloji Faaliyetleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği	
Algılama Düzeyleri.....	132

44. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre Kopenhag	
Kriterleri Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	135
45. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre Sivil Toplumun	
İşlevselliği Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	137
46. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre İnsan Hakları ve	
Temel Özgürlükler Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama	
Düzeyleri.....	138
47. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre İçişleri Politikası	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	139
48. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre Ortak Güvenlik ve	
Dış Politika Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	140
49. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre Hak İhlalleri	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	142
50. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre Yabancı Yatırımlar	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	143
51. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimine Göre Ortak Tarım Politikası	
Açısından Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri	144

GİRİŞ

Türk tarihinin her dönemecine bakıldığında, Batı'nın değerlerini toplumsal yaşama egemen kılma çabalarını yoğunlukla görme olanağı vardır. Avrupa Ekonomik Topluluğuna, bugünkü adıyla Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine girilmesi de, bu çabalardan; ama toplumsal yaşamın her alanını Batılı değerlerle donatan önemli çabalardan biridir.¹ Türkiye'nin bu birliğe üyelik süreci; 31 Temmuz 1959'da, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na "ortak üye" (associate member) olmak için başvurusuyla başlamış, zaman zaman duraksamalar geçirmiş olsa da, Gümrük Birliği'ne katılımı önemli bir ivme kazanmıştır. 14 Nisan 1987'de ise tam üyelik için başvuru yapılmıştır.

1999 yılının Aralık ayında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde, Türkiye'nin Avrupa Birliği tam üyeliğine adaylığı kabul edilmiş ve böylece ülkemizin, AB müktesebatının tamamına uyum sağlaması gerektiği gerçeği ön plana çıkmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği süreci; 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi'nde, tam üyelik müzakerelerinin başlatılması kararı ile yeni bir aşamaya girmiştir.² Avrupa Birliği'ne katılım müzakereleri; Türkiye'nin AB müktesebatını ne kadar sürede kendi iç hukukuna aktarıp, yürürlüğe koyacağını ve etkili bir şekilde uygulayacağını belirlediği süreçtir.³

Müzakere kararının alınmasıyla birlikte, "mevzuat uyumu" konusu, tüm ağırlığı ile Türkiye-AB ilişkileri gündeminin ilk sırasına yerleşmiştir. Mevzuat uyumu son derece önemlidir ve bunun temel nedeni; Avrupa Birliği'nin en önemli özelliği olan ve onu başka uluslararası siyasi yapılardan çok farklı kılan; kurumları vasıtası ile, diğer uluslararası hukuki işlemlere benzemeyen hukuki işlemler yapabilme özelliğidir. AB hukuku; üye devletler ve üye devletlerdeki gerçek ve tüzel kişiler açısından doğrudan uygulanabilir ve

¹ Sacide Vural, - Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi.- "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği" konulu görüşme (Ankara, 26 Mayıs 2008).

² İKV, **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Süreci**, s.5.

³ T.C. Başbakanlık, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği ve Müzakere Süreci**, Ankara, 2007, s.1.

bağlayıcı niteliktedir. Üye ülkelerin, bağımsızlıklarını, milli çıkarlarını veya herhangi bir başka konuyu öne sürerek, çekince koyma, ortak kuralları tanımama hakları yoktur.⁴

AB düzeyinde bir hukuki işlem, bir kez kabul edildikten sonra, bunun üye ülkelerin hukuki sistemine aktarımı, yorumlanması, uygulanması ve kararları; Avrupa Birliği'nde doğrudan etki yaratan ve üye ülkelerde Anayasa Mahkemeleri dahil hiçbir mahkeme tarafından sorgulanamayan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın yargı yetkisindedir. Uluslar üstü (Supranasyonel) hukuk olarak adlandırılan bu oluşum; mevzuat yakınlaştırılması sürecini, Avrupa Birliği'ne katılmak isteyen her ülkenin; siyasi, iktisadi ve sosyal sisteminin tüm aşamalarını derinden etkileyeceğini ve uzun süreceğini işaret etmektedir. Avrupa Birliği; ticaretten ulaşım, telekomünikasyondan rekabet politikasına, sermayenin-kişilerin-malların ve hizmetlerin serbest dolaşımından çevre ve tüketicinin korunmasına kadar, pek çok alanda geniş kapsamlı hukuki kurallar geliştirmiştir. "Topluluk Müktesebatı" olarak adlandırılan bu hukuki kurallar ve içtihatlar; Türkiye için, üyelik sürecinde aşılması gereken önemli yasal içerikleri temsil etmektedir.⁵

Medyanın, bireylerin üyelikle ilgili olarak bilgilendirilmesinde aktif rol oynaması gerektiğine ilişkin ön kabulümüzle; tüm aday ülkeler gibi Türkiye'nin de, Kopenhag siyasi ve ekonomik kriterlerinde belirlenen standartlara ulaşmasını; mevzuatını, AB müktesebatına uyumlaştırmasını ve uyumlaştırılmış mevzuatın, etkin olarak uygulamaya konulabilmesi için yeterli idari kapasiteyi oluşturmasının gerekliliğini, medyanın etkin bir biçimde vurgulaması önem taşımaktadır. Tam üyelik yönünde gerçekleştirilecek uyum; kapsamlı bir değişim projesi ve her alanda bir yeniden yapılanma hamlesi anlamına gelmektedir.

⁴ İKV, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Süreci**, s.7.

⁵ İKV, **AB Mevzuatına Uyumun, Ekonomik, Siyasi ve Sosyal Yaşama Etkileri**, İstanbul, Mayıs 2001, s.2.

Müzakere süreci; çetin siyasi, ekonomik ve hukuksal sorunların yaşanacağı, çalışan kesimleri, onların örgütlerini ve tüm sektörleri yakından etkileyecek yeni olanakları ve yeni sorunları beraberinde getirecek bir süreç olacaktır.⁶ Dolayısıyla, Avrupa Birliği'nin ve bu birliğe üyeliğin, tam olarak neleri ifade ettiğinin ve temel dinamiklerinin ne olduğu konusunun, Türk siyasetinde, kamusal yaşamda, medyada, üniversitelerde, tüm kurum ve kuruluşlarda daha doğru anlaşılması ve doğru uygulamalar ışığında hareket edilmesinin sağlanması büyük önem taşımaktadır; çünkü AB'ne katılacak olan Türkiye'den bu sisteme/meکانizmaya uyum yeteneği geliştirmesi beklenecektir ve bu doğaldır.⁷

Türk toplumu içinde yer alan bireyler; yani bu ülkenin siyasal karar alıcıları, uygulayıcılar, akademisyenler, yargıçlar, savcılar ve her kesimden halk, böyle bir sistem içinde yer alırken; toplumsal, kültürel, politik, ekonomik, kurumsal ve tarihsel bir proje olan AB ile ilgili, geniş bir ufka ve donanımına sahip olmak durumundadır. Üyelik durumu herkesi ilgilendirmektedir.⁸

Söz konusu birliğe üyeliğin, Türkiye'de yaşayan insanların yaşamlarını nasıl etkileyeceği ya da üye olmanın gerekli koşulları olan "uyumlaşma" sonucu kabul edilen kuralların neler olduğu konusunda toplumun bilgilendirilmesi, daha çok kitle iletişim araçlarıyla yapılmaktadır. "Bilgi güçtür" söylemi, ancak bilgiye ulaşma/erişim ile anlam kazanır.⁹ Bireylerin, Avrupa Birliği ve üyelik konularında bilgi edindiği kitap, dergi, broşür, sempozyum, konferans gibi yöntemlerden çok daha etkin ve güçlü olanı, elektronik medyadır.

Türkiye'de, Avrupa Birliği'nin yapısı ve işleyişinin yanı sıra, katılım sürecinde ve tam üyelik sonrasında, toplumsal anlamda yaşanacak

⁶ Kâmuran Reçber, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri**, İstanbul, Aktüel Yay., 2004, s. 249.

⁷ İbrahim, S. Canbolat, **Avrupa Birliği, "Uluslar üstü Bir Sistemin Tarihsel, Teorik, Kurumsal, Jeopolitik Analizi"**, 3. Baskı, Alfa Yayınları, Ekim 2002, s. 322.

⁸ İbrahim, S. Canbolat, **Küreselleşen Dünya ve Türkiye Aşkın Değerler, Kurumlar ve Politikalar Ağında İlişkiler, Sorunlar**, Vipaş, Bursa, 2002, s. 190.

⁹ İrfan Erdoğan, Korkmaz Alemdar, **Öteki Kuram**, Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi, 2. Baskı, Erk Yayınları, 2005, s.440.

gelişmelerle ilgili olarak önemli oranda bilgi eksikliği ve yanlış algılamalar bulunmaktadır. İşte bu noktada, medyanın, Avrupa Birliği üyeliğinin, üyelikle birlikte oluşacak değişimin etkilerinin, doğru bir şekilde algılanmasını sağlaması önem taşımaktadır. Medyanın, ülkemizin üyelik süreci ile ilgili bilgi eksikliği ve önyargılarla şekillenen ve gittikçe yaygınlaşan “yanlış veya eksik” algılamaların, “doğrulara” dönüşmesine katkıda bulunması beklenmektedir.

Medyanın topluma karşı sorumluluğu; toplumu eğitmek, bilinçlendirmek, aydınlatmak, modernleştirmek, ulusun ahlaki bir topluluk olarak bütünlüğünü sağlamak, en yüksek beğeni standartlarını özendirmek ve bunları topluma yaymak, enformasyon ve tartışmaların ekrana getirilmesi suretiyle ussal bir demokrasinin yaratılmasına yardımcı olmak şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁰ Buradan hareket ederek; Türkiye’nin siyasal ve ekonomik yönden, Avrupa düzeyinde bir demokratikleşme projesi olan Avrupa Birliği’ne katılımın, toplum kesimlerinin yaşamları için ne anlama geldiği, bir başka anlatımla; insanların yaşamlarında ne gibi değişime ve gelişmelerin olacağı konusunda, büyük oranda medyanın informe ettiği yetişkin bireylerin hangi düzeyde bilgiye sahip oldukları, bu araştırmaya konu olarak seçilmiştir.

¹⁰ Nesrin, Tan Akbulut, **Medya Eleştirileri**, Der. Nesrin Tan Akbulut, Beta Yayınları, I. Baskı Kasım 2005, İstanbul, s.100.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu araştırmada, büyük oranda medyanın bilgilendirdiği varsayılan Türk toplum kesimlerinin, “Avrupa Birliği’ne üyeliği”, üyeliğin gerekli ölçütleri açısından, algılama düzeyleri incelenmektedir.

ALT PROBLEMLER

Araştırmada, problemin çerçevesi içinde, aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1- Yaş ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

2- Cinsiyet ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

3- Medeni durum ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

4- Gelir durumu ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

5- Mesleki konum ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

6- Siyasi eğilimler ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

7- Avrupa Birliği’ne ilişkin enformasyon edinimi için başvuru alan kitle iletişim araçları ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

8- Öğrenim durumu ile kişilerin Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini algılamaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

SAYILTILAR

Türkiye’de, kitle iletişim araçları vasıtasıyla Avrupa Birliği ve Türkiye’nin üyeliği ile ilgili bilgi, haber ve değişiklikler gündeme taşınmaktadır. Üniversitelerde panel, konferans ve sempozyumlar yapılmakta, Avrupa Birliği ve üyelik konularında çeşitli bildiriler sunulmaktadır; Avrupa Birliği ve üyelik konusunun güncel olgular olduğu gerçeğinden hareketle, çalışma aşağıdaki sayılıtlara bağlı olarak yapılmıştır.

1- Toplum kesimlerini oluşturan bireyler, Avrupa Birliği ve üyelikle ilgili bilgileri, önemli ölçüde medyadan edinmektedirler.

2- Araştırma örneklemine giren kişiler, ankette yer alan soruları cevaplandırırken, görüşlerini hür iradeleri doğrultusunda ve objektif olarak ortaya koymaktadırlar.

3- Çalışmanın örnekleminde yer alan kişiler, araştırmanın konusuna ilgi duymaktadırlar.

4- Medyanın ve kurumların bilgilendirilmesiyle, kişilerin, Avrupa Birliği ve Türkiye’nin üyeliğine ilişkin toplumsal bilincini arttırmak olanaklıdır.

5- Ankette yer alan sorular Avrupa Birliği ve üyeliğe dair güncelliği önemli ölçüde yansıtmakta ya da temsil etmektedir.

6- Belirlenen örneklem grubunun, evreni yansıttığı kabul edilmektedir.

7- Bu araştırmaya konu olan bireylerin, Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin üyeliğini nasıl algıladıkları problemi, araştırmada ele alınan değişkenlerle ve sorularla sınırlı değildir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Bu çalışma ile ilgili olarak aşağıdaki sınırlılıklar dikkate alınmaktadır.

1- Araştırmanın örneklemine giren grupların, Ankara ili sınırları içinde oturan siyasilerden, öğrenim düzeyi üniversite ve üstü olan kişiler ile ilk ve orta öğrenim düzeyindeki kişiler arasından seçilmesi nedeniyle, araştırma sonuçlarının, bu düzeyleri içine alacak evren bağlamında ve Ankara ili özelinde genellenmesi olanaklıdır.

2- Kişilerin sosyo-kişisel özellikleri ile algılama düzeyleri arasındaki ilişki bu araştırmada ele alınan değişkenlerle sınırlı ve doğrusal niteliktedir.

3- Araştırmanın bağımlı değişkeni olan “algılama düzeyi” bu araştırmanın içinde yer alan, Türkiye’nin AB’ye üyeliğinin gerekleri olan “müktesebat uyumlaştırması” ve Türk insanının, AB’nin uygun gördüğü mevzuat başlıkları altındaki konulara ilişkin yaşam düzenlemesi ve yerine getirmesi gereken uyumlaşma koşullarını kapsamına giren bilgilerle sınırlıdır.

TANIMLAR

Algılama: Duyu organlarını uyaran nesnelerin, niteliklerin ve aynı zamanda etrafımızda meydana gelen olayların farkında olunması durumudur. Algılama süreci; düşünce kavramıyla birlikte düşünüldüğünde, algılamaya bağlı olarak, düşüncenin niceliği ve niteliğinin sağlıklı olması, bireylerin yaşamdaki davranış, tutum ve kararlarında denge unsurunun sağlanmasında önemli rol oynamaktadır; yani bu çalışmaya göre “algılama”, Avrupa Birliği’ne üyeliğin ne demek olduğu konusundaki bilgilerin farkında olunmasıdır.

Algılama düzeyi: Bu araştırmada, gözleme esas olan grupların Avrupa Birliği’ne üyelik konusunda sahip oldukları bilgi düzeyidir. Türk toplumunda yaşamakta olan bireylerin, sosyo-kültürel, psikolojik, ekonomik, ve politik anlamda, “Avrupa Birliği’ne üye olmak” durumunu ne şekilde ve hangi düzeyde algıladığını görmek demek; bu konuya ilişkin farkındalığı bir “bilinç” düzeyinde idrak etmek anlamını taşımaktadır. Bir başka anlatımla, Avrupa Birliği ve Türkiye’nin üyeliği konularında; edinilen bilgiler, kişilerin duygu ve düşünceleri, iradeleri, dikkat ve konsantrasyonları, tutum, içgörü ve

bilinçleri; algılama düzeyi hakkında bilgi vermektedir. Dolayısıyla; Avrupa Birliği ve “Türkiye’nin bu birliğe üyeliği” hakkında, bireylerin göstermesi gereken ve göstermekte olduğu yeterlik bakımından, kendi nesnel gerçeklik bütünlüğünü, kendine özgü bilişsel ve duyuşsal algılama ölçütlerine uygun olarak yorumlama ve derecelendirmesi, bu çalışmadaki “algılama düzeyi”ni ifade etmektedir.

ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE ÖNEMİ

Avrupa Birliği’ne üyelikle ilgili olarak, yaklaşık olarak yarım asırlık mücadelenin çeşitli evrelerinde, Türk toplumunun çeşitli kesimlerine “Avrupa Birliği’nin nasıl algılandığı” konusu ile ilgili deneysel araştırmalar yapılmış ve kişilerin Avrupa Birliği’ne olumlu ve sıcak baktığı sonucuna ulaşılmıştır. Ne var ki; “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğinin, Türk Toplum kesimlerini oluşturan farklı sosyal-kişisel özelliklere sahip bireyler tarafından nasıl algılandığı” konusunun, AB’nin öngördüğü kriterler ve AB müktesebatı bağlamında ele alındığı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğinin ne şekilde algılandığı, toplum kesimlerine sorular yöneltilerek analiz edilmiş, böylece daha geniş ve genel bir perspektifin görüşleri araştırmaya aktarılmıştır. Türkiye’nin tam üyeliğine ilişkin algılamaları etkileyen pek çok değişken söz konusudur. Toplum kesimleri, Avrupa Birliği ve Türkiye’nin üyeliği ile ilgili bilgi edinirken, en önemli rolün medya tarafından üstlenildiği görülmektedir.

Kamusal alanların çok çeşitli ölçeklerde ve biçimlerde varlığını sürdürür hale gelmesiyle birlikte, medyanın kamusal yayıncılık anlayışı da, kendini sorgulamakta, üzerinde yükseldiği temel prensipleri koruyarak, hayatın birçok katmanından gelen insanların bilgilenmesine ve katılımına olanak verecek bir yapı oluşturmaya doğru gitmektedir.¹¹

¹¹ Akbulut, a.g.e., s.101.

Medya, toplumu bilgilendirmek adına en önemli işlevlerinden biri olan “eğitim” olgusunu hayata geçirme konusunda, daha bilinçli bir tavır sergilediğinde; bireylerin, Avrupa Birliği ve üyelik konusunda farkındalık düzeyleri artabilecektir.

Çalışmada ele alınan değişkenlerin, algılamaya olan etkisinin bilinmesi, Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde daha bilinçli olunmasına katkı sağlayabilecektir. Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olması konusunda belirlenecek olan algılama düzeyi; bu alanda yapılacak olan diğer çalışmalara rehberlik edebilir; kitle iletişim araçlarının üzerine düşen, kamuoyunu aydınlatma görevi ve sorumluluğu doğrultusunda neler yapması gerektiği ilgili rehberlik edebilecek bilgiler sunabilir; aynı zamanda şu anda görev yapmakta olan hükümetin ve daha sonra görev yapacak olan hükümetlerin Avrupa Birliği’ne ilişkin olarak belirleyecekleri politikalar için önemli bir veri tabanı oluşturarak, uygulanacak stratejilerin rotasını belirlemede yardımcı bir rol oynayabilir.

I. BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ’NE UYUMU

I. AVRUPA BİRLİĞİ’NİN DOĞUŞU

Tarih boyunca insanlığın, gelişme ve bütünleşme adına farklı kolektif yapılanmalara giderek, güç birliği sağladığı görülmektedir. Avrupa’da bir birlik kurabilmeye yönelik hareketlerin kökeni, çok eskilere dayanmaktadır ve bu düşünce, Avrupa kıtasındaki devletlerin ortaya çıkmasıyla eş zamanlıdır.¹ Bir topluluğun “birlik” (union) olması, topluluğu oluşturan ulus devletlerin hukuksal varlıkları ile ilgili bir tanımlamayı gerekli kılmaktadır. Birlik kavramı, ortaklık ve işbirliğinin ötesinde bir tür kurumsal kaynaşmayı ifade ederken, anlam olarak hem ulusal egemenliklerin tümünün yitirilmemesini, hem de ortak politika geliştirerek bir egemen kurumun oluşumunu içermektedir.²

Geçen yüzyıllar içinde ve 20. yy’da La Rochefoucauld, Saint Simon, William Penn, Due de Sully, Augustin Thierry, Emile de Girardin, Victor Hugo, Count Coudenhove Kalergi, De Gasperi, M. Briand gibi düşünürler, Avrupa Birliği’nin kurulmasına inanan kişilerdir. 20. y.y.’da Jean Monnet, Robert Schuman, Konrad Adenauer, Carlo Sforza, Winston Churchill, P. Henri Spaak, de Gaulle birleşik bir Avrupa’nın oluşumunda emeği geçen devlet adamlarıdır.³

Batı Avrupa’da ilk olarak bölgesel entegrasyon sürecinin başlatılmasına yönelik resmi görüş 1946 yılında İngiltere Başbakanı Winston Churchill tarafından, Sovyet tehdidine karşı “Avrupa’da bir birleşmiş millet

¹ İrfan Kaya Ülger, **Avrupa Birliği’nin ABC’si**, Sinemis Yay., 2. Baskı, Ankara: 2003, s. 4.

² Ayşe Ceyhan, **Avrupa Topluluğu Terimleri Sözlüğü**, Afar Yay., İstanbul: 1991, s. 187.

³ Rıdvan Karluk, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul: 2003, s. 1.

kurmalıyız” şeklinde yapılan açıklamayla başlamıştır. Churchill’in kastetmiş olduğu “konfederasyon” şeklinde bir yapılanmadır.⁴

9 Mayıs 1950’de Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından “Schuman Planı” deklare edilmiştir. Bu planda Schuman, bir savaşın vazgeçilmez unsurları olan kömür ve çelik üretiminin “ulus üstü” bir otoriteye verilmesini teklif etmektedir.⁵

Avrupa birliğinin oluşmasına zemin hazırlayan bir gelişme de, Yüzyıl Savaşlarını ve Otuz Yıl Savaşlarını yaşamış, son üç asrın sistemik savaşlarının vuku bulduğu Avrupa’yı yeniden inşa etmek ve insanlar arasındaki barışı, huzuru ve refahı sağlamak düşüncesidir.⁶

Günümüz Avrupa Birliği, bütünleşme sürecinin birçok aşamasını geçerek oluşmuş ve kendisini ortaya çıkaran düşünsel ve yapısal olguların birbirlerinin üzerine eklemlenmesiyle gerçekleşmiştir. Zaman ve koşullara göre farklı anlamlar taşıyan söz konusu süreç, günümüz amaç ve araçları açısından birer yapı taşı niteliği taşımıştır. Dikkati çeken bir husus AB merkezli bir Avrupa’yı yeniden yapılandırma çabası içinde, I. ve II. Dünya Savaşlarında büyük tehdit oluşturan Almanya’nın kontrolde tutulma çabasının var olduğu konusudur.⁷ Avrupa Birliği’ne yönelim, Avrupa Devletleri ile sınırlı kalmamıştır.⁸

Avrupa Birliği, siyasal ve ekonomik bir entegrasyon oluşumu olarak kendini var ederken bu oluşum sırasında, hedef ve strateji konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmış ancak neticede bir “Süper Avrupa Devleti” yerine,

⁴ Sonia Mazey, Development of the European Idea: From Sectoral Integration to Political Union, **European Union and Policy Making**, Edt: Jeremy RICHARDSON, Routledge Publishers, New York: 1996, s. 28

⁵ İrfan Kaya Ülger, **Avrupa Birliği El Kitabı**, (Kavramlar, Kurumlar-Kişiler), Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara: Şubat, 2003, s. 257.

⁶ Azmi Ateş, AB’nin Geleceğinde Türkiye’nin Konumu, **Yeni Türkiye Dergisi AB Özel Sayısı**, 35 (2000), s. 77.

⁷ John Lukacs, **21. Yüzyılın ve Modern Çağın Sonu**, Sabah Kitapları, İstanbul: 1994, s. 67.

⁸ Ball George, Jean Manned: **Path to European Unity**, St. Martin’s Press, New York: 1991, s. 135.

“ulusal devletlerin transformasyonu yoluyla sağlanacak bir bütünleşme tercih edilmiştir.⁹

Bu sürece gelirken, sırasıyla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa Savunma Topluluğu (AST), Avrupa Siyasi Topluluğu (AST), Batı Avrupa Birliği (BAB), Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuş, Paris ve Roma Antlaşmalarıyla kurulan AKÇT, EURATOM VE AET’nin adları 1 Temmuz 1967’den geçerli olmak ve her üç topluluğu ifade etmek üzere Avrupa Toplulukları olarak anılmaya başlamıştır.¹⁰ Avrupa’da böylesi bir örgütlenmenin kuruluşu, II. Dünya Savaşı sırasında totaliter yönetimlere karşı savaşıyan direniş hareketlerinden kaynaklanmıştır.¹¹

1 Temmuz 1967’de yürürlüğe giren Füzyon Antlaşması’nın resmi adı, Avrupa Toplulukları’nda, Tek Komisyon ve Tek Konsey Kuran Antlaşma’dır. Füzyon Antlaşması’nın yürürlüğe girmesinin ardından, AKÇT, AET ve EURATOM’un yürütme organları birleştirilmiştir.¹² Avrupa Topluluğu, esas itibariyle mevcut 3 uluslar üstü kuruluşun tek çatı altında birleştirilmesidir.¹³

Maastricht’te toplanan Avrupa Toplulukları Devlet ve Hükümet Başkanları, “Avrupa Birliği Antlaşması” üzerinde anlaşarak, metni 7 Şubat 1992’de imzalamışlardır. Maastricht Antlaşması’yla AVRUPA BİRLİĞİ’nin hukuki temelleri atılmıştır. Avrupa Birliği’nde, üzerinde anlaşma sağlanan başlıca noktalar şunlardır:

- Ekonomik ve Parasal Birliğin tamamlanması,
- Topluluğun nispeten fakir ülkelere yardım fonu,

⁹ Leon N. Lindberg, Stuart Scheingold; **Europeans Would be polity**, Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey: 1970, s. 24.

¹⁰ Ülger, **Avrupa Birliği’nin ABC’si**, s.4.

¹¹ Mustafa Yalçiner, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Avrupa ve Sosyalistler Akıntıya, (Derleyenler: Sibel Özbudun-Temel Demirel), Ütopya Yayınları, Ankara: 2000, s. 132.

¹² Ülger, **“Avrupa Birliği’nin el kitabı”**, s. 153.

¹³ Finn Loursen, **The Role of Commission**, The European Union: How Democratic is it?, Edt: S.S. Andersen, K.A. Eliassen, Sage Publications, London, vd: 1996, s. 127.

- Ortak dış politika,
- Ortak Savunma ve Güvenlik Politikası
- Federalizm yerine, sıkı birlik,
- Sosyal konular,
- Avrupa Parlementosu'nun (AP) yetkilerinin arttırılması,
- Ortak Vize Uygulaması¹⁴

Avrupa Birliği, üç sütun üzerine oturmaktadır. Bunlardan birincisi, uluslar üstü (supranasyonel) nitelik taşıyan Avrupa Toplulukları sütunu, ikincisi Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ve sonuncusu da Adalet ve İçişlerinde işbirliği sütunudur. II. ve III. sütunlar, hükümetler arası (intergovernmental) nitelik taşımaktadır. Buna karşılık, I. sütun ulus üstüdür. Bir başka ifade ile topluluklar sütunu kapsamına giren alanlarda AB üyesi devletler, karar alma ve uygulamaya ilişkin kimi yetkilerini, AB kurumlarına devretmişlerdir. Günümüzde “Avrupa Birliği” kavramı, Avrupa Bütünleşmesinin 1993 sonrasında aldığı örgüt yapısının genel adı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, AB'nin ulus üstü nitelik taşıyan I. sütunu kastedilerek Avrupa Toplulukları kavramının kullanımı da devam etmektedir.¹⁵

Maastricht Antlaşması'nın kabulünden sonra, AB, kendine özgü bir “Konfederasyon” olma yolunda ilerlemeye başlamıştır. Bugün bir ekonomik topluluk olmaktan çok ötede, ortak dış politikası, ortak savunma politikası olan, kendine özgü, “Uluslar üstü AB hukukunu oluşturan” ekonomik ve siyasi bir yapılanma içinde ilerlemektedir.¹⁶

¹⁴ Karluk, **a.g.e.**, s. 76.

¹⁵ Ülger, **a.g.e.**, s. 50.

¹⁶ Erol Manisalı, **AKP Hükümeti ve Avrupa**, Türkiye-Avrupa İlişkilerinde “Sessiz Darbe”, Derin Yayınlar, 10. Basım, İstanbul: 2004, s. 48.

Şu bir realitedir ki, AB'nin devletleşme yolundaki ilerleyişi hafife alınacak bir durum değildir. Bu ilerleyiş öyle bir formasyon kazanmaktadır ki, klasik "ulus-devlet" in sahip olduğu bütün özellikler (bayrak, belirgin coğrafi sınırlar, ekonomik kurumlar, para, hukuk, egemenlik, vatandaşlık sistemi, halkların isimlendirildiği kimlik, v.s) aynıyle oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bugün Avrupa Birliği, siyaset, yurttaş hakları, iç ve dış politika alanlarını kapsayan çok sektörlü bütünleşmenin en ileri biçimidir.¹⁷

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

AB'nin ne olduğu ve geleceği konusunda farklı yaklaşımlar olmakla birlikte, birliğin eşi benzeri olmayan bir yapıyı temsil ettiği, üzerinde uzlaşılan en temel saptama sayılmaktadır. Avrupa Birliği, farklı ulusların bir araya getirdiği bir yapıdır, ama bir uluslararası örgüt görüntüsünde değildir. Birlik kapsamında çeşitli devletler siyasi bütünleşme yolunda ilerleme kaydetmişler ve karar alma egemenliklerinin bir kısmını birliğin yönetsel yetkelerine devretmişlerdir. Birliğin bu yanı bir federatif yapıyı andırmaktadır. AB, bir para birimine, parlamentoya, bakanlar kuruluna, bayrağa sahiptir ve hatta bir anayasaya sahip olmak için gerekli süreci işletmektedir.; ama bunlara rağmen federasyon yapısından hala uzaktır.¹⁸

Avrupa'da ekonomik entegrasyon alanındaki ilerlemelerin sosyo-ekonomik hayata olumlu katkılarda bulunmasıyla birlikte, AB'nin siyasi ve kültürel birliktelik yolunda daha rahat ilerleyebilmesi gerçekleşmektedir.¹⁹

Öte yandan, AB'nin hükümetler arası yapı olarak tanımlanmasında da aykırılıklar ortaya çıkmaktadır. AB'ni tam donanımlı bir birleşik devlet, ne

¹⁷ J. Keane, Nations, **Nationalism and the European Citizen**, Working Paper, Center for the Study of Democracy 1993, <http://www.cc.colombia.edu>

¹⁸ Gökmen Karadağ, **AB'nin Medyası, Medya'nın AB'si**, Güncel Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul: Aralık, 2006, s.16.

¹⁹ P.G.Back, **Functionalism and Functional Integration**, International Encyclopedia of Social Sciences, (ed) D. Shills, London: 1972, p. 534.

özelliklerini bütünüyle koruyan bir bütün, ne de bu iki uç arasında yer alan bir düzen olarak görmek mümkündür.²⁰

Kendi kendine yeterliliği amaçlayan bir topluluk, “siyasal topluluk” olarak görülmektedir.²¹ Bu da “bir hukuk antlaşmasıyla ve bir çıkar ortaklığıyla birleşmiş bir topluluk” demektir.²²

AB’nin ve bütünleşme sürecine ilişkin kuramlara bakıldığında; işlevselcilik, yeni işlevselcilik, özgürlükçü hükümetler arasııcılık ve eş toplumsalcılık gibi yeni kuramlar ortaya atılmış olmakla beraber, bu kuramlar içinde en temel karşıtlığı “federalizm ve hükümetler arasııcılık” oluşturmaktadır. Avrupa bütünleşmesinin tarihi boyunca bu iki uç arasında bir mücadele yaşanmıştır, dolayısıyla bu iki uç kavramı çalışmaya yansıtma önemli bir öneme sahiptir.

A. Minimalist Yaklaşım

Minimalist yaklaşımı savunanlar, bağımsız egemen devletlerarasındaki gönüllü ve aktif işbirliğini tercih etmektedirler. Bu yaklaşımda, ulus olma halinin, ulusal göreneklerin, geleneklerin ve kimliğin bir Avrupalı kişilik kimliğine ve süper devlete karşı korunması vurgulanmaktadır.²³ Bu yapıda, aralarındaki anlaşmazlıkların çözümü için gelişmiş hükümetler arası düzenekler ve yöntemler oluşturmuş, egemenliklerini koruyan; ancak birbirine alışılmadık ölçüde bağımlı devletlerin ortaya koyduğu bir bütünlük tanımlanmaktadır.²⁴

²⁰ Armağan Emre Çakır, **Avrupa Bütünleşmesinin Siyasal Kuramları**, Beta Yayınları, İstanbul: 2001, s. 62.

²¹ Aristoteles, **Politika Bilimi**, Çev: Mete Tuncay, İstanbul: 1975, s.7.

²² Marcel Prelat, **Politika Bilimi**, Çev: Nihal Önal, Varlık Yayınları, İstanbul: 1972, s. 26.

²³ Philip Schlesinger, “**Medya, Devlet ve Ulus**”: Siyasal Şiddet ve Kollektif Kimlik, Çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, 1994, s. 304.

²⁴ Çakır, **a.g.e.**, s. 19.

B. Maksimalist Yaklaşım

Maksimalist yaklaşımı savunanlar, görece çok daha sıkı bir bütünleşmeye, ulusal egemenliklerin birçok alanda merkeze devrine vurgu yapmaktadırlar. Bu yaklaşımın savunuculuğunu Fransa ve Almanya yapmaktadır. Maksimalist söylem, bütünleşme kavramları içinde temel olarak “federalizmde” ifadesini bulmaktadır.²⁵

Farklı ülkelerin bütünleşmelerinin değişik hızlarda ve sürelerde gerçekleşeceği kaçınılmazdır. Bütünleşme ile eş zamanlı bir genişlemenin gerçekleşebilmesi için aşağıda ana hatlarıyla açıklanacak yaklaşımlar önem arz etmektedir.

C. Seçmeli Avrupa Yaklaşımı (Europe A La Carte)

Diğer yaklaşımlardan farklı olarak “entegrasyonu” ortadan kaldırmaya yönelik bir yaklaşımdır. Entegrasyona Avrupa Birliği’nin ilk kuruluşundan bu yana karşı olan İngiltere tarafından desteklenmektedir.²⁶ Bu yaklaşım, AB’yi kuran antlaşmalarda öngörülen “yeknesak bütünleşme” anlayışının değişmesini gerektirmektedir. Yaklaşım AB’nin asgari ortak politikalar üzerinde yükselen “farklılıklar gösteren” bir bütünleşme alanı olmasını hedeflemektedir.²⁷

D. Avrupa Birleşik Devletleri Yaklaşımı (United States of Europe)

Bu yaklaşım, Avrupa Birliği’ni federe devletler yapısına dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşıma göre üye ülkeler, AB’nin geliştirdiği her politikayı aynı derecede benimseyip uygulayacaklardır. Bu yaklaşımı Avrupa Birliği entegrasyonunda esas alma bugünkü konjonktürde çok zordur. Üyeler,

²⁵ Karadağ, **a.g.e.**, s. 21.

²⁶ Karluk, **a.g.e.**, s. 43.

²⁷ Centre for Economic Policy Research (CEPR), “**Flexible Integration**”, Monitoring European Integration 6, London, 1995, s. 53.

Maastricht Antlaşması'nın öngördüğü alanlar için bile ulusal egemenliklerinden henüz tümüyle vazgeçememişlerdir.²⁸

E. Çeşitli Hızlarda Entegre Olan Avrupa Yaklaşımı (Multi Speed Europe)

Üye ülkelerin, Avrupa Birliği'nin geliştirdiği politikalara farklı sürelerde uyum sağlamalarına imkân tanıyan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın esası, ortak hedeflere ulaşmak için bir üye devletler grubunun yeterli olmasıdır. Diğer üye devletlerin de bu ortak hedeflere daha sonra ulaşmak isteyecekleri, bu yaklaşımın esasıdır.²⁹

Yaklaşım; hem tam üye olan ülkeler hem de aday ülkeler için ortak bir bütünleşme seviyesi öngörmektedir. Bütünleşme seviyesi, diğer üye ülkelere oranla daha yavaş ilerleyen ülkelerin hızına göre belirlenmektedir.³⁰

F. Değişken Geometrilili Avrupa Yaklaşımı (Europe of Variable Geometry)

Bu yaklaşıma göre Avrupa Birliği'ne üye ülkeler merkez çekirdek (hard core) içindeki ülkeler ve çevresindeki ülkeler şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Merkez çekirdek, Maastricht Antlaşması'nca belirlenen hedeflere ulaşmak için gerekli kriterleri sağlamış ülkeler olup, Fransa, Almanya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'tur. Grup içindeki ülkelerle aynı seviyeye gelen her ülke, çekirdeğe katılmakta serbesttir. Çekirdeğe giren ülkeler, diğer üye ülkeler üzerinde "çekim etkisi" yaratarak bütünleşme sürecinde ilerlemelerini hızlandıracaktır.³¹

²⁸ Beril Dedeoğlu, **Adım Adım Avrupa Birliği**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1996, s. 147.

²⁹ Karluk, **a.g.e.**, s. 44

³⁰ Centre for Economic Policy Research (CEPR), **a.g.e.**, s. 56.

³¹ Karluk, **a.g.e.**, s. 45.

G. Tek Merkezli Birbirine Geçmiş Halkalar Yaklaşımı (Europe Of Concentric Circles)

Yaklaşımın temelinde, Avrupa Birliği'ne tam üye veya tam üyeliğe aday ülkelerin, Avrupa Birliği tarafından belirlenmiş ortak politikalara zaman içinde uyum sağlamaları yatmaktadır.³²

Bu yaklaşımda tek merkezli halkaların en içte kalanı merkez çekirdektir. Merkez halkaya dâhil olan ülkeler, bütünleşme sürecinde derinleşmeyi ve hızlanmayı hedefleyen ülkelerdir. Tek merkezli dış halka, yakın gelecekte Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefi olmayan ülkelere oluşacaktır. Bu halkaya dâhil olan ülkeler, Avrupa Birliği ile ticareti güçlü, AB'ne ticaret anlaşmaları ile bağlı olan ülkelerdir.³³

H. Esnek Bütünleşme Yaklaşımı (Flexible Integration)

Bu yaklaşım, Avrupa Birliği'ne dâhil olmak isteyen tüm aday ülkelere tam üyelik hakkı tanımaktadır. Tek şart ülkelerin gruptaki ortak paydayı oluşturan zorunlu politikalara uyum sağlamalarıdır.³⁴ Bu yaklaşım, AB politikalarını iki gruba ayırmaktadır. İlk grup, her ülke için uyulması zorunlu politikalardan meydana gelmektedir. Bu politikalar Avrupa Birliği'nin ortak paydasıdır. İkinci grup ise "seçimlik politikalardan oluşmaktadır. Tam üye ve aday ülkeler, bu gruptaki politikalardan istediklerini benimseyerek, aralarında serbest işbirliği (serbest ortaklık) kurabileceklerdir. Her ülkenin serbest ortaklığa dâhil olma zorunluluğu bulunmamaktadır.³⁵

³² Elif Uçkan Dağdemir, *Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri ile Türkiye'nin AB'ne Tam Üyeliklerinin AB'nin Bütünleşme ve Genişleme Dinamikleri Yönüyle Değerlendirilmesi*, İKV Yayınları, No: 150, İstanbul, 1998, s. 21.

³³ Karluk, *a.g.e.*, s. 46.

³⁴ Dağdemir, *a.g.e.*, s. 22.

³⁵ Karluk, *a.g.e.*, s. 47.

Hem aday ülkelerin, hem mevcut üyelerin AB'nin genişleme sürecinde üstlenmek durumunda oldukları görev ve yükümlülükler, iletişim stratejisiyle oluşturulacak bir tür sinerji (ortak etki) yoluyla yerine getirilebilecektir.³⁶

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkileri, tarih boyunca, birliğin kurumsal, hukuki, ekonomik ve siyasi yapısının öngördüğü kurallar, değerler ve koşullar çerçevesinde gerçekleşmiştir. AB'nin entegrasyon evresinde; genişlemeye bakış açısı; farklı kültürel, demografik ve dini altyapıya sahip olan ülkemiz için farklı şartlar ve antlaşmalar zemininde olgunlaşmıştır.

III. TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

A. Tarihsel Süreçte Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkilerini analiz ederken Osmanlı'dan günümüze kadar uzanan Avrupa'ya açılış sürecine ve Türkiye Cumhuriyet Dönemindeki "Avrupa'ya Yaklaşım" olgusuna yer vermek yerinde olacaktır.

Tarihçi Albert Sorel'in dediği gibi, Batılıların "Doğu Sorunu" ya da "Şark Meselesi" diye adlandırdıkları sorun, Türklerin Anadolu'ya girmeler ile birlikte ortaya çıkmış, Avrupa Birliği'nin kuruluşu daha doğrusu Avrupa'nın tek bir ulus devlet altında birleştirme çabalarının başlangıcı da Türklerin Avrupa'ya geçişiyle başlamıştır.³⁷

Ünlü Fransız felsefeci ve tarihçisi Emmanuel Berl'in, "Atilla'dan Timur'a Avrupa ve Asya" adıyla çevrilen ve orijinal adı Hıstarje De L'europe olan eserin önsözünde yer alan aşağıdaki satırlar "Avrupa" kavramına nasıl bakılması gerektiğini çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Esere göre, "Soy ağacı tutkusu" yüzünden Avrupalılar, geçmişteki iyi ve "kötü" günleri ve

³⁶ http://europa.eu.int/comm/enlargement/communication/pdf/explaining_enlargement.pdf.

³⁷ Nevzat Yalçıntaş, **Avrupa Birliği ve Türkiye: Avrupa Topluluğu bir Hristiyan Kulübü müdür?** Nokta Kitap, 1. Baskı, İstanbul: 2006, s. 12.

tarihlerindeki “boşlukları” göremez hale gelmişlerdir. Hümanist Avrupa’nın Merkantil projesi, hayalden öteye gidemeyen “Haçlı Projesi” ve sanayi devrimi gibi projelerde yer alanlar “Avrupalı” sayıldılar ve sayılırlar. Bu projelerin dışında kalanlar “Avrupalı” sayılmadılar ve sayılmazlar.³⁸

Balkanlar’ın tamamını ele geçiren, Akdeniz’de hâkimiyet kuran, Karadeniz’i bir “Osmanlı Gölü” haline getiren Osmanlılar, bugünkü Almanya, İtalya ve Fransa da dâhil olmak üzere tüm Avrupa kıtasını tehdit eder bir hâl almışlardır. Coğrafi, dini ve kültürel olarak belli sınırlara hapsedilen Hristiyan Avrupa, Osmanlı’ya karşı giriştiği koalisyonlar sayesinde tek ve farklı bir kimliği daha belirgin olarak hissetmiştir.³⁹

Türkiye’nin AB’ye üyelikle ilgili politikaları ve açılımlarını doğru değerlendirebilmek için Osmanlı Devleti’nin Avrupa karşısındaki pozisyonunun geçirdiği değişim aşamalarını ele almak gerekmektedir.

Osmanlı’nın özellikle 19. y.y.’daki reformlar sürecinde yaptığı bazı hataların (1826’daki Yeniçeri Kırımı, 1838’deki Baltalimanı Ticaret Sözleşmesi, 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat Fermanları’nda Yabancılar verilen dengesiz haklar v.s.)⁴⁰ Türkiye’ye ulaşan uzantıları ve Türkiye’nin açmazlarını da yansıtmak önemlidir. Osmanlı Devleti’nin güçlü olduğu dönemlerde Batı ile ilişkileri, tepeden bakmacı, küçük görücü ve karşılıktan uzak bir anlayış çerçevesinde yürütölmekteydi.⁴¹

Diğer yandan Türkler, Hristiyan ve Avrupa kimliğinin oluşmasında özel bir rol oynamışlar ve özellikle Hristiyan Avrupa, Türk tehdidi ile kendisini tanımlamıştır; ancak unutmamak gerekir ki en yoğun savaşların yaşandığı dönemlerde bile Türkler Avrupa düzeninin bir parçasıdır; yani Çin, Hindistan,

³⁸ Politika Merkezi (Ankara), Türkevî Araştırmalar Merkezi (Amsterdam), **Avrupa Birliği, Türkiye ve İslam**, Politika Merkezi Yayınları, Ankara: Aralık, 2004, s. 5 – 6.

³⁹ Sedat Yalçın & Mehmet Özcan & İhsan Bal, **Türkiyeli Avrupa**, Hayat, 1. Baskı İstanbul, 2004, s. 20 – 21.

⁴⁰ İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, Hil Yayınları, 2. Baskı, 1987, s. 36.

⁴¹ Oral Sander, **Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü: Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme**, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Yayını, Ankara: 1987, s. 96.

Latin Amerika coğrafyalarından farklı olarak Türkler, Avrupa anlayışına sahiptirler ve Hristiyan milletlerle dahi, diğerlerine karşı ittifak ilişkisine girebilmişlerdir. Osmanlılar geleceklerini Orta Asya veya Ortadoğu'da değil, Avrupa'da görmüşlerdir; yani Türklerde bir Avrupa karşıtlığı, Orta Çağ'da ve sonrasında mevcut değildir. Dini bağınazlık başta olmak üzere, zayıf bir hukuk anlayışı, çatışma merkezli bir siyaset anlayışı, o dönem için kabul edilebilir görünse de, her geçen yüzyıl ile birlikte bu katı anlayışlar zayıflamış, Fransız Devrimi, Endüstri Devrimi, Reform, Rönesans, dünya savaşları, modernizasyon v.b. evreler Avrupa ve Avrupalılık kavramlarında büyük bir değişime yol açmıştır. Halen "Avrupalılık" bilinç altında "öteki" olarak Türkler bulunsa da, bugün Avrupa'yı Avrupa yapan değerler, dini farklılıklar ve çatışma kültüründen çok; liberalleşme, demokrasi, hükümetler karşısında bireysel haklarda genişleme, katılımcılık, çoğulculuk, kadın ve çocuk hakları, genel olarak insan hakları, örgütlenme ve sivilleşmedir.⁴²

Türkiye'nin küreselleşme süreçleri konusunda çok ciddi bir deney birikimi vardır. 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa kapitalizminin küreselleşme çabaları sırasında onun sınır komşusu oldu. Farklı bir ekonomik, toplumsal, kültürel sisteme sahipti ve Batı ile uzun süren çatışmalara girdi. Batılılaşma olarak adlandırılan bu süreç, gelişmelere karşı koymanın bir yolu olarak da değerlendirilebilir.⁴³

Osmanlı'da burjuva tipi bir toplumsal sınıf oluşmadığı; reformların dış tehdit ya da dayatmalara endeksli bir şekilde yapıldığı, bu nedenle Batılıların kışkırtma ya da her nevi yönlendirmelerine açık olduğu ve modern reformların halk yığınlarının istekleri dikkate alınmadan üstten gelen tek taraflı girişimlerle yapıldığı⁴⁴ ve de yapılan reformlara inanılmasına müsait

⁴² Richard Rose, **What is Europe?**, New York Harper Collins College Publisher, 1996.

⁴³ Korkmaz Alemdar, **İletişim ve Tarih**, 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ekim, 2001, s.13-14.

⁴⁴ Mehmet Ali Aybar, **Tanzimattan Avrupa Topluluğu'na Türkiye** (Der. Mehmet Emin Gerger), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1988, s. 69.

ortam bulunmadığı için 19. y.y.'da yapılan kurumsal reformlar da fazlaca işe yaramamıştır.⁴⁵

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasının ardından, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş, Cumhuriyet hükümeti, temelde bir "ulus devlet" hükümeti olarak varlık göstermiştir; ancak 1947'de başlayan soğuk savaş döneminin konjonktürel ortamı⁴⁶ ve üç asırdan beri gelişmekte olan Batı'ya duyulan özentinin etkisiyle AB'ye üyelik için aşırı ısrar ve çaba anlayışı, Türkiye'nin üniterlik, ulusallık ve egemenlik anlayışlarını temelden sarsıntıya uğratmaya başlamıştır.⁴⁷

18. ve 19. yüzyılların bir ürünü olan, devletleri oluşturucu veya devlet kurucu "kollektif irade"⁴⁸ Soğuk Savaş sonrası dönemle birlikte ciddi anlamda aşınımına uğratılmıştır.

Batı ile Türkiye arasındaki ilişkiler; tarihin, coğrafyanın, dinin, kültürün ve ekonominin sonucunda sürekli dalgalanma ve değişim içinde olmuştur. Bu dalgalanmalar ve değişimler içinde "değişmeyen" bir tek şey vardır; Avrupa'nın ve ABD'nin Türkiye ve Türkiye'nin yakın çevresindeki ülkelere yönelik politikaları, Türkiye'nin ve bölge ülkelerinin çıkarları ile hiçbir zaman örtüşmemiştir. Kurtuluş Savaşı ile emperyalizme başkaldırının getirdiği başarının gerisinde Mustafa Kemal'in Batı'ya karşı, "bölge ülkeleri ile işbirliği politikası" önem taşımaktadır.⁴⁹

⁴⁵ Toktamış Ateş, **Tanzimat'tan Avrupa Topluluğu'na Türkiye** (Der. Mehmet Emin Gerger), İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1988, s. 23 – 25.

⁴⁶ Yıldırım Koç, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri**, Türk-İş Yayınları, Yay. No: 66, 2001, s. 15.

⁴⁷ Ümit Özdağ, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri: Jeopolitik İnceleme**, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 2002, s.41.

⁴⁸ Gianfranca Poggi, **The Development of the Modern State**, Stanford, California: Stanford University Press, 1978, p. 94 – 95.

⁴⁹ Erol Manisalı, **Yeni Dünya Düzeninde Batı ve Türkiye**, Derin Yay., 3. Basım, İstanbul, 2004.

B. Türkiye'nin Üyelik Girişimleri ve Yapılan Anlaşmalar

1. Ankara Anlaşması

Türkiye'de batılılaşma ve modernleşmenin eş tutulması, Türkiye'yi özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kıtasında veya onu merkez olarak kurulan siyasi ve güvenlik oluşumlarının tümüne katılmaya yöneltmiştir.⁵⁰ Bu suretle Türkiye, Avrupa Konseyi, Avrupa'nın bu en iddialı entegrasyon hareketi olan AB'ye karşı kayıtsız kalmamaya sevk etmiştir.⁵¹

Kapitalist dünyaya karşı verdiği savaşa zarar getirmeksizin Avrupa'ya ulaşmayı amaçlayan bir lider olan Atatürk'ü izleyen Cumhuriyet yönetimlerinden Adnan Menderes Hükümeti, Batı'nın en önemli ekonomik kuruluşu olan AET'na, Roma Antlaşması'nın 238. maddesi uyarınca, "ortak üye" (associate member) olmak için 31 Temmuz 1959'da Topluluklar Konseyi'ne başvurmuştur.⁵²

Türkiye'nin başvurusuna, o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) tarafından verilen cevapta, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin, tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı bildirilmiş ve tüm üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.⁵³

Türkiye, 1959 yılında genç AET'le yakın işbirliği içinde olmak ve bir "ortaklık antlaşması" kurmak isteyen ilk ülkelerden biridir.⁵⁴ Türkiye'nin AET'na katılma isteğinin iki nedeni olduğu ileri sürülebilmektedir:

- 1- Uzun dönemde Batı Avrupa'da kurulabilecek siyasi bir birliğin içinde olmak,

⁵⁰ İlhan Tekeli, Selim İlkin, **Türkiye ve Avrupa Birliği 3**, Ümit Yay., Ankara: 2000, s. 100.

⁵¹ Erol Manisalı, **Avrupa Çıkmağı**, Otopsi Yay., İstanbul: 2001, s. 81.

⁵² Karluk, **a.g.e.**, s. 530.

⁵³ Manisalı, **a.g.e.**, s. 81.

⁵⁴ <http://www.deltur.cec.eu.int/webpup/documents/brochures/AccessionBooklet.pdf>

- 2- Gümrük birliği içinde Yunanistan'a verilen ticari tavizlerden yoksun kalmamak.⁵⁵

Ankara Antlaşması gereğince kurulan Türkiye-AB ortaklık ilişkisinin nihai hedefi Türkiye'nin topluluğa tam üyeliğidir. Anlaşma, hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönemi olarak 3 devre öngörmüştür. Geçiş döneminin sonunda ise Gümrük Birliği'nin tamamlanması planlanmıştır.⁵⁶

Türkiye ile AET arasında ortaklık yaratan Ankara Antlaşması, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin hukuki temelini oluşturmaktadır.⁵⁷

Antlaşmanın ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1- Hızlandırılmış bir ekonomik kalkınma ve uyumlu bir biçimde ticaretin arttırılması ile Türk ekonomisi ve Topluluk üyesi devletlerin ekonomileri arasındaki açığı kapatmak,
- 2- Türk halkı ile AET üyesi ülke vatandaşları arasında sıkı bağlar kurmak.
- 3- Türk halkının yaşam seviyesinin yükseltilmesi çabasına destek vermek suretiyle, Türkiye'nin ileride Topluluğa "tam üye" olmasını kolaylaştırmak.
- 4- Roma Antlaşması'nın esinlendiği ülküyü birlikte izleyerek, barış ve hürriyet güvencesini pekiştirmek, ayrıca topluluğun, belli bir sürede Türkiye'ye ekonomik yardımda bulunması gerektiği de vurgulanmıştır.⁵⁸

Ankara Antlaşması bir çerçeve antlaşmadır ve "Esas Antlaşma (33 Madde); "Geçici Protokol" (11 Madde), Mali Protokol (9 Madde), Son Senet

⁵⁵ T.C. Başbakanlık Dış Tic. Müsteşarlığı, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ankara, 1999, s. 35.

⁵⁶ Fikret Başkaya, **Türkiye Cennette Gidiyor**: Avrupa Birliği ve Sosyalistler, (Der: Sibel Özbudun Temel Demirer), Ütopya Yayınları, Ankara: 2000, s. 123.

⁵⁷ http://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara_Antla%C5%9Fması.

⁵⁸ <http://www.mfo.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/anlasma/htm>.

ve işgücü konusunda taraflar arasında verilen mektuplardan oluşmaktadır. Bu antlaşmanın fesih hükmü yoktur.⁵⁹

2. Katma Protokol

Protokol, sanayi ürünlerinde Gümrük Birliği, tarım için tavizli rejim, yabancı sermaye, rekabet gibi konularda Türk ekonomisinin geleceği için çok önemli uygulama hükümleri içermektedir.⁶⁰

Filen 1971, hukuken 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol, geçiş dönemi süresince karşılıklı ve dengeli yükümlülükler esasına göre birliğin nasıl gerçekleştirileceğini belirlemektedir.

Protokolde yer alan ilkeler şunlardır:

- Taraflar arasında “karşılıklı ve dengeli yükümlülüklerin” esas olması,
- Türkiye ile Topluluk arasında malların endüstri içi serbestleştirilmesi,
- İşgücünün, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımının serbestleştirilmesidir.⁶¹

Gerek Ankara Antlaşması, gerek Katma Protokol, öngörüldüğü şekilde uygulanamamıştır. ⁶² Toplulukla ilişkiler bağlamında ilk etapta ekonomik olan sorunlar, 12 Eylül 1980 döneminde ve Yunanistan’ın 1980’de Topluluğa “tam üye” olmasıyla, siyasi boyutlarda kazanmaya başlamıştır. Topluluk-Türkiye ilişkileri dondurulmuş ve mali işbirliğine son verilmiştir. Katma Protokolün ise sadece ticari hükümleri işlemeye devam etmiştir.

⁵⁹ Manisalı, *Türkiye-Avrupa İlişkilerinde “Sessiz Darbe”*, s. 75.

⁶⁰ Karluk, *a.g.e.*, s. 548.

⁶¹ Manisalı, *a.g.e.*, s. 80.

⁶² Tekeli ve İlkin, *a.g.e.*, s. 100.

C. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Başvurusu

Türkiye, 14 Nisan 1987 tarihinde, Ankara Antlaşması'ndan bağımsız olarak;

- AKÇT'nu kuran Antlaşma'nın 98. maddesine göre AKÇT'na,
- AET'nu kuran Antlaşma'nın 237. maddesine göre AET'na,
- EURATOM'u kuran Antlaşma'nın 205. maddesine göre EURATOM'a

tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Böylece Türkiye, “tam üyelik” başvurusundan önce kendisine hissettirilen, Ankara Antlaşması'nın 28. maddesinde belirtilen duruma henüz ekonomik yönden ulaşmadığı savını ortadan kaldırmış ve Roma Antlaşması'nın “Her Avrupalı Devlet, Topluluklara katılmayı isteyebilir” hükmünden yararlanmıştır.⁶³

D. Türkiye'nin, Avrupa Birliği'nin Genişleme Sürecindeki Konumu

Avrupa Birliği'nin kuruluşunu gerçekleştiren altı kurucu üye, Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'a; takip eden 6 genişleme süreci boyunca 21 ülke daha eklenmiş ve Avrupa Birliği'nin üye ülke sayısı 27'ye ulaşmıştır.

1. Genişleme – 1973 – Danimarka, İngiltere, İrlanda
2. Genişleme – 1981 – Yunanistan
3. Genişleme – 1986 – Portekiz ve İspanya
4. Genişleme – 1995 – Avusturya – Finlandiya ve İsveç
5. Genişleme – 2004 – Kıbrıs Rum Yönetimi, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Çek Cumhuriyeti
6. Genişleme – 2007 – Romanya – Bulgaristan

⁶³ Karluk, a.g.e, s. 570.

7. Genişleme içerisinde Türkiye ve Hırvatistan'ın tam üye olması öngörülmektedir.⁶⁴

Avrupa Topluluğu'nda klasik genişleme; yani tam üyelik metodunun iki ana prensibi mevcuttur.⁶⁵ Aday ülkeler "Acquis Communautaire"yi tamamıyla kabul etmek zorundadırlar. İkincisi kabul müzakereleri "aquis"e uyum göstermedikleri yönlerine, tutumlarına odaklanır. "Acquis Communautaire" kavramı, Türkçe'ye "Topluluk müktesebatı" olarak çevrilmiş olup, yakın vadede dar (öncelikli), uzun vadedeyse geniş anlamıyla uyum sağlamayı içermektedir.⁶⁶

Müktesebatın uyumlaştırılmasının yanı sıra Türkiye'de adı anıldığı andan itibaren, içeriği ve uygulanmasına ilişkin olarak pek çok yorumda bulunan Kopenhag Kriterleri, "Tam üyelik" için çok büyük önem arz etmektedir.

21 - 22 Haziran 1993 tarihlerinde Kopenhag'da gerçekleştirilen zirvede Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri'nin birliğe dâhil olabilecekleri yönünde çok önemli bir karar alınmıştır. Söz konusu zirvenin Sonuç Bildirgesi'nde tam üyelik için gerekli siyasal ve ekonomik koşullar tespit edilmiştir. Kopenhag'da yapılan Avrupa Konseyi zirvesinde "üyelik için, aday ülke; demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarına saygı ve korumayı garanti eden kurumların istikrarını sağlamış olmalıdır" görüşü kabul edilmiştir.⁶⁷

1999 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması'nın 6. maddesinde ise şunlar yer almaktadır: "Avrupa Birliği, özgürlük, demokrasi, insan haklarına

⁶⁴ <http://www.tsrsb.org.tsrsb/AB+ve+uyum/Avrupa:/ABGenislemesi/> (Erişim 24.04.2007)

⁶⁵ Christopher Preston, **Enlargement and Integration in the European Union**, Routledge Publishers, London and New York, 1997, s. 8.

⁶⁶ Ünal Tekinalp, "Giriş", **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukuku'na Uyumu-Acquis Communautaire'nin Alınması-Açıklamalar-Öneriler**, (İÜ Araştırma Fonu'nca Destekli yayınlanmamış güdümlü proje, Yürütücü: Ünal Tekinalp), 2001, s. 5.

⁶⁷ <http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm> (Erişim 24.04.2007)
C.Can Aktan, **Türkiye Avrupa Birliği'nin Neresinde?**, İzmir: EĞİAD Yayını, 2000.

ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkeleri üzerine kurulmuştur.”⁶⁸

E. Üyelik İçin Avrupa Birliği’nce Belirlenen ve Türkiye’nin Uyması Gereken Kriterler (Kopenhag Kriterleri)

Türkiye’nin tam üyeliği ve müzakereler, açıklanacak olan bu temel koşullara uygunluk ölçüsünde gerçekleşecektir. Türkiye, üyelik için şart koşulan “Kopenhag Kriterlerini” büyük ölçüde yerine getirmiştir.⁶⁹

Kopenhag kriterleri 3 ana başlık altında toplanabilmektedir:

1. Siyasi Kriterler

- * Demokrasinin güvence altına alındığı istikrarlı bir kurumsal yapı
- * Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü
- * İnsan haklarına saygı
- * Azınlık haklarına saygı⁷⁰

Genel olarak, ülkenin, çok partili bir demokratik sistemle yönetiliyor olması, hukukun üstünlüğüne saygı, idam cezasının olmaması, azınlıklara ilişkin herhangi bir ayrımcılığın bulunmaması, ırk ayrımcılığının olmaması, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın yasaklanmış olması, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesi’nin tüm maddelerinin çekincesiz kabul edilmiş olması gibi özellikler, tam üye olabilmek için göz önüne alınan başlıca hususlardır, “ancak bu ilkelerin varlığı tek başına yeterli olmamakta, aynı zamanda kesintisiz uygulanıyor olması gerekmektedir. Ülkemizin tam üyeliği

⁶⁸ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, “Güncel Avrupa”, Eylül-Ekim, 1997.

⁶⁹ İbrahim, S. Canbolat, **Avrupa Birliği ve Genişleme Sürecinde Türkiye ile İlişkiler**, Uluslararası bir sistemin, Tarihsel, Teorik, Kurumsal, Jeopolitik Analizi, Alfa Yayınları, 3. Baskı, Ekim 2002, s. 268.

⁷⁰ Rıdvan Karluk, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta Yayınları, 7. Baskı, 2003, İstanbul, s. 70.

gerçekleştğinde, AB ülkelerinde yaşayan vatandaşlar ile Türk toplumu kaynaşacak; ulusal kimliğimiz ve kültürümüz zenginleşecektir.⁷¹

Parlamente sistemin sağlıklı işlemesine dayalı çoğulcu demokratik rejim; kuvvetler ayrımı, insan hakları ve temel haklar konusunda güvencelerdir.⁷² Çoğulcu demokrasilerde, temel hak ve hürriyetler tanınmış, yani anayasalarda düzenlenmiş ve güvence altına alınmış olmalıdır. Çoğulcu demokrasinin hürriyet anlayışında birey ön plandadır; bu hak ve hürriyetler; insanın doğuştan sahip olduğu temel değerlerdir.⁷³

Demokrasinin en vazgeçilmez olgularında biri de “kamuoyu” olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten siyasal erkin sınırlanması ve denetlenmesinde hukuk noktasından ve anayasal yönden görülen boşlukları kamuoyu doldurmakta ve siyasal sistemde güvence yönünden düşünülebilecek eksiklikleri tamamlamaktadır.⁷⁴

2. Ekonomik Kriterler

Kopenhag Zirvesi sonuçlarına göre, tam üyelik için ekonomi alanında fonksiyonel bir piyasa ekonomisinin varlığı kadar, AB içindeki piyasa güçleri ve rekabet baskısı ile baş edebilme kapasitesi de aranmaktadır.

a) Etkin Bir Piyasa Ekonomisi:

Etkin ve fonksiyonel bir piyasa ekonomisi için,

* Arz-talep dengesinin piyasa güçlerinin bağımsız bir şekilde karşılıklı etkileşimi ile kurulmuş olması,

* Ticaret kadar, fiyatın da serbest olması piyasaya giriş (yeni firma açılması) ve çıkış (iflaslar) için engellerin bulunması,

⁷¹ <http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm>. (Erişim 24.04.2007)

⁷² Karluk, a.g.e., s. 95.

⁷³ Ahmet Çiftçi, **Vatandaşlık Bilgisi**, Demokrasi ve İnsan Hakları, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2006, s.194-195.

⁷⁴ Sacide Vural, **Radio-TV Kurumlarında Yönetim ve Türkiye’deki Uygulama**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, s.208.

* Mülkiyet haklarına (fikri ve sınaî mülkiyet) dair düzenlemeleri kapsayan yasal bir sistemin olması ve bu yasalar ile düzenlemelerin icra edilebilmesi,

* Fiyat istikrarını içerecek bir ekonomik istikrara ulaşılmış olması ve sürdürülebilir dış dengenin varlığı,

* Ekonomik politikaların temel ilkeleri hakkında geniş bir uzlaşmanın olması,

* Mali sektörün, tasarrufları üretim yatırımlarına yönlendirebilecek kadar iyi gelişmiş olması gerekmektedir.

b) AB İçinde Rekabet Edebilme Kapasitesinin Sağlanması

Türkiye'nin "tam üyeliği" için gerekli ekonomik kriterlerden 2.'si AB, içerisinde rekabet edebilme kapasitesine sahip olmasıdır; bunun için;

* Ekonomik aktörlerin istikrarlı ve öngörülebilir bir ortamda karar almaları için yeterli derecede bir makro istikrar ile birlikte işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığı; altyapı (enerji, telekomünikasyon, ulaştırma, vs.) eğitim öğretim ve araştırma alanlarında yeterli kantite ve kalitede beşeri ve fiziki sermayeye sahip olunması,

* Firmaların teknolojiye uyum sağlama kapasitesinin bulunması,

* Hükümet politikasının ve mevzuatının, ticaret politikası, rekabet politikası, devlet yardımları, KOBİ'ler için destek, vs. yoluyla rekabet yeteneğini etkileme derecesi;

* Genişleme öncesinde Türkiye'nin, AB ile sağladığı ticari bütünleşmenin derecesi ve temposu. Bu konu üye devletler ile ticareti yapılan malların hacmi ve niteliği için söz konusudur.

* Küçük ve orta ölçekli firmaların yeterli sayıda olması.⁷⁵

⁷⁵ <http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm>

3. Topluluk Müktesebatına Uyum Kriteri

Türkiye'nin tam üyeliği için, ifade edilmiş siyasi ve ekonomik koşulların yanı sıra bir üçüncü koşul daha aranmaktadır; AB'nin aldığı ve alacağı kararlara uyum kapasitesinin var olması gerektiği konusudur.

Siyasi, ekonomik ve parasal birliğin amaçlarına uyma dahil olmak üzere, üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olunmasıdır; ayrıca Avrupa Birliği'nin aldığı kararlara ve uyguladığı mevzuata uyum sağlanmalıdır. Bu doğrultuda, Gümrük Birliği, serbest dolaşım (malların, işçilerin, sermayenin ve hizmetlerin) gibi Ortaklık Antlaşmaları'nda (Kurucu Antlaşmalar) öngörülen şartlara, Tek Pazara geçişi gerektiren "Topluluk Müktesebatına" uyum sağlanmalıdır.⁷⁶

a) AB'nin Siyasi Birlik ve Ekonomik ve Parasal Birlik Hedeflerini Kabul Etmek

Avrupa Birliği'nin "Ortak dış politika ve güvenlik politikasına etkin bir katılım için Türkiye'nin buna hazır olması gerekmektedir. Ekonomik ve Parasal Birlik konusunda ise;

- Merkez bankasının bağımsızlığı,
- Ekonomik politikaların koordinasyonu,
- İstikrar ve büyüme paketine katılım,
- Merkez bankasının, kamu sektörü açıklarını finanse etmesinin yasaklanması,

gibi konularda üye ülkelerin aldıkları kararlara katılması gerekmektedir.

b) AB'nin Aldığı Kararlara ve Yasalara Uyum Sağlamak

1- Malların Serbest Dolaşımı

2- İşçilerin Serbest Dolaşımı

⁷⁶ Çiftçi, a.g.e., s. 320.

- 3- Yerleşme Hakkı Ve Hizmet Sunma Serbestîsi
- 4- Sermayenin Serbest Dolaşımı
- 5- Kamu İhaleleri
- 6- Şirketler Hukuku
- 7- Fikri Mülkiyet Hukuku
- 8- Rekabet Politikası ve Devlet Yardımları
- 9- Mali Hizmetler
- 10- Bilgi Toplumu ve Medya
- 11- Tarım ve Kırsal Kalkınma
- 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası
- 13- Balıkçılık
- 14- Ulaştırma Politikası
- 15- Enerji
- 16- Vergilendirme
- 17- Ekonomik ve Parasal Politika
- 18- İstatistik
- 19- Sosyal Politika ve İstihdam
- 20- İşletme ve Sanayi Politikası
- 21- Trans-Avrupa Ağları
- 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
- 23- Adli Konular ve Temel Haklar
- 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- 25- Bilim ve Araştırma
- 26- Eğitim ve Öğretim
- 27- Çevre

28- Tüketicinin ve Tüketici Sağlığının Korunması

29- Gümrük Birliği

30- Dış İlişkiler

31- Dışişleri, Güvenlik ve Savunma Politikası

32- Mali Kontrol

33- Mali ve Bütçesel Hükümler

34- Kurumlar

35- Diğer

şeklinde bir içeriği, kendi bünyesi içinde uyumlaştırması istenmiştir. Bu liste aynı zamanda müzakere edilecek başlıkları da ifade etmektedir.⁷⁷

IV. TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINA UYUMLAŞTIRILMASI

Çalışmanın bu bölümünde Türk Toplumunun günlük hayatında fark yaratacak uygulamalara yer verilmiştir. Türkiye, AB Müktesebatına belli başlıklar altında kısa ve orta vadede uyumlaşma taahhüdünde bulunmuştur. Türkiye’nin, Katılım Ortaklığı Belgesi’ndeki “mutabakat” çerçevesinde öngörülen vaatleri, “Ulusal Program” niteliğindedir.⁷⁸ Bu araştırmada; geliştirilen ölçeğin (anket) içeriğinde bulunan soruların hedef aldığı müktesebat başlıkları ele alınmıştır.

a) Eğitim ve Öğretim

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde, pek çok konuda olduğu gibi eğitim konusunda da çalışmaların yoğunlaşması söz konusu olmuştur. Eğitim ve öğretim konusu, yakın zamana kadar her ülkenin, hatta bazı

⁷⁷ <http://ikv.gor.tr/abmuktesebati.php> (Erişim 24.04.2007)

⁷⁸ Erol Manisalı, **Türkiye Avrupa İlişkilerinde “Sessiz Darbe”**, Derin Yayınları, 2004, İstanbul, s. 139.

Avrupa ülkelerinde her eyaletin ve topluluğun değerlerine sadık kalarak geliştirdiği bir alan olarak görülürken, son yıllarda Avrupa Birliği'nin bir siyasi birliğe doğru gelişmesine paralel olarak "ortak değerler", "ortak yaşam alanı Avrupa", "tek bir Avrupa için eğitim" gibi sloganlar son yıllarda daha çok duyulmakta ve belgelere yansıtılmaktadır.⁷⁹

Eğitim, mesleki eğitim ve gençlik; üye devletlerin sorumlulukları ve yetkileri arasındadır.⁸⁰

Topluluğun eğitim politikası Topluluğu kuran antlaşmalarda ayrı ayrı belirtilmiştir. AKÇT Antlaşması'nda 56. madde, işçilerin mesleki kapasitelerinin artırılmasını, AET Antlaşması'nın 57. maddesi, diplomaların karşılıklı tanınmasını, 118. maddesi işçilerin, 41. maddesi çiftçilerin eğitimini, EURATOM Antlaşması ise (Md. 9/2) üniversite statüleri konusunda çalışacak bir kurumun oluşturulmasını içermektedir. Maastricht Antlaşması'nın 3. alt başlığı ise "öğretim, mesleki eğitim ve gençlik" konularına ayrılmıştır. (Md. 126 – 127)⁸¹

Bu kapsamda söz konusu alanlardaki müktesebat göçmen işçi çocuklarının eğitimine ilişkin 77/486/EEC Sayılı Konsey Direktifi; yaşam boyu öğrenim, okul ve üniversite eğitiminin kalitesinin değerlendirilmesi, eğitimde fırsat eşitliği, üçüncü ülkelerle işbirliği gibi çeşitli konularda tavsiyeler, bildiriler, eylem planları ve Topluluk programlarını Socrates (genel eğitim), Leonardo Da Vinci (mesleki eğitim), Youth (gençlik) içermektedir. Diplomaların ve mesleki niteliklerin karşılıklı tanınması ise "Kişilerin Serbest Dolaşımı" adlı müktesebat başlığının konusunu oluşturmaktadır.⁸²

AB'nin eğitim politikasının gereği olarak;

⁷⁹ Murat Gürkan Gülcan, **AB ve Eğitim Süreci**, AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları-Yapısal Uyum Modeli, Anı Yayınları, Ankara, Ocak, 2005, s. 4.

⁸⁰ <http://www.ikv.org.tr/pdfs/egitim.pdf> (Erişim 24.04.2007)

⁸¹ Karluk, **a.g.e.**, s. 513.

⁸² <http://www.ikv.org.tr/pdfs/egitim.pdf> (Erişim 24.04.2007)

- Üye ülkeler ile Topluluğa üye olacak Türkiye'nin vatandaşları ve çocuklarının eğitimleri sağlanacaktır.
- Eğitim sistemleri arasında yakın bir işbirliği gerçekleştirilecektir.
- Türk vatandaşları, Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde, seyahat etme, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne sahip olacaktır.
- Dokümantasyon ve İstatistik konularında yardımlaşmaya gidilecektir.
- Yüksek eğitimde işbirliği yapılacaktır.
- Yabancı dil eğitime ağırlık verilecektir.
- Her türlü eğitime eşit ve serbest bir girişim sağlanması konusunda gereği yapılacaktır.
- Avrupa Parlamentosu'nun 24 Şubat 1999 tarihli oturumunda, AB'nin eğitim programı Socrates ve Avrupa Gençlik Programı'ndan Türkiye'nin yararlanabilmesi konusu olumlu sonuçlanmıştır. Türk gençleri 2000 yılından itibaren bu programlardan faydalanabilme imkânına kavuşmuşlardır. Socrates, eğitimde yerleşik hale gelmiş bir Avrupa programıdır.⁸³ Socrates programının Comenius ve Erasmus olmak üzere iki alt departmanı bulunmaktadır. Bunlardan Comenius programı okul öncesi ve lise öğrenimlerini kapsayan bir programdır. Bu program çerçevesinde, okul ortaklıkları, öğretmen ve öğrenci değişimler, müfredat değişimleri ve ortak proje uygulamaları yapılmaktadır. Erasmus programı ise üniversite düzeyinde öğrenci ve akademik personel değişimini içermektedir.⁸⁴ Bu programlar uygulanmaya devam edecektir.
- Ulusal Ajans'ın görevlerini yerine getirebilecek bir yapının kurulması sağlanacak, Socrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarının uygulanması ve mali idaresi için gerekli mekanizmaların oluşturulmasına yönelik uygun tedbirler alınacaktır. Türk eğitim sistemi;

⁸³ Karluk, a.g.e., s. 516.

⁸⁴ İrfan Kaya Ülger, **Avrupa Birliği El Kitabı** (Kavramlar-Kurumlar-Kişiler), Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 264-265.

herkes için eğitim, yaşam boyu öğrenme, mesleki eğitimde işbirliği alanlarında daha yüksek standartlara kavuşacaktır.⁸⁵

b) Sosyal Politika ve İstihdam

Avrupa Birliği'nin politikası, "istihdam", "işçi sağlığı ve güvenliği", "sanayide sosyal maliyetler", "işgücü mobilitesi ve sosyal harcamalar"la ilgilidir. Avrupa Birliği, sosyal alanda üye devletlere belirli bir modeli uygulama zorunluluğu getirmemektedir. Her üye devlet kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun sistemi uygulamakta serbesttir; fakat milli sistemler içinde yer alması gereken bazı sosyal standartlar vardır.⁸⁶

"Avrupa Sosyal Şartı" gereğince Türkiye üye olması durumunda;

- Serbest dolaşım hakkına,
- Çalışma ve eşit ücret hakkına,
- Daha iyi yaşama ve şartlarına sahip olma hakkına,
- Örgütlenme ve toplu sözleşme hakkına,
- Mesleki eğitim hakkına,
- Kadın ve erkek arasında eşit muamele görme hakkına,
- İşçiler için, bilgilendirilme, danışılma, yönetime katılma hakkına,
- İşte korunma ve güvenlik hakkına,
- Çocuklar ve ergenlik çağındaki gençler için yasalarla korunma hakkına,
- Yaşlılar için emeklilikten sonra düzenli bir yaşam standardına sahip olma hakkına,
- Özürlüler için sosyal ve mesleki entegrasyon hakkına sahip olunacağı öngörülmektedir.⁸⁷

⁸⁵ <http://www.ikv.org.tr/abmuktesebati.php> (Erişim 24.04.2007)

⁸⁶ Karluk, a.g.e., s. 490.

⁸⁷ http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kob_2003-2.html (Erişim 07.07.2007)

- Kadın-erkek arasında muamele eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, halk sağlığı ve ayrımcılıkla mücadele konularında ilerleme kaydedilecektir.
- Aynı zamanda, iş hukuku, mesleki sağlık ve güvenlik, ayrımcılıkla mücadele ve kamu sağlığı alanlarındaki AB mevzuatının iç hukuka aktarımı için bir program kabul edilecektir.
- Türk işçileri; birliğin istihdama yönelik desteklerinden ve fonlarından faydalanabilecektir.
- Uyumlaştırma giderlerinin ve mevcut kamu ve özel kaynakların gerçekçi tahakkukuna dayanan yatırımların finansmanı için yıllık planlar hazırlanacaktır.
- Aktif ve bağımsız bir sosyal diyalog ortamı için gerekli unsurların sağlanması, bu çerçevede öncelikle sendikal hakların güvence altına alınması, sendikalar üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması sağlanacaktır.
- Sendika ve grev haklarının geliştirilmesi sağlanacaktır.
- Sosyal ortakların kapasite yaratma çabalarının desteklenmesi, bu destek verilirken, bağımsız sosyal diyalog ile istihdam ve sosyal politika hazırlanacak ve uygulamada gelecekte oynayacakları rolün göz önünde bulundurulması sağlanacaktır.
- Çocuk işçi sorununun çözümü için çabalar sürdürülecektir.

c) Kişilerin Serbest Dolaşımı

Avrupa entegrasyonunun köşe taşlarından birisi olan kişilerin serbest dolaşımı, AB Hukuku'nda, üye devlet vatandaşlarının, diğer üye ülkelere herhangi bir sınırlama ve yasaklama ile karşılaşmaksızın serbestçe girmesi, dolaşması, ikamet etmesi, işe başvurması ve mesleğini icra edebilmesi; gittikleri ülkelerde bu ülkelerin vatandaşları ile eşit şartlarda sosyal haklardan yararlanması anlamına gelmektedir.⁸⁸

⁸⁸ <http://www.ikv.org.tr/pdfs/kisiler-serbest.pdf> (08.07.2007)

Buna göre, serbest dolaşım hakkının 3 temel unsuru bulunmaktadır:

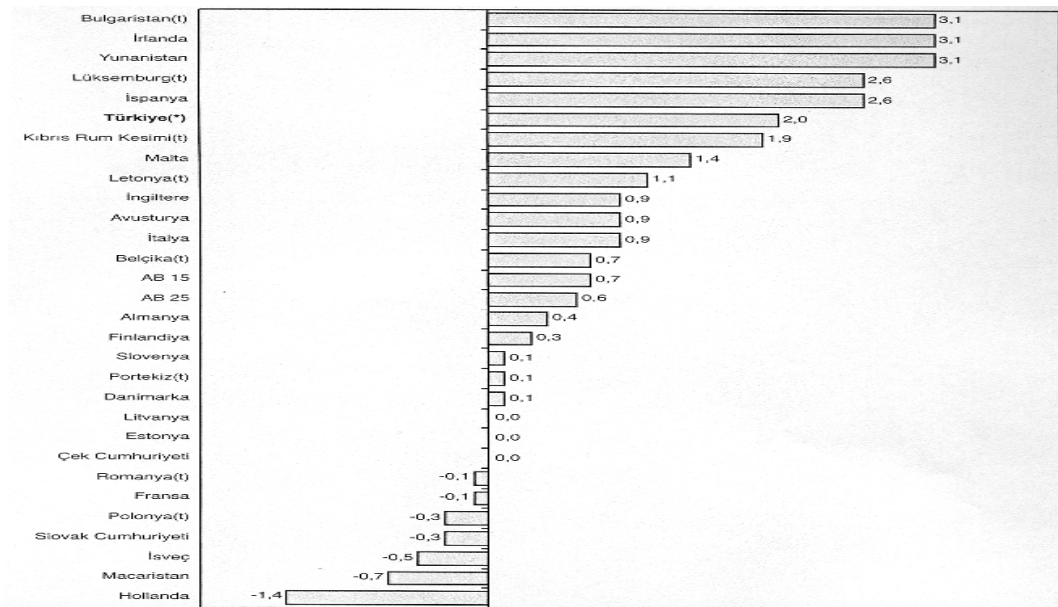
1. İstihdam imkânı: AB'ye üye olunduğunda, vatandaşların, herhangi bir başka üye devlete iş arama ve istihdam edilme hakları olacaktır.

2. İkamet hakkı: İşçilerin ev sahibi ülkede ikamet etme ve ailesini bu ülkeye getirme hakkı olacaktır. Komisyon 1993 yılına "EURES" olarak adlandırılan Avrupa İstihdam Hizmetleri Ağı'nı kurmuştur.⁸⁹ EURES, açık işlerle ilgili bir veri tabanından oluşur ve diğer üye ülkelerdeki çalışma ve yaşama şartları hakkında bilgilendirme sağlar.⁹⁰

3. Eşit muamele: Vatandaşlığa dayalı ayrımcılık yasaklanacaktır.⁹¹

TABLO 1.

TOPLAM İSTİHDAM ARTIŞI YILLIK YÜZDE DEĞİŞİM (2004)

(*) TÜİK, Türkiye için bu oranı %3,0 olarak açıklamıştır.

(t): Tahmin

Kaynak: Eurostat - <http://epp.eurostat.cec.eu.int>

⁸⁹ 93/569 sayılı Komisyon Kararı.

⁹⁰ İKV, **Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul, Ekim 2001, s. 15 – 21.

⁹¹ <http://www.ikv.org.tr/pdfs/kisiler-serbest.pdf>. (Erişim 08.07.2007)

d) Malların Serbest Dolaşımı

Avrupa Topluluğu’nu kuran Antlaşma’nın (Roma Antlaşması) 28 ile 30. maddeleri; üye ülkelerin, ticarete engel koymalarını ve sürdürmelerini yasaklayan “malların serbest dolaşımı ilkesi”ne ilişkindir. AB entegrasyon sürecinin temel hedefi olan iç Pazar oluşumu, malların serbest dolaşımı ile başlamış, diğer serbestiler onu takiben uygulamaya konulmuştur.⁹²

- Türkiye, AB’nin teknik mevzuatına uyumunu tamamlayacak; piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme sistemi oluşturulacak ve işletilmeye başlatılacaktır.

- Piyasaya sunulacak ürünlerde güvenliği sağlayan teknik mevzuat kapsamında, çıkarılan ulusal mevzuatın uygulanabilmesi için, makineler, elektrikli cihazlar, basınçlı kaplar, deterjanlar, oyuncaklar, tıbbi cihazlar ve telekomünikasyon terminal ekipmanlarında piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme işlemleri için fiziki alt yapının güçlendirilmesine yönelik AB kaynaklı bir proje hayata geçirilecektir.

- Gıda ürünlerinin güvenilirliğinin sağlanması için AB’nin gıda alanında mevzuatına uyum sağlanacak, laboratuvarların fiziki altyapısını güçlendirilmesine devam edilecektir. Hızlı alarm sisteminin oluşturulması (gıda ürünlerinin güvenliği gerekçesiyle) sağlanacaktır.

- Kamu İhale Kurumunun izleme ve uygulama kapasitesi güçlendirilecek Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununu AB normlarına uyumlu olmayan bölümleri için kanunda gerekli değişiklikler üyelikten önce tamamlanacaktır.

⁹² <http://www.ikv.org.tr/pdfs/mallar-serbest.pdf> (Erişim 08.07.2007)

- Standardizasyon, belgelendirme ve piyasa gözetimine ilişkin işlevler ayrıştırılarak, Türk Standartları Enstitüsü yeniden yapılandırılacaktır.⁹³

e) Hizmetlerin Serbest Dolaşımı

Dünya ticareti açısından değerlendirildiğinde AB, hizmetler sektöründe % 24'lük bir pay ile dünya lideri konumundadır.⁹⁴

- Yerleşme hakkı ve hizmet sunma özgürlüğüne ilişkin AT Antlaşması hükümleri karşısındaki potansiyel engellerin belirlenmesi amacıyla Türk mevzuatının taranmasını sürdürürken, müzakerelerin seyrine bağlı kalmak kaydıyla, özel kanunlarla düzenlenmiş olan ve mesleğin icrasında "Türk Vatandaşlığı" şartı içeren hükümler, bazı meslek gruplarında, AB üyesi ülke vatandaşları için karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyeliğe kadar aşamalı olarak bazı meslek gruplarında ise, yine karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyelikten sonra kaldırılacaktır.

- Sigorta şirketlerinin düzenleme ve denetiminin güçlendirilmesi ve sigortacılık mevzuatının AB mevzuatına uyum sağlaması amacıyla hazırlanan Sigortacılık Faaliyetlerini Düzenleme ve Denetleme Kanunu yasalaşacaktır.

- Bankacılık ve menkul kıymetler alanındaki mevzuat uyum çalışmaları gerçekleşecektir.⁹⁵

- Sigorta Denetim Kurumu oluşturulacaktır.

- Kişisel Verilerin korunması sağlanacaktır.⁹⁶

⁹³ İrfan Kaya Ülger, **Avrupa Birliği'nin ABC'si**, Sinemis Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2003, s. 149 – 150.

⁹⁴ <http://www.ikv.org.tr/pdfs/hizmet-sunma.pdf>. (Erişim 24.04.2007)

⁹⁵ Ülger, a.g.e., s. 151

⁹⁶ http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kob_2003-2.html (Erişim 24.04.2007)

f) Sermayenin Serbest Dolaşımı

- Türkiye'deki tüm ekonomik sektörlerde (AB'den gelen) yabancı yatırımlara yönelik tüm sınırlamalar kaldırılacaktır. Radyo Televizyon Kuruluşu ve Yayıncılığı Hakkında Kanun, Sivil Havacılık Kanunu, Kabotaj Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Telefon ve Telgraf Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu çeşitli kısıtlamalar getirmektedir ve bu hususlar müzakere sürecinde gündeme alınacaktır.

- Karşılıklı olmak ve güvenlik esaslarına uyulmak kaydıyla, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile ticaret şirketlerinin, ilgili kanunlarda yapılacak düzenlemeler ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde taşınmaz mal edinmesi mümkün olacaktır.

g) Tüketicinin ve Tüketici Sağlığının Korunması

Tüketicinin ve tüketicinin sağlığının korunması alanındaki Topluluk müktesebatı, yanıltıcı-karşılaştırmalı reklamlar, ürün sorumluluğu, kapıdan satışlar, tüketici kredileri, tehlikeli taklitler, paket turlar, ürün fiyatları, garanti belgesi, kullanım kılavuzları, tamir ve satış sonrası hizmetler, tüketicilerin eğitilmesi gibi konuları içermektedir.⁹⁷

- Türkiye, ürün güvenliğini sağlamaya yönelik mevzuat uyumunu büyük ölçüde tamamlamıştır; ancak henüz AB sisteminin öngördüğü piyasa gözetimi sistemi oluşturulamamış olduğundan, sistemi çalıştırmak üzere projeler uygulanacaktır.

- Tam üyelikle birlikte, ürünlerdeki kalite ve güvenlik standartlarının yükselmesini ve tüketici memnuniyetini temel alan üretim anlayışının yerleşmesi sağlanacaktır.

- Tehlikeli ürünlerin bildirimi ile ilgili ulusal bir bilgilendirme ağı oluşturulacaktır.

⁹⁷ <http://www.ikv.org.tr/pdfs/tuketici.pdf>. (Erişim 24.04.2007)

- Sağlık sektörüne daha çok kaynak ayrılacak, sağlık hizmeti standartları yükseltilecektir.⁹⁸

h) Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliği, Temel Haklar

- İltica alanındaki AB müktesebatına uyum ve başta mülteciler için konaklama ve sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi çalışmalarının sürdürülmesi olmak üzere, bu alandaki idari ve teknik kapasite geliştirilecektir.

- Sınır yönetimi alanında, yasadışı göçün önlenmesi amacıyla, Pasaport Kanunu'nda değişiklik yapılacaktır.

- Vize mevzuatı ve uygulamasının AB mevzuatıyla uyumlu hale getirilmesi gerçekleştirilecektir.

- 2002 yılında kurulan İltica, Göç ve Dış Sınırlar Görev Gücü tarafından her üç konuda oluşturulan Strateji Belgeleri çerçevesinde göç konusuyla ilgili olarak eğitim reorganizasyon ve mevzuat konusunda bir dizi çalışma yürütülecektir.

- AB standartlarıyla uyumlu olarak, örgütlü suçlar, uyuşturucu, insan ticareti, sahtecilik, yolsuzluk ve karapara aklamayla mücadele güçlendirilecektir. Bu kapsamda yolsuzluk ve örgütlü suçların faillerinin tüzel kişileri de olabileceği gerçeği dikkate alınarak, Türk Ceza Kanunu'nda ekonomik suçlar açısından tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler yapılacak ve Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesi onaylanacaktır.

- Uyuşturucu alanındaki uluslararası işbirliğinin daha da yoğunlaştırılarak, AB Uyuşturucu Stratejisi ve Eylem Planı ile uyumlu ulusal uyuşturucu stratejisi geliştirilecek ve uygulamaya geçilecektir.

⁹⁸ Ülger, a.g.e., s. 166.

- Mali Sistemin, kara para aklanması amacıyla kullanılmasının önlenmesine yönelik olarak Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun çıkarılacak ve MASAK'ın kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.

- Adli yardım sisteminin geliştirilerek, tüm vatandaşları adalete erişiminin sağlanması için Adaletle Uluslararası Erişim Sözleşmesi'ne taraf olunacak ve İstanbul Milletlerarası Tahkim Merkezi Kanunu ile Türkiye Hakem ve Bilirkişi Odaları Birliği Kanunu çıkarılacaktır.

- Yargının işlevselliğinin güçlendirilmesi, adli ve idari kapasitenin artırılması ve ceza ve tutukevlerinde uluslararası standartlara ulaşılması gerekli yasal ve idari tedbirler alınacak ve yargının otomasyonu sağlanacaktır.

- Sınır yönetimi ile ilgili AB mevzuatına uyuma devam edilecek, Yabancılar Kanunun yürürlüğe konacak ve Schengen müktesebatının uygulamasına geçilecektir.

- Yasadışı göç bağlamında Türkiye, AB'nin, kabul, geri kabul ve sınır dışı etme gibi uygulamalarını yürürlüğe koymak için Yabancılar Kanunu ve Sınır dışı Yönetmeliği çıkaracaktır.

- Türk Hükümeti, Türk vatandaşlarının, Türkiye'den yasadışı transit geçiş yapan kişilerin ve Türkiye'de yakalanan yabancı ülke vatandaşlarının geri kabulü hususlarını düzenleyen anlaşmalar akdetmeye devam edecektir.⁹⁹

- Shengen Bilgi Sistemi ve Europol'e tam olarak katılımın mümkün olması için EUROPOL (Avrupa Polis Ofisi)¹⁰⁰ ve Schengen (SIRENE) İrtibat Merkezlerinin kurularak, halkın bu konularda bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.

⁹⁹ Ülger, **Avrupa Birliği'nin ABC'si.**, s. 169.

¹⁰⁰ Ülger, **Avrupa Birliği'nin El Kitabı**, s. 142

- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi ile Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin tavsiyelerine uygun olarak yasa uygulayıcılar tarafından işkence ve kötü muameleye karşı mücadeleye yönelik önlemler uygulamaya konarak savcılarının gerekli süre içerisinde etkili bir biçimde bildirilen vakaları inceleyebilmeleri ve mahkemelerin görevi kötüye kullanmak suçundan mahkûm olanlara, uygun cezalar verebilmeleri yönünde önlemler kabul edilecektir.

- Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin işleyişi Avrupa normlarına uyumlaştırılacak, ara temyiz mahkemelerinin kuruluşu için hazırlık yapılacaktır.

- İnsan hakları ihlalleri karşısında yasal yollardan hak arayabilme imkânları güçlendirilecektir.

- Cezaevi koşullarının AB üye ülke standartlarına getirilmesi sağlanacaktır.¹⁰¹

ı) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü

- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı bünyesinde sürdürülen Ön Ulusal Kalkınma Planı ve Bölgesel Kalkınma Stratejisi hazırlanacaktır.

- Yerel yönetimler reformuna dair kanun hazırlığı tamamlanacaktır.

- İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'lerde bölgesel kalkınma planları uygulanacaktır.¹⁰²

- AB girişimlerinden olan Interrag III (sınır bölgelerine yönelik, Leader (kırsal alanlara yönelik), Equal (istihdamda ayrıcalıkla mücadeleye yönelik); Urban II (kentsel alanlara yönelik), Türkiye'de uygulanacaktır.¹⁰³

¹⁰¹ Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi - 2003

¹⁰² Ülger, a.g.e., s. 164.

¹⁰³ <http://www.ikv.org.tr>

i) Kültür ve Görsel İşitsel Politika

- AB'nin sınır tanımayan televizyon Direktifi ile uyumlu olarak; reklamlar, tele-alışveriş, küçüklerin korunması, tanımlar, toplum tarafından önem atfedilen olaylar gibi konularda idari düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen, Direktife tam uyumun sağlanması için, söz konusu düzenlemelerle ilgili olarak 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'da değişiklik yapılacaktır. Avrupa Birliği'ne üyelik sonrasında Türkiye'de medya; insan onurunun ve özellikle küçüklerin korunması konusunda önlemler alacak, medya hizmetlerinin özdenetimi güçlendirilecektir.¹⁰⁴

- Özellikle yargı yetkisi ve yaptırımlar konusunda.

- Görsel ve işitsel alanda MEDIA PUS (2001 – 2006) Programı aracılığıyla, görsel ve işitsel eserlerin geliştirilmesi, dağıtılması ve teşvik edilmesi; MEDIA TRAINING (2001 – 2006) ile bu sektördeki meslek sahiplerine sürekli mesleki eğitim yoluyla yeni teknolojilerin kullanımı ve pazar olanaklarından faydalanmaya yönelik becerilerin kazandırılması gerçekleştirilecektir.

Kitle haberleşme teknolojisindeki gelişmelere ve dünyadaki liberalleşme akımlarına paralel olarak, radyo ve televizyon yayıncılığındaki devlet tekellerine de giderek son verilmektedir. Yeni düzende devlet, bu alanda hukuki düzenleme yapma, izin (ruhsat) verme, ruhsatı yenileme, verdiği izni geri alma, denetleme, kamu hizmeti ve kamu yararı amacının güdülüp güdülmediğini izleme gibi görev, amaç ve işlevleri üstlenmektedir.¹⁰⁵

j) Ekonomik ve Parasal Politika

Avrupa Birliği'nin temel hedefleri arasında yer alan istikrarlı ve dengeli büyüme, fiyat istikrarı, yüksek istihdam, ödemeler dengesi, yaşam şartlarının

¹⁰⁴ Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi 2003

¹⁰⁵ Ahmet Çiftçi, **Uluslararası Hukuk Açısından Radyo ve Televizyon Hukuku**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, 1999, s.10.

iyileştirilmesi, dengeli kamu harcamaları gibi hedeflerin gerçekleştirilmesi için, üye ülkelerin, ekonomi politikalarının koordinasyonu gerekmektedir.¹⁰⁶

- IMF ve Dünya Bankasıyla mutabakata varılan ve 2002–2004 yıllarını kapsayan enflasyonla mücadele ve yapısal reform programının uygulanmasına devam edilecek ve bu kapsamda özellikle kamu harcamalarının kontrolü temin edilecektir.

- Enflasyonla mücadele politikasına destek sağlamak amacıyla kısa vadede gelirler politikası, enflasyon hedefleri gözetilerek belirlenecektir.

- Mali sektör reformu uygulamaya devam edilecek kamu iç mali denetim sisteminin Avrupa Birliği ve uluslararası standartlar uyumunu gerçekleştirecek yasa (Kamu Mali Yönetimi ve Mali Kontrol Kanunu) çıkarılacaktır.

- Makro ekonomik politikaların belirlenmesi ve uygulanması sürecinde AB ile diyalogun artırılmasına önem verilecektir.¹⁰⁷

1- Yapısal reformların (tarım reformu, mali sektör reformu uygulaması hızlandırılarak devam edecektir.

- Düzenleyici kurumların bağımsızlıkları, uluslararası normlara uygun bir şekilde korunarak şeffaflık ve hesap verebilirlikleri arttırılacaktır.

- Doğrudan yabancı yatırım girişinin kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi için, yerli ve yabancı yatırımları arttırılması amacına yönelik olarak hazırlanan Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı çerçevesinde yatırımların gerçekleştirilmesinde karşılaşılan idari engellerin ortadan kaldırılması ve bürokratik işlemlerin azaltılarak, prosedürün hızlandırılması çalışmalarına devam edilecektir.

¹⁰⁶ <http://www.ikv.org.tr/pdfs/kultur.pdf>

¹⁰⁷ Karluk, a.g.e., s. 429

- Kamu hizmetlerinin etkin, şeffaf ve katılımcı bir şekilde sunulması için gerekli yasal ve kurumsal ortamın oluşturulmasına dönük olarak kapsamlı bir kamu yönetimi reformu uygulamaya konacaktır.

- Türkiye İş Kurumu'nun aktif iş gücü piyasası politikaları geliştirme kapasitesinin güçlendirilmesini ve Avrupa İstihdam Stratejisine uygun bir ulusal istihdam politikası geliştirilmesini amaçlayan "Türkiye İş Kurumunun Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı" yasalaşacaktır.

- Sosyal güvenlik sisteminin açıklarının azaltılması ve sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı çatı altında toplanmasını amaçlayan "Çevre kanunu" yürürlüğe girecektir.

- Bireylerin gelir düzeyi artacak, çalışma alanlarındaki seçenekler çoğaltılarak, yaşam standartları yükseltilecektir.

- Özellikle şeker ve tütün alanlarında piyasa serbestleştirilmesinin sürdürülmesi sağlanacaktır.¹⁰⁸

- Özelleştirme hızlanacaktır ve gelişimi tamamlanacaktır.

- EURO'nun kullanılması, Türk ekonomisine katkı sağlayacaktır.

- Enflasyonun kalıcı bir şekilde düşürülerek, kamu açıklarının ve kamu borç stokunun Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'ya oranının AB ülkeleri ortalamalarına yaklaştırılması sağlanacaktır.

- Mali Saydamlığın gerçekleşmesi amacıyla kullanımına ihtiyaç duyularak tasfiye dışında bırakılan bütçe içi (Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu) ve bütçe dışı (Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Savunma, Savunma Sanayini Destekleme Fonu ve Tanıtma Fonu) fonların bütçelerinin TBMM tarafından onaylanmasına, hesapların dış denetime tabi olmasına ve söz konusu

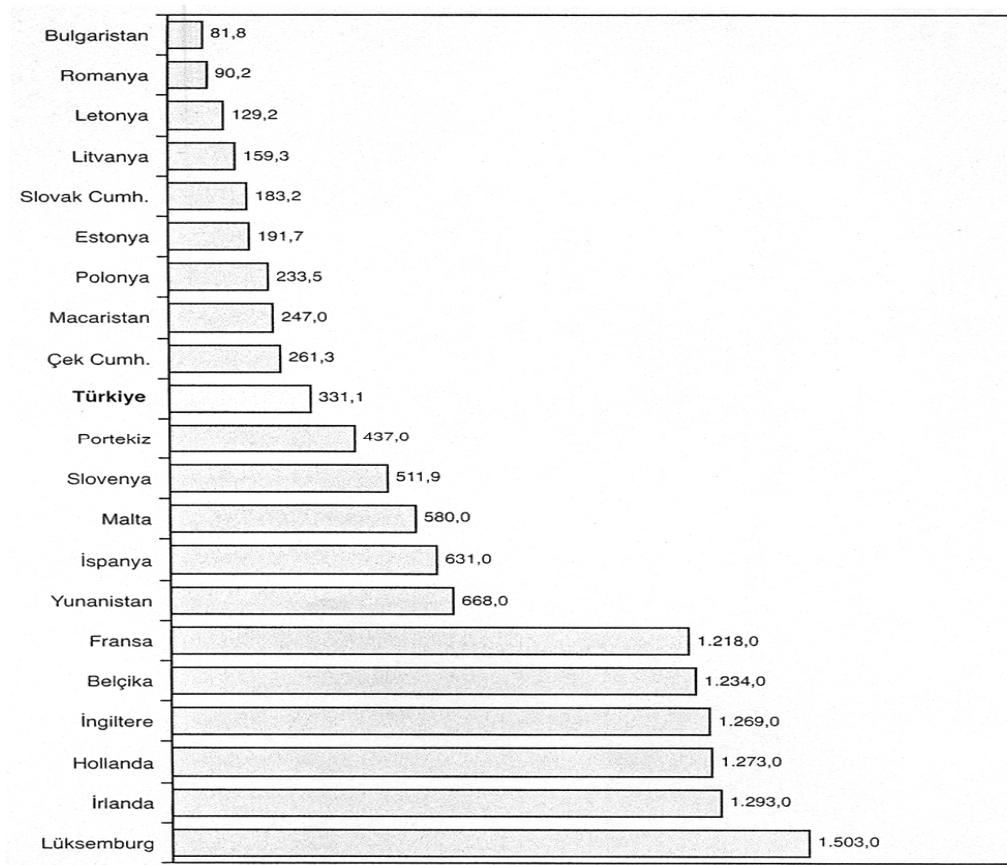
¹⁰⁸ İrfan, Kaya Ülger, a.g.e., s. 147.

fonların hesaplarının konsolide bütçe hesaplarıyla birlikte aylık raporlanmasına olanak vererek gerekli hukuki ve idari düzenlemeler gerçekleştirilecektir.¹⁰⁹

- Emeklilik ve sosyal güvenlik sisteminin sürekli birliği sağlanacaktır.

TABLO 2.

OCAK 2006 İTİBARIYLA AB ÜYE VE ADAY ÜLKELERİNİN ASGARİ ÜCRET DÜZEYLERİ (EURO/AY)

Kaynak: Eurostat - <http://epp.eurostat.ec.eu.int>

k) Tarım ve Kırsal Kalkınma

- Entegre İdare ve Kontrol Sisteminin (IACS) kurulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

¹⁰⁹ http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kab_2003-2.html (Erişim 07.07.2007)

- Organik Ürün ve Girdilerin Üretimi, Tüketimi ve Denetlemesine Dair Kanun çıkarılacaktır.
- Türkiye'nin tarım politikalarında etkin bir biçimde kullanılabileceği Çiftlik Muhasebe Veri Ağı'nın (FADN) kurulmasına ilişkin mevzuat uyumu sağlanacak ve gerekli kurumsal kapasite çalışmalarına başlanacaktır.
- AB kırsal gelişim politikası ve orman politikasının uygulanması için gerekli idari yapı kurulacaktır.
- Bitki sağlığı alanında sınır kontrol noktalarının belirlenmesi ve ticaretle teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin koşul ve kuralları belirleyen AB mevzuatına uyum sağlanacaktır.
- Doğrudan gelir desteği ve diğer destek mekanizmalarının AB'dekine benzer bir yapıya dönüştürülmesi için, arazi parseli tanımlama sistemi oluşturulacaktır.
- Veterinerlik Çerçeve Kanunu hazırlanarak ve ilgili kurumların hayvan hastalıkları ile ilgili gözetimi yürütebilecek teknik imkanlara kavuşturulması amacıyla alt yapıları güçlendirilecek ve sınır kontrol noktalarındaki kurumsal kapasitenin artırılması gerçekleştirilecektir.
- Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (EAGGF) konuları kapsamında harcama ve düzenlemelerini gerçekleştirecek "ödeme kuruluşu"na yönelik çalışmalar tamamlanarak, ödeme kuruluşu kurulacaktır.
- Gıda güvenliği ve kontrol sistemi yeniden düzenlenecektir.¹¹⁰
- Ödeme kuruluşunun yapılandırılmasında, Türkiye'nin önümüzdeki dönemde Tarım ve Kırsal Kalkınma Özel Katılım Programı (SAPARD) veya benzeri bir programdan faydalanması kararı göz önünde bulundurulacaktır.

¹¹⁰ Ülger, a.g.e., s. 148.

- AB ile “Ortak Tarım Politikası” geliştirilecek; organik tarım, fiyat ve pazar politikalarında uygulamalar yapılacaktır, kırsal, bölgesel ve çevresel anlamda tarımın kuvvetlendirilmesi sağlanacaktır.
- Başta Tarım ve Köyşleri Bakanlığı bünyesinde Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü’nün kurulması olmak üzere, uyum sağlanan ve sağlanacak AB bitki sağlığı mevzuatının uygulanması gerçekleşecektir.
- Kamu Sağlığı programlarına destek verecek veterinerlik laboratuvarları güçlendirilecek ve hayvan refahı konusunda idari düzenlemeler yapılacaktır.

I) Rekabet Politikası ve Devlet Yardımları

- Kamu kurumlarına tanınan özel veya inhisari hakların rekabeti engellemesi amacını güden AB normlarına uyum¹¹¹ için kurulan “Çalışma Grubu”, derlenebilen AB mevzuatı ile bu alandaki Türk Mevzuatını karşılaştırarak uyum çerçevesinde yapılması gerekenleri tespit edecektir.
- Ticari nitelikteki devlet tekellerinin, malların temini ve pazarlanması bakımından Üye Devletler ve Türkiye arasında hiçbir ayırım gözetilmemesini sağlayacak uyum çalışmalarına devam edilecektir.
- Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanunla devlet yardımlarını izleme ve denetlemeden sorumlu olacak işlevsel yönden özerk bir otorite kurulacak, bu alanda AB mevzuatına uyum sağlanacaktır.¹¹²

Rekabet kuralları, teşebbüslerinin, üye devletlerarası ticareti etkileyen ve Ortak Pazar’da rekabeti bozan davranışlarına uygulanmaktadır. Bu kurallar, ilke olarak, ekonominin tüm sektörlerindeki mal ve hizmetlere, özel sektör-kamu sektörü ayrımı yapmaksızın ekonomik faaliyette bulunan bütün teşebbüsleri kapsamaktadır. Rekabet politikasının özü, üç temel ilkeye

¹¹¹ Türkiye’nin Gümrük Birliği’nden kaynaklanan yükümlülüğüdür.

¹¹² Ülger; **Avrupa Birliği’nin ABC’si**, s.153.

dayanmaktadır. Etkin rekabet ilkesi, dürüst rekabet ilkesi ve Ortak Pazar'ın birliği ilkesi. Bu ilkeler ile yeter sayı ve büyüklükte alıcı ve satıcıların bulunduğu piyasadaki rekabet yapısının haksız rekabet uygulamalarıyla diğer teşebbüslerin aleyhine değişmesi ve bu şekilde, pazar güçlerinin serbestçe işlediği bir rekabetin bozulmasının önlenmesi amaçlanmaktadır.¹¹³

m) Enerji

- Enerji iç pazarına tam uyumun sağlanabilmesi için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun kurumsal yapısı güçlendirilecektir.

- Rekabetçi bir enerji pazarının hayata geçirilmesi açısından, ulusal mevzuatın AB enerji mevzuatı ile uyumlaştırılması tamamlanacak üretim ve dağıtım şirketleri yeniden yapılandırılarak, idari ve düzenleyici yapılar güçlendirilecektir.

- Petrol Piyasası Kanunu çıkarılacaktır.

- Enerji Verimliliği Kanunu çıkarılacaktır.

- Yenilenebilir Enerji Kanunu çıkarılacaktır.

- Türkiye'deki nükleer enerjinin ve iyonlaştırıcı radyasyonun barışçı amaçlı kullanımına ilişkin faaliyetler sırasında, birey, toplum ve çevrenin korunmasına yönelik ilkeler benimsenecektir.

- Türkiye; Ortadoğu Kafkaslar ve Rusya Federasyonu'nun komşu ülkesi olması itibarıyla; Avrupa Birliği'ne üye olduğunda; üye ülkelerin ihtiyaç duyacağı enerjinin düzenli ve güvenli bir şekilde temin edilmesinde hayati bir rol üstlenecektir.¹¹⁴

¹¹³ İKV, Avrupa Birliği'nde İşletmelere Uygulanan Rekabet Kuralları, Yayın No: 135, İstanbul: Kasım 1995.

¹¹⁴ http://www.abgs.gov.tr/files/muktesebat_Uyum_Programi/15_Enerji.pdf.

n) Vergilendirme

- Ana ilkeleri itibarıyla AB normlarına uygun olan Türk dolaylı vergiler (KDV ve ÖTV) mevzuatının AB mevzuatına tam uyum tarihi müzakere sürecinde belirlenecektir.

- AB mevzuatına büyük ölçüde uyumlu olan dolaysız vergiler (kurumlar vergisi) alanındaki Türk mevzuatının AB mevzuatına tam uyumlaşmasına ilişkin tarih, yine müzakere sürecinde belirlenecektir.

- Vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin önüne geçilmesi, düzensizliklerin giderilmesi ve vergi sisteminin adil hale getirilmesi sağlanacaktır.¹¹⁵

o) Gümrük Birliği ve Sanayi Politikası

Üye ülkeler arasında ticaretin tamamen serbest bırakıldığı ekonomik bütünleşme şeklidir. Gümrük Birliğinde, üye ülkeler arasında gümrüklerin ve eş etkili vergilerin kaldırılmasının yanı sıra, üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi ve ortak ticaret politikası uygulanmaktadır. Bu haliyle serbest ticaret politikasından daha ileri bir bütünleşme düzeyini ifade eden Gümrük Birliği, Avrupa Birliği'nin kurucu üyeleri arasında Temmuz 1968'de tamamlanmıştır.¹¹⁶

Türkiye'nin tam üyelik müracaatına AB Komisyonu'nun 1989 yılında verdiği yanıtta; Türkiye'nin AB'ye üyelik konusundaki ehliyetini kabul etmekle birlikte, Topluluğun kendi içindeki derinleşme sürecini tamamlamasına ve gelecek genişlemesine kadar beklenmesini ve bu arada Türkiye ile Gümrük Birliği sürecinin tamamlanmasını önermiştir. Bu öneri olumlu değerlendirilmiş

¹¹⁵ Ülger, a.g.e., s. 158.

¹¹⁶ Ülger, **Avrupa Birliği El Kitabı**, s.162.

ve Gümrük Birliği'nin Katma Protokolde öngörüldüğü şekilde 1995 yılında tamamlanması için gerekli hazırlıklara başlanmıştır.¹¹⁷

5 Mart 1995 tarihinde yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında alınan karar gereğince, Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Gümrük Birliği'nin tamamlanmasıyla Türkiye AB ülkeleriyle entegrasyon yolunda önemli bir yol kat etmiştir.¹¹⁸

Geçen yıllar içerisinde, Avrupa Birliği'ne katılan ülkeler, aynı zamanda kimi ayrıcalıklarla Gümrük Birliği'ne de dâhil olmuşlardır. Bunun tek istisnası Türkiye'dir. AB ile Türkiye arasında Gümrük Birliği, Türkiye tam üye olmadığı halde tamamlanmıştır.¹¹⁹

Gümrük Birliği müktesebatının tamamına yakını, Üye Devlet üzerinde doğrudan bağlayıcılığı bulunan ve iç hukukta aktarılması gerekmeyen mevzuattan oluşmaktadır. Söz konusu mevzuat, Topluluk Gümrük Kodu'nu ve uygulama hükümlerini; Kombine Nomenklatürü, Ortak Gümrük Tarifesi ve tarife sınıflandırmasına ilişkin hükümleri, gümrük vergisi istisnası, verginin askıya alınması ve bazı tarife kotaları ve sahte korsan malların, ilaç prekürsörlerinin ve kültürel malların gümrük denetimine ve gümrük konularında karşılıklı idari yardımlara ilişkin diğer hükümleri, transit konusu dâhil olmak üzere ilgili konularda Topluluk anlaşmalarını kapsamaktadır.¹²⁰

Gümrük Birliği, Türkiye'nin 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile imzaladığı Ankara Anlaşması ile öngörülen ekonomik bütünleşme sürecinin son aşamasıdır.¹²¹

Türkiye, Gümrük Birliği'nden dış ticaret rakamlarına indirgenmeyecek ölçüde önemli kazanımlar elde etmiştir. Gümrük Birliği ile Türk sanayi,

¹¹⁷ Erol Manisalı, **Gümrük Birliği'nin Siyasal ve Ekonomik Bedeli**, Bağlam Yay., İstanbul, 1996, s. 46.

¹¹⁸ http://www.minidev.com/ab/ab_gb.asp.

¹¹⁹ Ülger, **a.g.e.**, s. 162.

¹²⁰ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılımına İlişkin 2004 İlerleme Raporu**, s. 138.

¹²¹ Türkiye ile AB Arasında Bir Ortaklık Yaratın Anlaşma, Madde 2.

rekabet gücünü arttırmış, uluslararası standartları yakalamıştır. Gümrük Birliği kapsamında gerçekleştirilen uyum çalışmaları ile tam üyelik yolunu kısaltacak düzenlemelerin ışığında, AB ile Gümrük Birliği'nin genişletilmesi ve Türk firmalarının ithalat ve ihracat alanında kazanımlarının ve rekabet gücünün artırılması sağlanacaktır.¹²²

Gümrük Birliği'nin getirdiği rekabet ve pazara giriş koşulları sonucunda, üretim yapısı değiştiğinden, ihracatın kompozisyonu da farklılaşmaya başlamıştır. Avrupa Birliği'nin Gümrük Birliği'ni tek taraflı olarak başlattığı 1971 yılında toplam ihracatın sadece %20'si sanayi ürünleri iken, bu oran Gümrük Birliği'nin tamamlandığı 1996 yılında %87, bugün ise %94 seviyesine çıkmıştır.¹²³ Tekstil, demir, çelik gibi geleneksel ürünlerin dışında, beyaz eşya, otomotiv gibi katma değeri yüksek ve istihdam açısından önemli sektörlerin ihracattaki ağırlığı giderek artmaktadır. Avrupa Birliği'nin teknik mevzuatına ve standartlarına uyum çerçevesinde yerine getirilen yasal ve idari düzenlemeler, Türk sanayinin üretim anlayışının köklü bir değişim içerisine girmesini sağlamıştır. Türkiye, uluslararası ticaretin serbestleşmesi yönünde çalışan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kapsamındaki yükümlülükleri konusunda ivme kazanmıştır.¹²⁴

Türkiye - AB arasındaki Gümrük Birliği'ni tesis eden 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın (OKK) getirdiği en detaylı ve uzun vadeli uyum konusu içeren teknik mevzuat uyumu malların serbest dolaşımı alanındadır.¹²⁵ Türkiye'de Avrupa Birliği'nin, malların serbest dolaşımı alanındaki mevzuatının uygulanmasından, ilgili oldukları sektörler itibarıyla birçok kamu kurum ve kuruluşu sorumludur. Bu alanda Türkiye'nin uyum sağlaması gereken önceliklerin tamamında, idari kapasitenin güçlendirilmesine yönelik adımlar atılması öngörülmektedir.¹²⁶ Genel

¹²² İKV, Avrupa Birliği ve Türkiye – AB İlişkileri Hakkında Doğru Bilinen Yanlıklar, s. 61.

¹²³ TÜİK, **İstatistik Göstergeleri (1923 – 1995)**, 1998 www.tuik.gov.tr

¹²⁴ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.g.e.**, s.64.

¹²⁵ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği Müktesebatının Uygulanışının Türk-İş Dünyasına Etkileri Projesi**, s. 5.

¹²⁶ T.C. AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program, s.788.

anlamda amaçlanan, “ticarete teknik engellerin kaldırılması”, bu şekilde gümrük vergileri ve kısıtlamalarının kaldırılarak serbest bir ticaret alanının yaratılmasıdır. Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında makineler, elektrikli cihazlar, basınçlı kaplar, oyuncaklar, tıbbi cihazlar ve telekomünikasyon terminal ekipmanlarında piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme işlemleri için alt yapının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar devam etmekte; “Yatay Yapılanma” adı altında idari kapasite geliştirilirken akreditasyon ana unsuru çerçevesinde, Türk Akreditasyon Kurumu’nun (TÜRKAK) kurulması ve içeriğinde yer alan faaliyetlerin uluslararası düzeyde kabul görmesi büyük önem taşımaktadır.¹²⁷

ö) Çevre Politikası

Türkiye’nin AB çevre mevzuatına uyum konusundaki yükümlülükleri ile ilgili öncelikler Ulusal Programda şu şekilde ifade edilmektedir.

- **Su Kalitesinin İyileştirilmesi:** Tehlikeli Maddelerin Su Ortamına Deşarjı, Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Suda Nitrat Kirliliği, Su Çerçeve Direktifi, Arıtma Çamurları, Kentsel Atıksu Arıtımı, İçme ve Kullanma Suyu Kalitesi, Yüzeysel Su ve Yeraltı Suyu Kalitesi.
- **Atık Yönetiminin Etkinleştirilmesi:** Entegre Atık Yönetimi, Tehlikeli Atık Yönetimi, Özel Atık Yönetimi.
- **Hava Kalitesinin İyileştirilmesi, Doğanın Korunması:** Endüstriyel Kirlilik ve Risk Yönetimi.
- **Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED):** Sürecinin Güçlendirilerek Etkinleştirilmesi ve Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) Direktifine Uyum Sağlanması.
- **Çevresel Gürültü Yönetimi**
- **Kimyasallar Yönetimi:** Kimyasallar/Pestisitler
- **Genetik Olarak Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar**

¹²⁷ T.C. Ulusal Program, a.g.e., s. 790.

• **Nükleer Güvenlik.**¹²⁸

Tam üyelikle birlikte hava ve su kalitesi, atık yönetimi, doğayı koruma, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma gibi alanlarda, Türkiye’de yapılmış olan ve yapılmaya devam edecek tüm çalışmalar, ülkemizi daha iyi çevresel koşullara taşıyacaktır. Avrupa Birliği, çevre konusunda dünyadaki genel eğilimleri de dikkate almakta, Birleşmiş Milletler kaynaklı ve benzeri global çalışmaların da (Rio, Rio+10, vb.) tümüne aktif olarak katılarak bu zirvelerde alınan kararları oldukça hızlı bir biçimde politikalarına ve mevzuatına uyarlamaktadır. Türkiye, çevrenin entegre edilmesi gereken sektörleri şu şekilde belirlemiştir; tarım, ulaştırma ve enerji, sanayi, kalkınma ve iç pazar, ekonomi ve finansman, dış işleri ve ticaret, balıkçılık.¹²⁹

p) Ulaştırma Politikası

Ulaştırma, topluluğun “ortak” politikalarından birdir ve temel hedefi, ülkeler arasında ulaşım imkânlarını olabildiğinde akıcı kılmak ve ortak pazar içinde insanların ve malların hareket özgürlüğünü sağlamaktadır. Ulaştırma politikasının diğer bir hedefi ise, ulaştırmanın, sürdürülebilir kalkınma politikaları çerçevesinde gelişmesini sağlamaktır. Avrupa Birliği’nin ulaştırma mevzuatı, karayolu, demiryolları, hava, denizyolu ulaşımı, iç su yolları ve kombine taşımacılık alt sektörlerinden oluşmaktadır.¹³⁰ Türkiye’nin AB ulaştırma politikasıyla uyumu konusunda gerçekleştirilmesi gereken düzenlemeler, öngörülen hedefler gerek revize Katılım Ortaklığı, Belgesi’nde¹³¹ gerek gözden geçirilmiş Ulusal Program’da¹³² belirtilmiştir.

¹²⁸ İktisadi Kalkınma Vakfı, **Avrupa Birliği’nin Çevre Politikası**, İstanbul, Ekim 2003, s. 23.

¹²⁹ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği Müktesebatının Uygulanışının Türk-İş Dünyasına Etkileri Projesi**, İstanbul, Ocak 2005, s. 124.

¹³⁰ İKV, **Seminer Bilgi Notları**, s. 95.

¹³¹ Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi, **14 Nisan 2003 Tarihinde AB Konseyi Tarafından Kabul Edilen Nihai Metin**, s. 12.

¹³² Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, **24 Temmuz 2003 Tarih ve 25178 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete**, s. 334.

- Karayolu Ulaşımı

Karayolu ulaşımına ilişkin bazı uluslararası konvansiyonları onaylamış bulunan Türkiye'nin, AB'nin konuya ilişkin müktesebatını Türk hukukuna aktarması gerekmekte; mevcut karayolu taşımacılığı filosunun adaptasyonu konusunda yaşanan sorunların giderilmesi için yurtiçi taşımacılık filolarının da uluslararası ve Avrupa standartlarına getirilmesine ilişkin program kabul edilme aşamasındadır.¹³³

- Denizyolu Ulaşımı

Türkiye, özellikle deniz güvenliği konusunda ivedilikle AB müktesebatının kabul edilmesi ve uygulanması için gerekli şartları sağlamak durumundadır. Türk filosunun, bayrak devleti performansının iyileştirilmesi, bu çerçevede denetlenen gemilerin alıkoyma oranının düşünülmesi, liman devleti kontrol uygulamalarının güçlendirilmesi çalışmaları oldukça başarılı bir şekilde devam etmektedir.¹³⁴

- Demiryolu Ulaşımı

Mevzuat uyumu çalışmaları, Eylem Planı'na ve ulusal programlama uygun olarak yürütülmektedir. Ulusal program uyarınca, turizm sektörü başta olmak üzere, deniz, hava ve karayolu ulaşım imkanlarının genişletilmesi sağlanmaktadır.¹³⁵

- Havayolu Ulaşımı

Türkiye'nin AB hava taşımacılığı mevzuatına uyum sağlaması, hava yolu taşımacılığı faaliyetlerinin sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Bugüne kadar uyum sağlanan en somut alan, ücret tarifelerinde onay prosedürünün kaldırılarak, hava taşıyıcılarının kendi tarifelerini serbestçe

¹³³ İKV, **Avrupa Birliği'nin Ulaştırma Politikası**, İstanbul, Aralık 2003, s. 23.

¹³⁴ AB Komisyonu, **2003 Yılı Türkiye İlerleme Raporu Müktesebat Uyumu, Bölüm 9: Taşımacılık Politikası**, <http://www.ikv.org.tr/turkiye-ab/guncel/muktesebat-2003.htm>.

¹³⁵ İKV, **a.g.e.**, s. 102.

belirlemeleri imkânının tanınmasıdır. Uyum çalışmalarındaki avantajımız ise, havayolu taşımacılığının uluslararası özellik arz etmesidir; ayrıca Havacılık Otoriteleri Birliği'ne (JAA) olan üyeliğimiz nedeniyle uygulanmaya çalışılan ve JAA regülasyonları olarak bilinen JAR'ların, uyumu desteklemekte olduğu görülmektedir.¹³⁶

r) Ortak Dış ve Güvenlik Politikası

Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ile ilgili müktesebat, içerik çerçevesinde siyasi diyalogu sürdürmek, AB beyanları ile uyumlu hale gelmek ve gerektiğinde yaptırım ve kısıtlayıcı tedbirler uygulamak için yapılan siyasi beyanatlara ve anlaşmalara dayanmaktadır.¹³⁷

Başta Birleşmiş milletler, NATO ve BAB olmak üzere bugünün hemen tüm modern batılı kurum ve organizasyonlarının üyesi olan Türkiye, uluslararası alanda milli güç unsurları ile orantılı bir şekilde sahip olduğu diplomatik gücü ve onu destekleyen silahlı kuvvetleri ile etkili ve sözü dinlenen bir bölgesel güçtür. Yunanistan ve Kıbrıs ile ilgili problemler sahalarının dışında kalan uluslararası konularda daima Avrupa ile eş zamanlı hareket etmeyi tercih etmiş, Körfez Savaşı'nda olduğu gibi ekonomik açıdan olumsuz olarak etkilenmesinin kaçınılmaz görüldüğü zamanlarda dahi uluslararası kamuoyu ve batılı değerlerden yana olmuştur.¹³⁸

AB'nin Türkiye'ye yönelik 2001 yılı İlerleme Raporu'nun 27. bölümünde yapılan değerlendirmede "...Avrupa Ortak Dışişleri ve Savunma Politikası'nın Uygulanması ile ilgili idari kapasiteye bakıldığında Türkiye, iyi personel ile donatılmış ve iyi işleyen bir Dışişleri Bakanlığına sahiptir..." ifadesi yer almaktadır. Aynı raporda yapılan nihai değerlendirmede, "Türkiye'nin bölgesinde (Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu) denge ve

¹³⁶ T.C. AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program, Ankara, Temmuz 2003, s. 354.

¹³⁷ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, 2004 İlerleme Raporu, Brüksel, 2004, s. 143.

¹³⁸ İktisadi Kalkınma Vakfı, Avrupa Birliği'nin Ortak Dışişleri, Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyum, s. 91.

güvenliğin sağlanmasında önemli bir aktör olduğu, kriz yönetimi hareketinde etkili bir rol oynamaya devam ettiği” belirtilmektedir.¹³⁹

Türkiye, bölgesel siyasi diyalog açısından pek çok bölgesel işbirliği platformuna aktif şekilde katılmaya devam etmektedir. Türkiye, Balkanlar, Kafkasya, Akdeniz ve Ortadoğu’daki istikrar ve güvenliğin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır. Tam üyeliğin gerçekleşmesiyle birlikte, Avrupa Birliği ile oluşturulacak ortak bir güvenlik ve dış politika anlayışı, Türkiye’yi, gelecekte karşılaşılabileceği olası bir saldırıya karşı dirençli ve güçlü kılacaktır.¹⁴⁰

Türkiye, Avrupa Birliği’ne tam üye olduğunda “Para Politikası” (Euro’yu kullanan ülkeler için), “Ortak Ticaret Politikası”, “Gümrük Birliği”, “Ortak Balıkçılık Politikası” altında yer alan canlı deniz kaynakları alanlarında AB’ye egemenlik aktarımında bulunacak ve bu alanlardaki yetkilerini, AB çatısı altında, kendisinin de içinde bulunduğu bir karar mekanizmasına devretmiş olacaktır. Böylece Türkiye, bu alanlara ilişkin ortak kararın alınacağı masada yerini alacaktır. Bu nedenle, Türkiye’nin AB tam üyeliğinin, egemenlik devri değil ama egemenlik paylaşımı getireceğini ifade etmek daha doğrudur.¹⁴¹

s) Bilim ve Araştırma

Avrupa Birliği müktesebatının bu alanda başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla ve özellikle Çerçeve Programlarla başarılı ortaklık için, Türkiye’nin Çerçeve Program faaliyetleri ile ilgili personelin artırılması dâhil, araştırma ve teknolojik gelişme alanında önemli adımlar atılmaktadır. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) “Kariyer Programı” adı altında, doktora çalışmalarını yeni tamamlamış ve bilim adamı olmak için kariyerlerine yeni başlamış genç araştırmacıları teşvik etmeyi amaçlayan bir destek programı başlatmıştır; ayrıca TÜBİTAK Altıncı

¹³⁹ Commission of the European Communities, 2001, **Regular Report on Turkey’s Progress Towards Accession, ESC (2001) 1756**, Brussels, 13.11. 2001.

¹⁴⁰ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.g.e.**, s. 146.

¹⁴¹ İKV, **Avrupa Birliği ve Türkiye-AB İlişkileri Hakkında Doğru Bilinen Yanlışlar**, Haziran 2005, s. 21 – 22.

Çerçeve Programına yapılacak proje başvuruları, uluslararası bilimsel yayınların teşvik edilmesi ve uluslararası bilimsel toplantılara katılım için mali destek sağlamaya devam etmiştir. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, teknoloji geliştirme projelerine mali destek sağlamaya devam etmiştir.¹⁴²

“Ulusal İrtibat Bürosu” sisteminin Türkiye’de yürütülmesinden, yine TÜBİTAK sorumludur. Tam üyelikle birlikte, Türkiye’de bilim, araştırma ve teknoloji faaliyetleri ile ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerin hazırlayacakları projeler ülkemizde bilim ve teknolojinin gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.¹⁴³

V. TÜRKİYE’NİN “MEVZUATA UYUM” KONUSUNDA YAPMIŞ OLDUĞU DEĞİŞİKLİKLER

1999 Yılı Helsinki Zirvesi’nde alınan karar uyarınca Türkiye’ye adaylık statüsü verilmesi, Türkiye’yi geniş kapsamlı anayasal ve yasal reformlar yapma konusunda ciddi anlamda teşvik etmiştir. Avrupa işbirliği standartlarına uyum konusunda önemli kurumsal değişiklikler yapılmıştır. Türkiye, siyasi reformlar, insan hak ve özgürlüklerinin iyileştirilmesinden, ordu üzerindeki sivil denetimin arttırılmasına kadar birçok alanda değişiklik getirmiştir.

- Sivil toplum daha da güçlenmiştir.
- Reform sürecinde temel konular ele alınmış daha da önemlisi liberal demokrasi yönünde giderek artan bir uzlaşuya vurgu yapılmıştır.
- Türk hükümeti, siyasi ve hukuk sistemine çok geniş kapsamlı değişiklikler getiren reformların hızlandırılması konusunda ciddi bir kararlılık göstermiştir. Ayrıca, bu reformların, Türk vatandaşlarının Avrupa standartlarına uygun olarak, temel özgürlüklerden ve insan haklarından

¹⁴² Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.g.e.**, s. 115.

¹⁴³ Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program**, Ankara, 2003, s. 550.

yararlanmalarını sağlayacak şekilde etkili uygulamalarını temin eden önemli adımlar atmıştır. Farklı mevzuat alanlarına değişiklikler getiren dört siyasi ayırım kabul edilmiştir. Bu reformların bazıları, ifade özgürlüğü, gösteri yapma özgürlüğü, kültürel haklar ve ordu üzerinde sivil denetim gibi hassas konulara ilişkin olduğu için siyasi bakımdan çok önemlidir.¹⁴⁴

- Kamu yönetiminin ve hükümet çalışmalarının iyileştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmektedir. Hükümet, özellikle kamuda, insan kaynaklarının daha şeffaf idaresini düzenlemek amacıyla reformlar başlatmıştır. Bu reformlar yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesine de katkıda bulunmaktadır.

- Sivil-ordu ilişkilerini AB üyesi ülkelerdeki uygulamalarla uyumlu hale getirmek amacıyla Milli Güvenlik Kurulunun (MGK) görevleri, yetkileri ve işleyişi önemli ölçüde değiştirilmiştir. MGK Genel Sekreterinin rolü gözden geçirilmiş ve sahip olduğu yürütme yetkileri kaldırılmıştır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Yükseköğretim Kurulu gibi sivil kurullarda hâlâ MGK temsilcileri bulunmaktadır.

- Yargı sistemi, yeni aile mahkemelerinin kurulmasıyla şimdiden güçlendirilmiştir. Askeri mahkemelerin sivilleri yargılamak yetkisi kaldırılmıştır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri sisteminde özellikle, görüşme imkânı tanınmayan gözaltı uygulaması kaldırılarak olumlu değişiklikler yapılmıştır. Bununla birlikte, bu mahkemelerin işleyişinin özellikle savunma hakkı ve adil yargılama ilkesi konularında Avrupa standartları ile tam olarak uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.¹⁴⁵

- Türkiye Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Sözleşmesini onaylamış ve 1 Ocak 2004'de Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Topluluğuna (GRECO) üye olmuştur. Bununla birlikte, çeşitli girişimlere karşın, yolsuzluk,

¹⁴⁴ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **2004 İlerleme Raporu**, s. 16.

¹⁴⁵ http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2004/index.htm.

ısrarla ve yüksek düzeyde devam etmekte olup kamu hayatının çeşitli alanlarını etkilemektedir.

- Türkiye, Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Sosyal ve Ekonomik Haklar Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 No'lu Protokolü gibi belli başlı uluslararası sözleşmeleri ve Avrupa Sözleşmelerini onaylamıştır.

- İşkence ve kötü muamele ile mücadele güçlendirilmiş ve Türk hukuk sistemi bu konuda Avrupa standartlarına daha da yaklaşmıştır. İşkencenin boyutu azalmıştır. Buna mukabil endişeye neden olan münferit bazı vakalar bildirilmektedir.¹⁴⁶

- Cezaevi sistemi reform devam etmektedir ve gözaltına alınanların hakları iyileştirilmiştir. Uygulamada, avukata erişim hakkı her zaman sağlanamamaktadır.

- Uyum paketlerinin kabul edilmesi, ifade özgürlüğünün kullanılması ile ilgili birçok yasal kısıtlamanın kaldırılmasını sağlamıştır. TCK'nin değiştirilen hükümlerinin uygulanması sonucu pek çok beraat kararı verilmiştir, fakat şiddet içermeyen görüş beyanından dolayı davalar açılmaya devam etmektedir. Şiddet içermeyen görüş beyanından mahkum olan birçok kişi, yürürlükten kaldırılan hükümler kapsamında tahliye edilmiştir.

- Toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü alanında, bir çok sınırlama kaldırılarak önemli ilerleme kaydedilmiştir.

- Dernek kurma özgürlüğü önündeki bazı kısıtlamalar azaltılmıştır. Ancak dernekler halen zahmetli bürokratik işlemlerle karşılaşmaktadır. İnsan hakları derneklerine ve özellikle insan hakları savunucularına karşı soruşturmalar açılmaya devam etmektedir.¹⁴⁷

¹⁴⁶ İKV, 2004 İlerleme Raporu, s. 17.

¹⁴⁷ www.avrupa.info.tr.

- Siyasi Partiler Kanununda değişiklik yapılarak, siyasi partilerin kapatılması zorlaştırılmıştır. Ancak, HADEP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır ve DEHAP'ın kapatılması için de dava açılmış ve kapatılmıştır.

- Din özgürlüğü konusunda uyum paketleri ile getirilen değişiklikler henüz arzu edilen etkileri doğurmamıştır. Yürütme makamları, ilgili hükümleri çok sınırlayıcı biçimde yorumlamaya devam ettikleri için din özgürlüğü Avrupa standartları ile karşılaştırıldığında, ciddi kısıtlamalara tabidir. Dini cemaatlerle ilgili olarak, özellikle, tüzel kişiliğin olmayışı, eğitim ve din adamı yetiştirme ile mülkiyet hakkından tam olarak yararlanma konularında kısıtlamalar bulunmaktadır.¹⁴⁸

- Türkçe dışındaki dillerde eğitim ve radyo ve televizyon yayıncılığı üzerindeki yasağın kaldırılmasına yönelik tedbirler alınmıştır.

- Güneydoğuda olağanüstü halin kaldırılması halktaki gerginliği genel olarak azaltmıştır. Kültürel etkinliklere daha çok müsamaha gösterilmiştir. Köye dönüş programı çok yavaş bir tempoda ilerlemektedir. Yerlerinden edilmiş kişiler sorununun ve bölgenin sosyo-ekonomik açıdan geliştirilmesi sorunlarının kapsamlı biçimde çözülmesi ve genel olarak kültürel haklar sorununun çözülmesi için ciddi çaba gösterilmektedir.

- Türkiye bir NATO üyesi olarak, NATO imkanlarını kullanmak suretiyle AB önderliğinden yapılacak operasyonlara, AB üyesi olmayan Avrupalı müttefik ülkelerin katılmasına onay vermiştir. Bu husus, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının etkili biçimde hayata geçirilmesine şimdiye kadar engel olan bir sorunu çözüme kavuşturmuştur.¹⁴⁹

- Yargı sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Uluslararası insan hakları sözleşmelerinin ve bu konudaki Avrupa Sözleşmelerinin iç hukuka üstünlüğü ilkesi Anayasaya devredilmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış ve yetkileri Ağır Ceza Mahkemelerine devredilmiştir. TBMM, yeni

¹⁴⁸ <http://www.abgs.gov.tr>

¹⁴⁹ www.ikv.org.tr

Medeni Kanunu ve Nisan 2005'de yürürlüğe girmiş olan yeni Ceza Kanununu kabul etmiştir. Yeni Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu Tasarısı ile Adli Kolluk Kanunu ve Ceza ve Tedbirlerin İnfazına İlişkin Kanun Tasarıları kabul edilmeyi beklemektedir. Ülke genelinde istinaf mahkemelerinin ve aile mahkemelerinin oluşturulması, yapılan diğer değişiklikler arasında yer almaktadır. Savunma haklarının Avrupa standartlarına yaklaştırılması konusunda ilerleme kaydedilmiştir. Bir Adalet Akademisi kurulmuş ve hakim ve savcılara yönelik uluslararası hukuk ve insan hakları konularında eğitim yoğunlaştırılmıştır. Yargıtay ve diğer yüksek yargı organları, uyum paketleri ile değişikliğe uğramış hükümlerin uygulandığı kararlar vermiştir.¹⁵⁰

- Türkiye, OECD Rüşvetle Mücadele Sözleşmesini, BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesini, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Sözleşmeleri ile Kara para Aklanmasının Önlenmesi Sözleşmesini onaylamıştır. Özellikle kamu görevlileri için etik kurallar getiren bir dizi yolsuzlukla mücadele tedbirleri alınmıştır. Yolsuzlukla ilgili olarak Temmuz 2003'te eski hükümet üyeleri ile ilgili bir TBMM raporu yayımlanmıştır. Mevzuattaki bu gelişmeler rağmen, yolsuzluk, hemen hemen tüm kamu hizmetleri ve ekonomiyle ilgili alanlarda çok ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

- İnsan hakları ve azınlıkların korunması konusunda, Türkiye Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme gibi birçok uluslararası sözleşmeyi, çekinceler koymak suretiyle, imzalamış ve/veya onaylamıştır. Uluslararası Ceza Divanı Statüsünün imzalanmasına imkan veren anayasa değişiklikleri kabul edilmiştir.

¹⁵⁰ European Court of Justice, <http://curia.eu.int>

- Türkiye 2002'den bu yana, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) kararlarına uyum yönündeki çabalarını arttırmıştır.¹⁵¹ AİHM'nin Türkiye'nin Sözleşmeyi ihlal ettiğine karar verdiği yargılamalar yapılmış ve birçok beraat kararı verilmiştir. Leyla Zana ve arkadaşları davası,¹⁵² reformların yorumlanması konusunda yargının farklı birimlerinin yaşadığı güçlüklerin göstergesidir.

- Yargıtay Kürt dilinin kullanımı, yeniden yargılama, işkence ve ifade özgürlüğü ile ilgili reformları uygulayarak önemli kararlar vermiştir.¹⁵³

- Ocak 2004'de imzalanan AİHS'ye Ek 13 No'lu Protokol uyarınca ölüm cezası her koşulda kaldırılmıştır. Türkiye, AİHS'ye Ek 6 No'lu Protokolü de onaylamış ve Türk mevzuatında ölüm cezası ile ilgili hükümler kaldırılmıştır.

- İnsan haklarının uygulanmasına ilişkin olarak, İnsan Hakları Başkanlığı, İnsan Hakları Kurulları ve İçişleri Bakanlığına bağlı bir İnsan Hakları Bürosu kurulmuştur. TBMM İnsan Hakları Komisyonu, çeşitli araştırmalar yaparak genel ve özel raporlar yayınlamıştır.

- Medeni ve siyasi haklar konusunda, daha spesifik olarak, işkence ve kötü muamele ile mücadeleyi güçlendirmek için, özellikle görüşme imkanı tanımayan gözaltı uygulamasının kaldırılması ve avukata erişim ve sağlık muayenesi sağlanarak yargılama öncesi gözaltı koşullarının iyileştirilmesi yoluyla, önemli çabalar sarf edilmiştir. Bununla birlikte, uygulamada, gözaltında tutulanlar, yetkililer tarafından hakları konusunda her zaman bilgilendirilmemektedir. İşkenceye karşı sıfır tolerans politikası uygulamaya konulmuş ve işkence faillerinin cezasız kalmalarını sınırlandırmak için yasal

¹⁵¹ Van Sulh Ceza Mahkemesi'nin 10 Aralık 2003 tarihli kararını geçersiz kılan 22 Aralık 2003 tarihli Yargıtay Kararı ve Şanlıurfa Ceza Mahkemesi'nin 2002 tarihli kararını geçersiz kılan 17 Temmuz 2004 tarihli Yargıtay Kararı.

¹⁵² Zana ve meslektaşlarının davasında Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 30 Mart 2004 tarihli kararını geçersiz kılan, 14 Temmuz 2004 tarihli Yargıtay Kararı.

¹⁵³ Ceza Kanunu Madde 312 temelinde bir gazeteciyi mahkum eden alt mahkemenin kararını geçersiz kılan, Yargıtay'ın Erdal Taş davasındaki 15 Temmuz 2004 tarihli kararı. Mahkeme, kararında ifade özgürlüğünün eleştirisi hakkını gerektirdiği ilkesine dayanmıştır.

tedbirler alınmıştır. Yeni Türk Ceza Kanunu (TCK) ile işkence failleri çok ağır bir şekilde cezalandırılacaktır.

- Cezaevi sistemi 2000 yılından bu yana önemli ölçüde iyileştirilmiştir. Tutukluların haklarının iyileştirilmesi amacıyla, İnfaz hakimliği ve izleme kurulları gibi yapılar oluşturulmuştur. İşkenceyi Önleme Komitesinin bir dizi tavsiyesi uygulamaya konulmuştur.¹⁵⁴

- 2001 yılından bu yana, temel özgürlüklerin kullanılmasının genel çerçevesinin iyileştirilmesi için çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bu özgürlüklerin kapsamı genişletilmiştir. İfade özgürlüğünün kullanılmasındaki çeşitli yasal kısıtlamalar kaldırılarak, Terörle Mücadele Kanunu da dâhil olmak üzere çeşitli kanunlarda değişiklik yapılmıştır. Şiddet içermeyen görüş açıkladıkları için mahkûm olan kişilerin durumu, hâlihazırda ele alınmaktadır. Eski mevzuat hükümlerine göre mahkûm edilen birçok kişi beraat etmiş veya serbest bırakılmıştır. Aynı zamanda, farklı kanunlardaki birçok hüküm, hâlâ ifade özgürlüğünü haksız yere kısıtlayacak şekilde yorumlanabilmektedir ve savcılar şiddet içermeyen görüş açıklayan kişilere karşı ceza davaları açmaya devam etmektedir.¹⁵⁵

- Basın özgürlüğünü güçlendiren anayasa değişiklikleri yapılmıştır. Basın özgürlüğü, yayınevlerinin kapatılması, baskı makinelerinin dağıtımı ve müsaderesi gibi yaptırımları kaldıran yeni Basın Kanununun kabulü ile daha da iyileştirilmiştir.

- Çocuk hakları, ilgili uluslararası sözleşmelerin onaylanması, yasal düzenlemeler ve uygulamaya ilişkin diğer tedbirlerle güçlendirilmiştir. Ancak, çocuk işçiliği konusu endişe verici olmaya devam etmektedir.

¹⁵⁴ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2004 İlerleme Raporu**, Brüksel, 2004, s. 32.

¹⁵⁵ The Turkish European Union Accession Process, **Effects of Harmonisation of Legislation on Economic, Political and Social Life**, İstanbul, Mayıs 2001, s. 49.

- Grev hakkı dâhil olmak üzere, örgütlenme hakkı ve toplu pazarlık hakkı konularındaki önemli kısıtlamalar devam etmektedir. Türkiye, hâlâ Avrupa Sosyal Şartının 5'inci (örgütlenme hakkı) ve 6'ncı (grev hakkı dahil toplu pazarlık hakkı) maddelerini kabul etmemiştir. Sosyal diyalogu geliştirmek amacıyla 2000 yılında bir Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmasına rağmen, bu diyalog zayıf kalmıştır.

- Azınlık hakları, kültürel haklar ve azınlıkların korunması ile ilgili olarak, Kürtçenin kullanılmasına ilişkin yasağı kaldırmak için Anayasada değişiklik yapılmıştır. Kürtçe dâhil olmak üzere Türkçeden başka dil ve lehçelerde radyo ve televizyon yayınına izin verilmesi ve bu dilleri öğrenme imkânı tanınması amacıyla daha sonra değişiklikler geliştirilmiştir. Buna müteakip, Kürtçe dil kursları açılmış ve Kürtçe, Arapça ve Boşnakça gibi farklı birçok dilde radyo ve televizyon yayınları başlamıştır. Güneydoğu bölgesindeki kültürel etkinliklerde Kürtçenin kullanımına karşı daha fazla hoşgörülle yaklaşılmıştır.

- 1999'dan bu yana Türkiye iki anayasa değişikliği ve sekiz uyum paketi kabul etmiştir. Mayıs 2004 tarihli en son anayasa değişikliği, insan hakları ile ilgili konulara ilişkindir. Bunlar; ölüm cezası ile hükümlerin kaldırılması, kadın-erkek eşitliğinin güçlendirilmesi, basın özgürlüğünün kapsamının genişletilmesi, yargının Avrupa standartlarına yaklaştırılması, temel özgürlükler alanındaki uluslararası anlaşmaların iç hukuka üstünlüğünün temin edilmesidir. Eylül 2004'de Türkiye, insan haklarına özellikle, kadın hakları, ayrımcılık ve işkence gibi bir dizi konuya olumlu etkisi olacak yeni bir Ceza Kanununu kabul etmiştir. Ayrıca Haziran 2004'de yeni bir Basın Kanunu ve Temmuz 2004'de yeni bir Dernekler Kanunu ile terörist eylemlerden kaynaklanan zararların tazmin edilmesine ilişkin bir kanun kabul edilmiştir. Mevzuatın uygulanmasını sağlayacak bir dizi yönetmelik ve tebliğ de kabul çıkartılmıştır.

- Türkiye, Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesini ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartını imzalamamıştır.

Anayasa, Türkiye'nin, Uluslararası Ceza Divanına katılımına imkan vermektedir, ancak Türkiye, bunu henüz gerçekleştirmemiştir.¹⁵⁶

- Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi, 2001'den bu yana, Türkiye'nin, Anayasa değişiklikleri ve uyum paketleri ile kaydettiği ilerlemeyi göz önünde tutarak, 1996'dan bu yana Türkiye'ye uygulanan izleme sürecini kaldırmıştır. Türkiye, AİHS yükümlülükleri ile ilgili alanlarda bir izleme-sonrası prosedürüne tabi olacaktır.¹⁵⁷

- Türkiye, 1999'dan bu yana, AİHM kararlarının uygulanması konusunda, özellikle geçen yıl ilerleme kaydetmiştir. Loizidou¹⁵⁸ davasında hakkaniyete uygun ödeme yapılmış ve AİHM kararlarını takiben yargılamanın yenilenmesine imkân veren hükümler uygulamaya konulmuştur. Bu uygulama, Leyla Zana ve diğer eski DEP milletvekillerinin yeniden yargılanmasına imkânı sağlamıştır.¹⁵⁹ Buna rağmen, Türkiye'nin, hâlâ önemli sayıda AİHM kararını uygulaması gerekmektedir.¹⁶⁰

- Ayrımcılıkla mücadele konusundaki ilerleme 1999'dan beri sınırlıdır. Bununla birlikte, Yeni Ceza Kanununa göre, cinsiyet, etnik köken, ırk, din, medeni hal, siyasi görüş, felsefi inanç ve sendika üyeliği dâhil olmak üzere çeşitli gerekçelerle ayrımcılık suç sayılmaktadır. AİHS'nin kamu makamlarınca ayrımcılığın genel yasaklanmasına ilişkin 12 No'lu Protokolü onaylanmamıştır.¹⁶¹

- İstihdamda eşit muamele ilkesini tanıyan yeni İş Kanununun 2003'de kabulüne rağmen, Türkiye'de hâlâ, ırka ve etnik köken, din veya inanç, yaş, cinsel eğitim engelli olma gibi yasak olan gerekçelerle yapılan ayrımcılığa karşı mücadele konusunda mevzuata ihtiyaç bulunmaktadır.

¹⁵⁶ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.g.e.**, s. 36.

¹⁵⁷ **2004 İlerleme Raporu**, s. 28.

¹⁵⁸ Loizidou Türkiye Davası (Başvuru Sayısı 15318/89).

¹⁵⁹ Aynı dönemde Avrupa Birliği'nin Büyük Ülkelerinden Başvuru Sayısı 547 ila 3054, kararların sayısı 7 ila 98 ve ihlallerin sayısı 7 ila 73 arasında yer almıştır.

¹⁶⁰ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.g.e.**, s. 28.

¹⁶¹ İKV, **2004 İlerleme Raporu**, s. 28.

- İfade özgürlüğü konusunda şiddet içermeyen görüş açıklamaktan mahkûm olan kişilerin durumu hâlihazırda soruşturulmaktadır. 2002'den bu yana Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu ve Basın Kanununda kısıtlamaların kaldırılması için değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler sonucunda ifade özgürlüğü ile ilgili açılan davalar ve mahkûmiyetlerin sayısında azalma meydana gelmiştir. Bununla birlikte, bazı kişiler hâlâ şiddet içermeyen görüş açıklamaktan dolayı yargılanmakta ve cezalandırılmaktadır. Kürtçe dâhil olmak üzere Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde radyo ve televizyon yayınları başlamıştır.¹⁶²

- Radyo ve televizyon yayıncılığı alanında önemli ilerleme kaydedilmiş ve daha önce kabul edilmiş olan önlemler uygulamaya konulmuştur. Türkçe dışındaki dil ve lehçelerdeki ilk yayınlar, devlet yayın kurumu olan TRT radyo ve televizyonlarında Haziran 2004'de başlamıştır. Boşnakça, Arapça, Çerkezce ve Kürtçe lehçelerinden Kirmançi ve Zazaca yayınlar devam etmektedir. Bu yayınlar, haber özetleri, belgeseller, müzik ve spor programlarından oluşmaktadır. Diğer azınlıkların kendi dillerinde yayın yapılması talepleri bildirilmektedir.¹⁶³

- Devlet yayın kuruluşu olan TRT'ye ilave olarak özel ulusal radyo ve televizyon kanallarının da Türkçe dışındaki dillerde yayın yapmalarına imkân veren yeni bir yönetmelik, Ocak 2004'de yayımlanmıştır. Bu yönetmelik, RTÜK kararlarına karşı itirazda bulunulmasına imkân vermekte ve sunucuların "modern" giysiler giymeleri yolundaki şartı kaldırmaktadır. Bu iyileştirmelere karşın yönetmelikte hâlâ kısıtlayıcı hükümler bulunmaktadır. Yönetmelik, başka dillerde yayın konusunda sıkı süre kısıtlamaları getirmektedir. (televizyon için günde 45 dakikayı aşmamak üzere haftada dört saat, radyo için de günde 60 dakikayı aşmamak üzere haftada beş saat). Yerel ve bölgesel yayıncılık, RTÜK tarafından bir izleyici profilinin tamamlanması şartına bağlanmıştır. "Devletin bölünmez bütünlüğü" ilkesi de

¹⁶² <http://www.abhaber.com>

¹⁶³ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin İlerleme Raporu**, s. 37.

dâhil olmak üzere yayıncılara daha önceden uygulanan kısıtlamalarda değişiklik yapılmamıştır. Çocuk programlarına uygulanan yasak devam etmektedir. İnternet yayınları adı altında Türkiye'nin Sesi Radyosu yayınları, TRT'nin web sayfası üzerinden aktarılmaya başlamıştır. Bugün için Türkiye'nin Sesi Radyosu'nun, Türkçe, Almanca, Arapça, Azerice, Bulgarca, Çince, Farsça, Fransızca, Hırvatça, İngilizce, Kazakça, Kırgızca, Rusça, Tatarca, Türkmençe ve Yunanca yayınlarına internetten ulaşılabilir. ¹⁶⁴

- Bazı yerel özel radyolar ve televizyonlar, Kürtçe yayın yapmak için RTÜK'e başvurmuştur. Bu kuruluşlara henüz izin verilmemesine karşın, başvuruların lehte olacak şekilde inceleneceği bildirilmiştir. Özel ulusal televizyon kanallarından hiç biri, Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde yayın yapmak için RTÜK'e başvurmamıştır.

- Gayrimüslim Vakıfların Yönetim Kurulları Seçimlerinin Esas ve Usullerine İlişkin Yönetmelik Haziran 2004'de kabul edilmiştir. Bu Yönetmelik, yapılmadığı veya vaktinde yapılmadığı takdirde vakıfların varlıklarını sürdürmelerini tehlikeye düşürebilecek ve mülklerinin müsadere edilmesine yol açabilecek yönetim kurulu seçimlerine ilişkin sorunların çözülmesini amaçlamaktadır. Belirli bölgelerdeki dini azınlıkların sayısının az olması nedeniyle yeni Yönetmelik, ilke olarak, seçimlerin yapılabileceği coğrafi alanın sadece komşu vilayete kadar genişletilmesini öngörmektedir. Bu kısıtlama, söz konusu sınırlı genişlemenin sadece yerel makamların takdirine bağlı olarak kabul edilebileceği gerçeği ile birlikte fiiliyatta bazı vakıfların hâlâ seçim yapamayacakları anlamı taşımaktadır. ¹⁶⁵

- Din adamlarının eğitimi konusundaki yasak devam etmektedir. Gayrimüslim dini topluluklar, bu nedenle varlıklarını şu andaki kuşaktan sonra sürdürme konusunda muhtemelen güçlüklerle karşılaşacaklardır. 1971'den bu yana kapalı olan Rum Ortodoks Ruhban Okulu (Heybeliada) hâlâ açılmamıştır. Vatandaşlık şartı, Türk olmayan din adamlarının Süryani veya

¹⁶⁴ TRT, **2004 Faaliyet Raporu, Yayının Dinleyiciye Ulaşması**, Ankara, 2005, s. 59.

¹⁶⁵ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **a.g.e.**, s. 40.

Keldani kiliseleri gibi belirli kiliselerde çalışma imkânlarını kısıtlamaktadır. Ekümenik Patrik dinsel ünvanının aleni olarak kullanılması hâlâ sıkı şartlara bağlıdır. Türk olmayan Hristiyan din adamları, vize, ikamet ve çalışma izinlerinin alınması ve yenilenmesi konusunda güçlüklerle karşılaşmaktadır.¹⁶⁶

- Hristiyan azınlıkların kaygılarını giderilmek üzere, din dersi kitapları yeniden yazılmıştır. Ancak, ilahiyat fakültelerinden mezun olanların ve din adamlarının, azınlıklara ait mevcut okullarda din dersi vermeleri engellenmektedir.

- Protestan ayinleri bazı durumlarda kiliseye gelenlerin kimlik bilgilerini kontrol eden polisin varlığının ortaya koyduğu gibi Hristiyanlar hâlâ bazı durumlarda polis gözetimine tabi tutulmaktadır. Ancak, yargısal çözüm imkânları artmaktadır. Örneğin, Nisan 2004'de bir yerel televizyon kanalının haber sunucusu, Ankara'da Türk Protestanlara karşı düşmanlığı tahrik ettiği gerekçesiyle mahkûm olmuştur ve dava şu anda Yargıtay'da bulunmaktadır.

- Diyanet İşleri Başkanlığı, Kasım 2003'de Antakya'da (Güneydoğuda), Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler arasında uyumlu ilişkiler geliştirilmesini amaçlayan çok-dinli bir komite kurmuştur.

- Sünni olmayan Müslüman azınlıkların statüsünde hiçbir değişiklik olmamıştır. Aleviler, resmen dini bir topluluk olarak tanınmamaktadır. Aleviler, ibadethanelerini açarken genellikle güçlüklerle karşılaşmaktadırlar ve okullardaki zorunlu dini eğitim, Sünni olmayan kimlikleri tanımamaktadır. Bir Alevi çocuğun anne ve babası, zorunlu dini eğitim konusunda AİHM'de dava açılmıştır. Birçok Alevi, Türkiye'nin laik bir devlet olarak bütün dinlere eşit muamele yapması gerektiğini ve şu anda Diyanet aracılığı ile yapmakta olduğu gibi belirli bir dini (Sünniler) doğrudan desteklenmemesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁶⁷

¹⁶⁶ 2004 İlerleme Raporu, s. 41.

¹⁶⁷ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, a.g.e., s. 41.

- Kadın-erkek eşitliği konusunda yapılan çeşitli reformlar, bu ilkeyi güçlendirmiştir. Anayasanın 10'uncu maddesi, hâlihazırda, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu ve Devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğunu hükme bağlamaktadır. Yeni Ceza Kanunu, kadın hakları açısından genel olarak ilerici hükümler içermekte ve “namus cinayetleri”, “cinsel saldırı ve bekâret testi” gibi suçlar düzenlenmektedir.¹⁶⁸

- Siyasi partilerin ulaşması gereken %10'luk baraj nedeniyle azınlıkların TBMM'de temsil edilmesini güçleştiren seçim sisteminde hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Siyasi partilerin Türkçe dışındaki dilleri kullanması konusunda hâlâ kısıtlamalar bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, Mart 2004 yerel seçim kampanyası sırasında Kürtçe konuştukları için bazı kişiler hakkında kanuni takibat yapıldığını ve bazı Kürt politikacıların yakın tarihlerdeki davalarda mahkûm olduklarını bildirmişlerdir. Ancak Temmuz 2004'de Yargıtay basın toplantısında Kürtçe konuştuğu için bir politikacıyı 6 ay hapis cezasına çarptıran bir mahkeme kararını bozmuştur.¹⁶⁹

¹⁶⁸ 2004 İlerleme Raporu, s. 42.

¹⁶⁹ Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, a.g.e., s. 46.

II. BÖLÜM

YÖNTEM*

Araştırmanın yöntemi, Türk Toplumunun “Avrupa Birliği’ne üyeliği” algılama düzeyini belirlemeye yönelik olarak yapılan bir deneysel çalışmadır. Ankara ilinde ikamet eden, farklı yaşta ve cinsiyette olan, farklı öğrenim, gelir ve medeni durumuna sahip siyasilerin, memurların, işçilerin, emeklilerin, öğrencilerin, ev hanımlarının, serbest meslek sahiplerinin, ülkemizin “Avrupa Birliği’ne üyeliği” algılama düzeyleri ve beklentilerine etkisi bağlamında, deneysel çalışmanın bağımsız değişkenleri olarak ele alınmaktadır.

Ancak, her deneysel çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da deneye katılacak kişilere yöneltilmesi gereken soruların neler olacağını belirlemek açısından, Avrupa Birliği’nin ne olduğu ve bu birliğe üye olmak için gerekli koşulların neler olduğu ve bu koşulları yerine getirerek birliğe üye olunması halinde, insanların yaşamına olan döngüsünün neler olacağına ilişkin bilgi paketinin oluşturularak, deneklere sorulacak soruların içeriğine yansıtılması için araştırmaya kuramsal çerçeve oluşturmak gerekmektedir. Bu çerçeveyi oluşturabilmek için alana ilişkin bilgilerin toplanması, analiz ve sentezinin yapılması bağlamında bir literatür taraması kaçınılmaz olmaktadır. Böylece, çalışmada ikinci bir yöntem olarak tarama ve birleştirme kullanılmaktadır

Oluşturulan bilgi toplama aracı vasıtasıyla toplanan bilgilerin değerlendirilmesi için de istatistik analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Ölçme aracına ilişkin sonuçların değerlendirilmesinde, “SPSS 16.0” istatistiksel paket programı kullanılmıştır.

* Kaynak: Sacide Vural’ın **Konulu Filmlerin Kadınlar Üzerindeki Etkisi**, Ankara 1995, adlı eserinden yararlanılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Çalışmanın evreni, Ankara ilinde ikamet eden siyasiler, yüksek eğitim seviyesindekiler (yüksekokul mezunu ve üstü) ile orta öğretim ve altı seviyesindeki (lise mezunu ve altı) kişilerdir. Örnekler, tesadüfî (random) örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Örneklem büyüklüğünü saptamak için Balcı (2004) çalışmasında önerilen “Farklı Büyüklükteki Evrenler İçin Kuramsal Örneklem Büyüklükleri ve %95 Kesinlik Düzeyi” çizelgesinden faydalanılmıştır.

Anket örnekleme boyutu, ilgili çizelgeden yararlanılarak $n = 384$ olarak hesaplanmıştır. Buna göre; yüksek eğitim seviyesindekiler (yüksekokul mezunu ve üstü) ile orta öğretim ve altı seviyesindeki (lise mezunu ve altı) kişiler için 384'er anket uygulaması ve siyasiler için ise 94 anket uygulaması yapılmıştır. (Planlanan Toplam $n = 864$ anket) Uygulama sonunda düşük eğitim seviyesindeki (lise mezunu ve altı) kişilere ait $n = 376$ anket, yüksek eğitim seviyesindeki (yüksekokul mezunu ve üstü) kişilere ait $n = 462$ ve siyasilere ait olarak $n = 131$ anket uygulaması yapılmıştır. (Uygulanan Toplam $n = 969$ anket) Siyasiler, bugün aktif siyasette yer alan milletvekilleri olarak uygulamada yerlerini almaktadırlar.

BİLGİ TOPLAMA ARACI

Bu araştırmada, araştırmanın bağımlı değişkeni olan “algılama düzeyinin” ölçülmesinde kullanılan ölçme aracının, araştırmada bağımsız değişkenler olarak, örnekleme giren grupların algılama düzeyini etkileyebileceği düşünülen sosyo-kişisel (demografik) özelliklerle ilgili olarak oluşturulan sorular, ölçme aracının birinci bölümünü oluşturmakta; “Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği” konusuna ilişkin görüşlerin yer aldığı sorular, ikinci bölümü oluşturmaktadır. İki bölümden oluşan ölçme aracı; araştırmacının kendisi tarafından, bu araştırmaya özgü olarak geliştirilmiştir.

A. Sosyo-kişisel Özelliklerle ilgili Sorular: Örneklem giren grupların durumları dikkate alınarak, bireylerin algılama düzeylerini etkileyebileceği düşünülen değişkenler saptanmış ve bu bilgileri toplamak amacıyla ölçme aracının ilk bölümüne 8 soru konulmuştur.

B. Alana İlişkin Sorular: Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda, Avrupa Birliği ve üyeliğin gerekleri bağlamında, kavramsal, yapısal ve uygulamaya yönelik işlevsel analizler yapılmış; Türkiye'nin benimsemesi gereken "mevzuat uyumu" ve bu alanda yapılan değişikliklerin ve üyeliğin Türkiye'ye sağlayacağı yeni yaşam standartları açısından toplumda yer alan kişilerin "algılama düzeyini" belirlemek amacıyla hazırlanmış 30 soru yer almaktadır. Bu otuz sorunun ışığında, bireylerin tercihini sınıflandıran bir ölçme aracı geliştirilmiştir.

Ölçme aracında yer alan sorular, kısa, açık, anlaşılır ve net olarak sorulmuştur. Aynı anlama gelebilecek sorular sorulmamıştır. Cevap seçeneklerinin oldukça yalın hale getirilmesine özen gösterilmiştir. Böylece, bu bölümde yer alan cevap seçenekleri, "Kesinlikle katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Fikrim yok", "Katılıyorum", "Kesinlikle katılıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. Bu sorularda, likert skalası kullanılarak analiz yapılmıştır. "Kesinlikle katılıyorum" seçeneğine 5, "Katılıyorum" seçeneğine 4, "Katılmıyorum" seçeneğine 3, "Kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine 2, "Fikrim yok" seçeneğine 1 puan olmak üzere kategori değeri verilmiştir. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında, 5'li olarak ölçülen ölçek değişkenlerinde, "çoğunlukla katılım ve yüzde yüz katılım" görüşü birleştirilerek "katılıyorum" düzeyinde; "çoğunlukla katılımsızlık ve yüzde yüz katılımsızlık" birleştirilerek "katılmıyorum" görüşü şeklinde; "görüşsüzlük" durumunu ifade eden "fikrim yok" skalası aynı biçimde alınarak; ölçek, 3'lü seçenek halinde kullanılmıştır.

C. Ölçme Aracının Güvenilirliği: Ölçme aracının pilot çalışması, örneklemde yer alan ve üç gruba temsil eden 30 kişiye uygulanmıştır. Uygulama sonrasında, çalışmada likert ölçeği ile puanlama yoluyla ölçülen 30 anket sorusu (değişkenler) için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Soruların

güvenilirliği için, Cronbach Alpha (α) Test İstatistiği kullanılmıştır. Toplam 30 adet ölçeklendirilmiş soru için Cronbach Alpha (α) test istatistiği = 0.93 olarak hesaplanmış; dolayısıyla güvenilirlik test sınavında, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Ölçme aracının oluşturulması ve kişilere ulaştırılması sürecinde, özenli, dikkatli ve planlı bir çalışma yapılmıştır. Anket metodu olarak, yüz yüze görüşme metodu kullanılmıştır. Araştırmacı, ölçme aracını, tüm bireylere bizzat kendisi uygulamış; soru formu tasarımında yer alan, öncelikle anketi dolduran kişilerin bilgilendirilmesi amacıyla, anketin amacına ilişkin genel bilgileri, tüm katılımcılara “sözlü” olarak da ifade etmiştir. Ölçme aracının siyasilere uygulanması sürecinde; araştırmacı tarafından, mecliste temsil edilen partilerin “grup kararları” çıkarılmış ve yapılan ön görüşmelerle siyasilere çalışmanın içeriği, önemi ve amacı hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Araştırmacı, ölçme aracında, cevaplayanların azami önemi vermelerini sağlamak için profesyonel bir tasarım kullanmıştır. Bazı sorularda cevap seçeneklerinde derecelendirme yapmıştır. Anketi dolduran kişiler, bu formları yine araştırmacının kendisine sunmuşlardır.

Araştırmanın her aşamasında olduğu gibi, ölçme aracının uygulanması aşamasında da “algılama düzeyine” ilişkin doğru bilgiye ulaşmak için gereken çaba gösterilmiştir.

Bilgilerin analiz edilmesi noktasında, ilk olarak frekans dağılım tabloları yorumlanacaktır. İkinci aşamada, çalışmada belirlenen alt hipotezlere ilişkin olarak bazı değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ölçmek amacıyla Ki-kare (χ^2) ilişki analizi sonuçları yorumlanacaktır.

Ki-kare ilişki analizi için aşağıdaki hipotezler kullanılacaktır:

H_0 : Demografik Değişken ile..... AB İle İlgili Görüş Değişkeni Arasında İstatistiksel İlişki Yoktur.

H_1 : Demografik Değişken ile..... AB İle İlgili Görüş Değişkeni Arasında İstatistiksel İlişki Vardır.

Yapılan Ki-kare ilişki analizi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden küçük ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki vardır sonucuna ulaşılmıştır. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0,05 tablo değerinden büyük ise H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Yani değişkenler arasında istatistiksel olarak ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada çok sayıda Ki-kare ilişki analizi yapılmıştır. Bunlardan sadece istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılanlar takip eden tablolarda sunulmuştur.

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada ele alınan problemin çözümü için toplanan bilgilerin istatistiksel çözümlemeleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular; alt problemlerin içeriğinde yer alan bağımsız değişkenler olarak belirlenen; yaş, cinsiyet, medeni durum, mesleki konum, aylık gelir durumu, öğrenim durumu, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin üyeliği hakkında bilgi edinilen iletişim kanalları ve siyasi eğilim konularına uygun olarak incelenmiştir.

I. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN SOSYAL - KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ İLE İLGİLİ BİLGİLERİ

Araştırmanın bulgularına ait bu bölümde ilk olarak, araştırmaya katılan kişilerin, sosyal-kişisel (demografik) özellikler ile ilgili bilgilerinin yüzde dağılımı incelenmektedir. Araştırma örneklemine giren tüm grupların, ankete katılım sayısı, 969 kişi olarak kendini göstermektedir. Araştırmaya katılan kişilerin sosyal-kişisel bilgilerinin, çalışmada bağımsız değişkenler olarak belirlenen cinsiyet, yaş, medeni durum, meslek, aylık gelir, öğrenim durumu, AB ve üyelik sürecine ilişkin bilgi edinilen iletişim kanalları ve siyasi eğilim düzeyinde sayı ve yüzde dağılımları, Tablo 3'de verilmiştir.

TABLO 3.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SOSYAL- KİŞİSEL ÖZELLİKLERLE İLE
İLGİLİ BİLGİLERİNİN DAĞILIMI

	Sayı	%
CİNSİYET		
Kadın	335	34.6
Erkek	634	65.4
YAŞ		
20 – 29 Yaş Arası	412	42.5
30 – 39 Yaş Arası	259	26.7
40 – 49 Yaş Arası	152	15.7
50 ve Üstü Yaş	146	15.1
MEDENİ DURUM		
Evli	530	54.7
Bekâr	439	45.3
MESLEK		
Memur	204	21.1
İşçi	247	25.5
Emekli, İşsiz, Öğrenci, Ev Hanımı	198	20.4
Serbest Meslek	189	19.5
Siyasetçi	131	13.5
AYLIK GELİR		
0 – 500 YTL Arası	184	19.0
501 – 1000 YTL Arası	310	32.0
1001 – 2000 YTL Arası	210	21.7
2001 – 3000 YTL Arası	58	6.0
3001 YTL ve Üstü	207	21.4
ÖĞRENİM DURUMU		
İlkokul Mezunu	58	6.0
Ortaokul Mezunu	102	10.5
Lise Mezunu	222	22.9
Üniversite Mezunu	587	60.6

	Sayı	%
İLETİŞİM KANALLARI		
Gazete – Dergi	267	27.6
TV – Radyo	400	41.3
İnternet	117	12.1
Kitap – Broşür	49	5.1
Birkaç Kaynağı Birlikte Kullanan	136	14.0
SİYASİ EĞİLİM		
Sol Eğilimli	277	28.6
Sağ Eğilimli	135	13.9
Milliyetçi	163	16.8
Muhafazakâr	40	4.1
Liberal	43	4.4
Diğer	71	7.3
Sol Eğilimli (Çoklu Görüş)	69	7.1
Sağ Eğilimli (Çoklu Görüş)	68	7.0
Milliyetçi Eğilimli (Çoklu Görüş)	103	10.6

Tablo 3'ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere; ankete katılan kişilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, 335 kişi (%34.6) kadın ve 634 kişi (%65.4) erkektir. Araştırmaya katılanların yaş dağılımı incelendiğinde; 20 – 29 yaş arasında 412 kişi (%42.5); 30 – 39 yaş arasında 259 kişi (%26.7); 40 – 49 yaş arasında 152 kişi (%15.7); 50 Yaş ve üstünde 146 kişi (%15.1) bulunmaktadır. Medeni durum açısından incelendiğinde; evli olan 530 kişi (% 54.7) ve bekâr olan 439 kişi (%45.3) olduğu gözlemlenmektedir.

Araştırmaya katılanların meslek dağılımı incelendiğinde; 204 kişi (%21.1) memur, 247 kişi (%25.5) işçi, 198 kişi (%20.4) emekli, işsiz, öğrenci veya ev Hanımı, 189 kişi (%19.5) serbest meslek sahibi ve 131 kişi (%13.5) siyasetçidir.

Araştırmaya vermiş oldukları cevaplarla katkıda bulunan bireylerin aylık gelir durumu incelendiğinde, gelir düzeyi 0-501 YTL arasında olan 184 kişi (%19.0), 501-1000 YTL arasında olan 310 kişi (%32), 1001-2000 YTL arasında olan 210 kişi (%21.7), 2001-3000 YTL arasında olan 58 kişi (%6) ve 3001 YTL ve üstünde olan 207 kişi (%21.4) yer almaktadır.

Öğrenim durumu göz önüne alındığında; ilkokul mezunu 58 kişi (%6), ortaokul mezunu 102 kişi (%10.5), lise mezunu 222 kişi (%22.9) ve üniversite mezunu olarak 587 kişi (60.6) yer almaktadır.

Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikimine en çok katkı yapan iletişim kanallarına ilişkin oranlara bakıldığında; Gazete-dergi şeklinde tercihini kullananlar 267 kişi (%27.6), TV-Radyo seçimini yapanlar 400 kişi (%41.3), internet olarak görüş belirtenler 117 kişi (%12.1), Kitap-broşür şeklinde tercih kullananlar 49 kişi (%5.1), birkaç kaynağı birlikte kullananlar 136 kişi (%14) olarak ankette yer almaktadır.

Ankete katılanların, kendilerini tanımladıkları siyasi yelpaze bağlamında, sol eğilimli 277 kişi (%28.6), sağ eğilimli 135 kişi (%13.9), milliyetçi 163 kişi (%16.8), muhafazakar 40 kişi (%4.1), liberal 43 kişi (%4.4), "Diğer" şeklindeki seçeneği tercih eden 71 kişi (%7.3), Sol eğilimli çoklu görüşte kendini tanımlayanlar 69 kişi (%7.1), Sağ eğilimli çoklu görüşte kendini tanımlayanlar 68 kişi (%7), Milliyetçi eğilimli çoklu görüşte kendini tanımlayanlar 103 kişi (%10.6) olarak kendini göstermektedir.

II. ARAŞTIRMAYA KATILAN KİŞİLERİN “AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ” ALGILAMA DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmaya katılan 969 kişinin, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliğini nasıl algıladığını analiz etmek amacıyla, bireylere yöneltilen alana ilişkin soruların , bağımsız değişkenlerle test edilmesi sonucunda; her bir bağımsız değişkenin, istatistiksel düzeyde yüksek anlamlılık göstermekte olanları, tablolar halinde sunulmuştur.

1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla ilgili olarak, "bireylerin cinsiyeti ile, algılama düzeyi arasında nasıl bir ilişki vardır?" şeklinde ifade edilen araştırma problemine cevap vermek amacıyla; "cinsiyet" olarak belirlenmiş olan bağımsız değişkenin, "Avrupa Birliği'ne üyeliğin" hangi hususları içerdiğine dair hazırlanan alan sorularıyla, ki-kare ilişki analizi kullanılarak test edilmesi sonucunda, anlamlılık düzeyi en yüksek olarak belirlenmiş sonuçlar, Tablo 4, 5, 6, 7 ve 8'de verilmiştir.

TABLO 4.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE EĞİTİM STANDARTLARI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

E.S.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
CİNSİYET	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	34	3.5	134	13.8	167	17.2	335	34.6
ERKEK	80	8.3	200	20.6	354	36.5	634	65.4
TOPLAM	114	11.8	334	34.5	521	53.8	969	100.0

$\chi^2 = 7,141$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.028

Tablo 4'ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere; "Türk Eğitim Sistemi; üyeliğin gerçekleşmesiyle beraber, "herkes için eğitim" , "yaşam boyu öğrenme" ve "mesleki eğitimde işbirliği" alanlarında daha yüksek standartlara kavuşacaktır." görüşüne fikrim yok diyen 34 kişi (%3.5); katılmıyorum diyen 134 kişi (%13.8) ve katılıyorum diyen 167 kişi (%17.2) vardır. Buna karşın erkeklerden bu görüşe fikrim yok diyen 80 kişi (%8.3); katılmıyorum diyen 200 kişi (%20.6) ve katılıyorum diyen 354 kişi (%36.5) mevcuttur. Genel olarak değerlendirildiğinde; bu görüşe erkeklerin kadınlara oranla daha çok katıldığı ve cinsiyet ayrımı olmaksızın bu görüşe katılanların (521 kişi (%53.8)) yüksek olduğu söylenebilir. Türkiye'nin üyeliği ve üyeliğin

Türk eğitim sistemine yansımalarına ilişkin bu görüş ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda; $\chi^2 = 7,141$ ve $P = 0.028$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Araştırmaya katılan erkeklerden 80 kişinin, bu soruya, kadınlardan daha fazla bir oranda, “fikrim yok” yanıtını vermelerinden yola çıkarak; bu bireylerin, Türkiye’nin üye olması durumunda, “eğitim” konusunda Avrupa Birliği’nin getireceği farklı uygulamaları, katkıları, değişiklikleri bilmediklerini, bu konudaki uyumlaşma sürecini anlamadıklarını söylemek mümkündür. Bu soru ile ilgili olarak, “katılıyorum” cevabı; erkekler kadınların iki katı fazla oranda olmak üzere, ağırlıklı olarak gözlenmektedir; yani 354 erkek ve 167 kadın, “katılıyorum” diyerek, Türkiye’nin birliğe üye olmasıyla birlikte, Türk eğitim sisteminin yüksek standartlara kavuşacağına inanmakta; ülkemizin üyelik sürecini, bu görüş açısından “olumlu katkılar” sağlayacak bir süreç olarak algılamaktadırlar. Araştırmaya katılan kişilerden daha az oranda kadın ve erkek, “katılmıyorum” cevabını vererek, Avrupa Birliği’nin ülkemizdeki “eğitim uygulamaları”na katkıda bulunmayacağını düşündüğünü ifade etmiştir, diyebiliriz.

TABLO 5.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE TEMEL
HAK VE ÖZGÜRLÜKLER AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

T.H.Ö CİNSİYET	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	44	4.5	172	17.8	119	12.3	335	34.6
ERKEK	86	8.9	267	27.6	281	29.0	634	65.4
TOPLAM	130	13.4	439	45.4	400	41.3	969	100.0

$\chi^2 = 8,263$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.016

Tablo 5’te de görüldüğü gibi, “Üyelikle birlikte; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, inanç ya da din ayrımı gözetmeksizin, tüm bireylerin insan hakları ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanması güvence altına alınacaktır.” görüşüne, kadınlardan, “fikrim yok” diyen 44 kişi (%4.5),

katılmıyorum diyen 172 kişi (%17.8), katılıyorum diyen 119 kişi (%12.3) bulunmaktadır. Buna karşın erkeklerden bu görüşe fikrim yok diyen 86 kişi (%8.9), katılmıyorum diyen 267 kişi (%27.6) ve katılıyorum diyen 281 kişi (%29) vardır. Genel olarak değerlendirildiğinde, erkeklerde katılım oranı, kadınlara oranla daha fazla görünmektedir. Erkek ve kadınların toplu tercihleri bakımından tabloya bakılığında ise bu görüşe katılmama oranı fazla görünmektedir. Türkiye'nin üyeliği, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin bu görüş ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda; $\chi^2 = 8,263$ ve $(P) = 0.016$ düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Kadın ve erkeklerin toplam 114 kişi olarak kendini gösteren bir oranda “fikrim yok” cevabını vermeleri; her iki cinsiyete mensup kişilerin, oldukça yüksek bir oranda, Avrupa Birliği'ne üye olmamızın temel hak ve özgürlükler açısından ülkemize ne gibi katkılar sağlayacağını ve bu hakların güvence altına alınması konusunda ne tür uygulamalar yapılacağını, yapılan düzenlemelerin toplumsal hayata yansımalarının neler olabileceğini bilmediklerini söylemek yerinde olacaktır. Kadınların ve erkeklerin bu görüşe yüksek oranda “katılmıyorum” yanıtını vermeleri; Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği sonrasında, Türk toplumunun temel hak ve özgürlüklerden tam olarak yararlanacağına inanmadıklarını göstermektedir.

TABLO 6.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE HAK İHLALLERİ
AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

CİNSİYET	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	44	4.5	172	17.8	119	12.3	335	34.6
ERKEK	86	8.9	267	27.6	281	29.0	634	65.4
TOPLAM	137	14.1	306	31.6	526	54.3	969	100.0

$\chi^2 = 10,147$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.006$

Tablo 6'nın incelenmesinden de anlaşılacağı üzere “Üyelikle beraber, insan hakları ihlalleri karşısında yasal yollardan hak arayabilme imkanları

güçlendirilecektir.” şeklindeki görüşe, kadınlardan fikrim yok diyen 47 kişi (%4.9), katılmıyorum diyen 127 kişi (%13.1), katılıyorum diyen 161 kişi (%16.6) bulunmaktadır. Erkeklerden bu görüşe fikrim yok diyen 90 kişi (%9.3), katılmıyorum diyen 179 kişi (%18.5), katılıyorum diyen 365 kişi (%37.7) vardır. Genel olarak erkekler daha katılımcı görünmektedir ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tabloya bakıldığında, genel katılım oranı fazladır. Türkiye’nin üyeliği ve hak ihlallerine karşısında bireylerin korunmasının gündeme getirildiği bu görüşe ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 10,147$ ve $(P) = 0.006$ düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. Erkekler, kadınların iki katı fazla oranda olmak üzere, her iki cinsiyete mensup bireylerin bu görüşe, toplam 137 kişi olarak “fikrim yok” cevabını vermiş olmaları; Türkiye’de , üyelik sonrası, hak ihlalleri karşısında yasal yollardan hak arayabilme imkanlarımızın neler olduğunu, hangi bireysel ve kurumsal yöntemlerle hak aranacağını ve Avrupa Birliği’nin yasal uygulamalarının hangi noktalarda bireylerin hukuki mücadelelerine destek vereceğini bilmediklerini göstermektedir.

TABLO 7.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE YAŞAM
STANDARTLARI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

Y.S CİNSİYET.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	44	4.5	169	17.4	122	12.6	335	34.6
ERKEK	85	8.8	229	23.6	320	33.0	634	65.4
TOPLAM	129	13.3	398	41.1	442	45.6	969	100.0

$\chi^2 = 20,460$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 7’nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Avrupa Birliği’ne üyelik, bireylerin gelir düzeyini arttıracak; çalışma alanlarındaki seçenekleri çoğaltarak yaşam standartlarımızı yükseltecektir.” şeklindeki görüşe, kadınlardan fikrim yok diyen 44 kişi (%4.5), katılmıyorum diyen 169 kişi

(%17.4), katılıyorum diyen 122 kişi (%12.6) mevcuttur. Buna karşın erkeklerden fikrim yok diyen 85 kişi (%8.8), katılmıyorum diyen 229 kişi (%23.6), katılıyorum diyen 320 kişi (%33) vardır. Erkekler, kadınlara oranla daha katılımcı görünmekle beraber, her iki cinsiyetin de bu görüşe katılım oranının fazla olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye'nin üyeliği, bireylerin gelir düzeyi ve yaşam standartlarına ilişkin bu görüş ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 20,460$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık olduğu gözlenmiştir. Bu görüşe erkekler ve kadınlar, yüksek oranda "katılıyorum" cevabını vererek, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini, "yüksek gelir", "yeni ve özgür çalışma alanları", "yaşam kalitesinin artması" şeklinde değerlendirdiklerini göstermişlerdir. Öte yandan, araştırmaya katılan kadın ve erkeklerden toplam 129 kişinin de "fikrim yok" cevabını vermiş olmaları, üyelikle birlikte, gelir düzeyimiz, farklı çalışma alanlarının hayat geçirilmesi ve yaşam kalitemizin hangi yönde değişeceği hususları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını göstermiştir.

TABLO 8.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN CİNSİYETLERİNE GÖRE MEDYADAKİ
ÖZDENETİM AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

M.Ö. CİNSİYET.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
KADIN	70	7.2	140	14.4	125	12.9	335	34.6
ERKEK	151	15.6	211	21.8	272	28.1	634	65.4
TOPLAM	221	22.8	351	36.2	397	41.0	969	100.0

$\chi^2 = 6,874$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.032$

Tablo 8'in incelenmesinden de anlaşılabacağı üzere "Avrupa Birliği'ne üyelik sonrasında, Türkiye'de medya; insan onurunun ve özellikle küçüklerin korunması konusunda önlemler alacak, medya hizmetlerinin özdenetimi güçlendirilecektir." şeklindeki görüşe, kadınlardan fikrim yok diyen 70 kişi (%7.2), katılmıyorum diyen 140 kişi (%14.4), katılıyorum diyen 125 kişi

(%12.9) mevcuttur. Erkeklerde ise, fikrim yok diyen 151 kişi (%15.6), katılmıyorum diyen 211 kişi (%21.8), katılıyorum diyen 272 kişi (%28.1) vardır. Türkiye'nin üyeliği ve medyada özdenetime ilişkin bu görüş ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 6,874$ ve $(P) = 0.032$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Burada dikkati çeken bir durum, erkeklerin kadınlara göre iki katından daha fazla bir oranla “fikrim yok” yanıtını vermiş olmalarıdır. Bu görüşle ilgili olarak “fikirsizliğin” çok fazla oranda olması; medyanın özdenetimi açısından özellikle erkeklerin, üyelik sonrasında, Türk medyasının içinde bulunacağı durum, işlevsellik ve uygulamalar bağlamında bir öngöründe bulunamadıklarına ilişkin çarpıcı bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. “Fikrim yok” diyen kişilerin üyelik sonrasında Türk medyasında nasıl gelişmeler olacağı ve özellikle denetim mekanizmasının ne şekilde işleyeceği konusunda bilgi sahibi olmadıklarını söylemek mümkündür. Fikirsizlik beyan eden bireyler dışında “katılıyorum” ve “katılmıyorum” yanıtını verenler birbirine çok yakın oranlardadır. Bu sonucun ışığında, “katılıyorum” diyenlerin; Avrupa Birliği'ne üye olacak olan ülkemizin, medyadaki özdenetim konusunda kazanımlarının olacağına inandığını, “katılmıyorum” diyen kadın ve erkeklerin ise, Türk medyasında insan onurunun ve küçüklerin korunmasını sağlayacak öz denetim sisteminin olması gerektiği gibi hayata geçirileceğine inanmadıklarını ifade etmek istediklerini söylemek mümkündür.

Türkiye radyo ve televizyon kuruluşları, toplumsal yapıda üstlendikleri sorumluluğun bir gereği olarak, haber, eğitim, kültür, ekonomi, siyaset ve eğlendirme-dinlendirme türünde program yayınları yapmakta, yayın amaçlarını gerçekleştirmede kullanılan standartlar, kuramsal olarak Amerika, İngiltere ve Avrupa'nın siyasal ekonomik bütünleşmesinde bir araç olarak görülen ve televizyon yayınlarında bütünleşmeyi sağlayan Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi (ASTS) ile aynı olmasına karşın, uygulamada, toplumsal ve siyasal yapının farklılığından kaynaklanan bir içerik farklılaşması görülmektedir ve bu farklılık, Türkiye'de yayının denetiminde uygulanan stratejilerde de ortaya çıkmakta; düşüncüyü sınırlandıran

kurallarla, biçimsel denetim ya da denetim için denetim, yayıncı öz denetimine ön gelerek, yayındaki çoğulculuk dengelerini tekeciliğe doğru bozan bir toplumsal sorumluluk anlayışının yanında egemen olmasına yol açmaktadır.¹

Medyanın siyasal sorumluluğunu ve farklı kamulara karşı eşit mesafede olması gerektiğini düşünerek, ülkesel ölçekli kamusal ve egemen medya, farklı kamuların seslerini ne kadar yansıtmaktadır sorusuna cevap aradığımızda, sesleri yansımayanlarla ilgili oldukça geniş bir tablo karşımıza çıkar; -dinsel, etnik, kültürel ve cinsel açıdan farklı olan yansıtılırken, anlamlandırma pratiklerinin sürdürülmesini sağlayan kültürel ve ideolojik çerçeveler, sistemler ve kodlar söz konusudur.²

Yukarıda tanımlanmış olan ki-kare ilişki analizleri dışında Cinsiyet değişkeni ile aşağıda tanımlanmış olan değişkenler arasında da ilişkilere bakılmış ancak bu değişkenler için ki-kare (χ^2) Anlamlılık Düzeyi (P) > $\alpha = 0.05$ olduğu için ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu sorulara ilişkin sonuçlar bu bölümde verilmemiştir.

Test edilen diğer boş hipotezler:

1. Cinsiyet değişkeni ile “Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması durumunda, Türk vatandaşları, Avrupa Birliğine üye ülkeleri içinde seyahat etme, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne sahip olacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 1,456$; P = 0.483)
2. Cinsiyet değişkeni ile “Türkiye, tam üyelik gerçekleştiğinde; kadın-erkek arasında eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, halk sağlığı ve ayrımcılıkla mücadele konularında ilerleme kaydedecektir” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 1,760$; P = 0.415)
3. Cinsiyet değişkeni ile “Türkiye, tam üyelik gerçekleştiğinde; kadın-erkek arasında eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, halk sağlığı ve

¹ Sacide Vural, **Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri**, Ankara, 1994, s.171.

² Nilgün Gürkan Pazarıcı, **Türkiye’de Kitle İletişimi**, Der. Nilgün Gürkan Pazarıcı, Turan Kitabevi, Kasım 2004, s.21.

ayrımcılıkla mücadele konularında ilerleme kaydedecektir” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 0,563$; $P = 0.755$)

4. Cinsiyet değişkeni ile “Tam üyelik; ürünlerdeki kalite ve güvenlik standartlarının yükselmesini ve tüketici memnuniyetini temel alan üretim anlayışının yerleşmesini sağlayacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 3,263$; $P = 0.196$)

2. Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Avrupa Birliği’ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

Yaş değişkeni ile ilgili olarak, “araştırmaya katılan bireylerin, hangi yaş grubuna ait olduklarının, Türkiye’nin Avrupa Birliğine üye olması konusunda ilgili algılama düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde ifade edilen soruya cevap bulmak amacıyla, örnekleme giren kişilerin oluşturduğu grupların, alan sorularıyla test edilmesi sonucunda, ki-kare ilişki analizinde anlamlılık düzeyi yüksek olan ve soruların içeriği ile doğrudan ilgisi bulunan sonuçlara, Tablo 9, 10, 11, 12 ve 13’te yer verilmiştir.

TABLO 9.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN YAŞLARINA GÖRE ENTEGRASYON BİÇİMİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

E.B. YAŞ	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
20 – 29 YAŞ ARASI	41	4.2	135	13.9	236	24.4	412	42.5
30 – 39 YAŞ ARASI	38	3.9	102	10.5	119	12.3	259	26.7
40 – 49 YAŞ ARASI	14	1.4	64	6.6	74	7.6	152	15.7
50 VE ÜSTÜ YAŞ	12	1.2	70	7.2	64	6.6	146	15.1
TOPLAM	105	10.8	371	38.3	493	50.9	969	100.0

$\chi^2 = 18,729$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.005

Tablo 9’da da görüldüğü gibi, “Avrupa Birliği; ekonomi, sanayi, siyaset, yurttaş hakları, iç ve dış politika alanlarını kapsayan, çok sektörlü bütünleşmenin en ileri biçimidir.” şeklinde ifade edilen görüşe, 20 – 29 yaş arasındaki kişilerden fikrim yok diyenler 41 kişi (%4.2), katılmıyorum diyenler 135 kişi (%13.9), katılıyorum diyenler 236 kişi (%24.4) iken, 30 – 39 yaş arasındakilerden fikrim yok diyenler 38 kişi (%3.9), katılmıyorum diyenler 102 kişi (%10.5) katılıyorum diyenler 119 kişi (%12.3)’dir. 40 – 49 yaş arasındakilerden fikrim yok diyenler 14 kişi (%1.4), katılmıyorum diyenler 64 kişi (%6.6), katılıyorum diyenler 74 kişi (%7.6)’dır. 50 yaş ve üstü kişilerden fikrim yok diyen 12 kişi (%1.2), katılmıyorum diyen 70 kişi (%7.2), katılıyorum diyen 64 kişi (%6.6)’dır. “Fikrim yok” görüşü, 50 yaş ve üstü kişilerde en az düzeyde görülmekle birlikte, bu görüşe katılım oranı en yoğun biçimde 20 – 29 yaş grubuna aittir. Genel olarak bakıldığında, bu görüşe katılma oranı fazladır. Avrupa Birliği’nin nasıl bir entegrasyon olduğuna ilişkin bu görüş ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 18,729$ ve $(P) = 0.005$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir.

Tüm yaş gruplarının içinde yer alan bireylerden 105 kişinin “fikrim yok” demesi; bu bireylerin Avrupa Birliği’nin ne tür bir bütünleşme hareketi olduğunu bilmediklerini ve entegrasyon sürecindeki çok boyutlu yapılanmayı kavramamış olduklarını göstermektedir. Özellikle 20-29 yaş arasındaki kişiler; yani diğer yaş gruplarına oranla daha genç olanlar, en çok “fikrim yok” diyen kişiler olarak dikkat çekmektedirler. Bütün yaş gruplarının toplamında yer alan 493 kişi, baskın bir oranla “katılıyorum” diyerek, Avrupa Birliği’ni, çok sektörlü bir bütünleşmenin en ileri biçimi olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir.

TABLO 10.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN YAŞLARINA GÖRE ÜYE ÜLKELER
İÇİNDE SEYAHAT, EĞİTİM ALMA VE ÇALIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ
AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ
ALGILAMA DÜZEYLERİ

S.E.Ç.Ö YAŞ	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
20 – 29 YAŞ ARASI	33	3.4	152	15.7	227	23.4	412	42.5
30 – 39 YAŞ ARASI	29	3.0	95	9.8	135	13.9	259	26.7
40 – 49 YAŞ ARASI	8	0.8	68	7.0	76	7.8	152	15.7
50 VE ÜSTÜ YAŞ	10	1.0	84	8.7	52	5.4	146	15.1
TOPLAM	80	8.3	399	41.2	490	50.6	969	100.0

$\chi^2 = 26,065$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 10'un incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması durumunda, Türk vatandaşları, Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde seyahat etme, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne sahip olacaklardır." şeklindeki görüşe ilişkin olarak, en fazla "fikrim yok" diyenler 20 – 29 yaş arasındaki kişiler olurken, "katılıyorum" diyenler yine 20 – 29 yaş arasındaki 227 kişi ile (%23.4) kendini göstermiştir. Tablo 10'a genel olarak bakıldığında, katılım oranının fikirsizlik ve katılmama durumuyla yarı yarıya bir oranda (%50.6) olduğu görülmektedir. Türkiye'nin üyeliği, üye ülkeler içinde seyahat, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne ilişkin bu görüş ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 26,065$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe, özellikle 20-29 yaş arasında olan kişiler ağırlıklı olmak üzere, araştırmaya katılan diğer yaş gruplarına mensup kişilerin de yoğun bir biçimde "katılıyorum" yanıtını vermeleri, bu bireylerin, ülkemizin Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla birlikte, üye ülkeler içinde seyahat, eğitim

alma ve çalışma özgürlüğü konularında kazanımlarımızın olacağına ilişkin bir içgörüyü yansıttıklarını söylemek mümkündür.

TABLO 11.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN YAŞLARINA GÖRE KOPENHAG
KRİTERLERİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

YAŞ.	K.K	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
		SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
20 – 29 YAŞ ARASI		111	11.5	135	13.9	166	17.1	412	42.5
30 – 39 YAŞ ARASI		49	5.1	95	9.8	115	11.9	259	26.7
40 – 49 YAŞ ARASI		12	1.2	60	6.2	80	8.3	152	15.7
50 VE ÜSTÜ YAŞ		7	0.7	48	5.0	91	9.4	146	15.1
TOPLAM		179	18.5	338	34.9	452	46.6	969	100.0

$\chi^2 = 54,586$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 11'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyeliğin gerçekleşmesi için şart koşulan, Kopenhag Kriterleri'ni büyük ölçüde yerine getirmiştir." şeklinde ifade edilmiş olan görüşe, en çok fikrim yok yanıtını 20 - 29 yaş arasındaki kişiler verirken (%11.5), en düşük katılım 50 yaş ve üstü kişilerden (%9.4), en yüksek katılım yine 20 - 29 yaş grubundaki kişilerden (%17.1) gelirken; genel durum, fikirsizlik ve katılımsızlık durumunun toplamının, katılım durumuyla yarı yarıya olduğu şeklindedir. Yaşları daha genç olan bireyler, "katılıyorum" diyerek, Kopenhag Kriter'lerini büyük ölçüde ve başarıyla yerine getirdiğimizi düşünürken, diğer yaş gruplarında yer alan kişilerin yüksek oranda "fikirsizlik" beyan etmeleri, bu konuda Türkiye'nin uygulama bağlamında üzerine düşen görevleri ve müktesebatla ilgili sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirdiği konusuna şüphe ile yaklaştıklarını ve kriterlerin kabulü ile uygulamaları arasında bir uyum ve somut sonuç göremedikleri şeklindeki algılamayı ön plana

çıkarmaktadır. Araştırmaya katılan kişilerden 179 kişinin bu görüşe “fikrim yok” yanıtını vermeleri, aynı zamanda “Kopenhag Kriterleri”nin içeriğine ait bilgilenme eksikliği olduğunu da göstermektedir, diyebiliriz.

TABLO 12.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN YAŞLARINA GÖRE EĞİTİM
STANDARTLARI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

E.S. YAŞ	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
20 – 29 YAŞ ARASI	56	5.8	129	13.3	227	23.4	412	42.5
30 – 39 YAŞ ARASI	36	3.7	89	9.2	134	13.8	259	26.7
40 – 49 YAŞ ARASI	13	1.3	53	5.5	86	8.9	152	15.7
50 VE ÜSTÜ YAŞ	9	0.9	63	6.5	74	7.6	146	15.1
TOPLAM	114	11.8	334	34.5	521	53.8	969	100.0

$\chi^2 = 12,606$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.049

Tablo 12’de de görüldüğü gibi, “Türk Eğitim Sistemi; üyeliğin gerçekleşmesiyle beraber “herkes için eğitim”, “yaşam boyu öğrenme, ve “mesleki eğitimde işbirliği” alanlarında daha yüksek standartlara kavuşacaktır.” şeklindeki görüşe, en yüksek katılım 20 – 29 yaş grubunda yer alan kişilerde iken 227 kişi (%23.4), bu yaş grubunu 134 kişilik katılımı (%13.8) 30 – 39 yaş grubundaki kişiler izlemektedir. Genel olarak bakıldığında; bu görüşe katılım oranı yarıdan fazladır. (%53.8) Türkiye’nin üyeliği ve eğitim standartlarına ilişkin bu görüş ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 12,606$ ve (P) = 0.049 düzeyinde anlamlı olduğu gözlenmiştir. 20-29 ve 30-39 yaş arasında yer alan kişiler başta olmak üzere, 40-49 ve 50 yaş ve üstü kişilerden oluşan 114 kişi, “fikrim yok” yanıtını vererek, Avrupa Birliği’nin, “eğitim sistemine” ilişkin Türkiye için öngördüğü

modelleri ve pilot uygulamaları bilmediklerini, dolayısıyla Avrupa Birliği'ne üyeliğin, “herkes için eğitim”, “yaşam boyu öğrenme”, “mesleki eğitimde işbirliği” alanlarında Türk insanının hayatında ne gibi değişikliklerin olacağını anlamadıklarını söylemek yerinde olacaktır.

TABLO 13.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN YAŞLARINA GÖRE MEDYADA
ÖZDENETİM AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

M.Ö. YAŞ	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
20 – 29 YAŞ ARASI	116	12.0	134	13.8	162	16.7	412	42.5
30 – 39 YAŞ ARASI	66	6.8	100	10.3	93	9.6	259	26.7
40 – 49 YAŞ ARASI	22	2.3	60	6.2	70	7.2	152	15.7
50 VE ÜSTÜ YAŞ	17	1.8	57	5.9	72	7.4	146	15.1
TOPLAM	221	22.8	351	36.2	397	41.0	969	100.0

$\chi^2 = 26,647$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 13'ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Avrupa Birliği'ne üyelik sonrasında, Türkiye’de medya; insan onurunun ve özellikle küçüklerin korunması konusunda önlemler alacak, medya hizmetlerinin özdenetimi güçlendirilecektir” şeklinde ifade edilen görüşe, “fikrim yok” yanıtını veren 116 kişi (%12); 20 – 29 yaş grubuna ait bir oran olarak dikkat çekmektedir. Katılım oranı, 20 – 29 yaş arası kişilerle 30 – 39 yaş grubundaki kişilerde yüksek orandadır. Genel olarak bakıldığında, tüm yaş gruplarının tercihinin gösteren “fikrim yok” seçeneğinde karar kılan kişilerin 221 kişi (%22.8) olması düşündürücüdür. Türkiye’nin üyeliği ve medyada özdenetime ilişkin bu görüşle yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 26,647$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe verilen yanıtların, tüm yaş

grupları açısından 221 bireyi temsil eden bir oranla “fikrim yok” seçeneğinde buluşması; araştırmaya katılan bu kişilerin, Türkiye’nin üyeliği ile birlikte medyada özdenetimin olması gerektiği gibi gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini bilmediklerini, aynı zamanda medyada insan onurunun ve küçüklerin korunması konularında medyamızın Birliğin öngördüğü uygulamalardan da haberdar olmadıklarını söyleyebiliriz. Bu soruya “katılmıyorum” ve “katılıyorum” diyenler birbirine çok yakın oranlarda görülmektedir; yani çeşitli yaş gruplarına ait bireylerin bir kısmı (397 kişi), “katılıyorum” derken, üyelikle birlikte medyada özdenetim kuvvetlenecektir şeklindeki algılamasını araştırmaya yansıtıran, “katılmıyorum” diyen bireyler (351 kişi), özdenetimin, insan onurunu ve küçükleri gerektiği gibi koruma işlevini yerine getirebileceğine inanmadıklarını ifade etmişlerdir diyebiliriz.

Kitle iletişim araçları, toplum bakımından çok yararlı olmakla birlikte, özellikle küçükler bakımından zararlı duruma da gelmişlerdir; buna örnek olarak, zararlı (muzır neşriyat (erotizm, müstehcenlik ve pornografi), televizyondaki şiddet görüntüleri verilebilir.³

Yukarıda tanımlanmış olan ki-kare ilişki analizleri dışında Yaş değişkeni ile aşağıda tanımlanmış olan değişken arasında da ilişkilere bakılmış ancak bu değişken için ki-kare (χ^2) Anlamlılık Düzeyi (P) $> \alpha = 0.05$ olduğu için ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu sorulara ilişkin sonuçlar bu bölümde verilmemiştir.

Test edilen diğer boş hipotez:

1. Yaş değişkeni ile “Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olduğunda, AB ülkelerinde yaşayan vatandaşlar ile Türk toplumu kaynaşacak; ulusal kimliğimiz ve kültürümüz zenginleşecektir” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 8,942$; $P = 0.177$)

³ Çiftçi, a.g.e., s.306-307.

3. Araştırmaya Katılanların Medeni Durumlarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

Medeni durumla ilgili olarak, “bireylerin, evli ya da bekar olmaları ile Birliğe Üyeliği algılama düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde ifade edilen soruya cevap bulmak amacıyla, örnekleme yer alan kişilerin, alan sorularıyla test edilmesi sonucunda, ki-kare ilişki analizi yapıldığında, anlamlılık düzeyi yüksek olan ve soruların içeriği ile doğrudan ilgisi bulunan sonuçlara, Tablo 14, 15 ve 16’da yer verilmiştir.

TABLO 14.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MEDENİ DURUMLARINA GÖRE
TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL KAYNAŞMA AÇISINDAN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA
DÜZEYLERİ

T.K.K. MEDENİ DURUM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>EVLİ</i>	52	5.4	287	29.6	191	19.7	530	54.7
<i>BEKÂR</i>	33	3.4	273	28.2	133	13.7	439	45.3
TOPLAM	85	8.8	560	57.8	324	33.4	969	100.0

$\chi^2 = 6,491$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.039

Tablo 14’ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere; “Türkiye, Avrupa Birliği’ne üye olduğunda AB ülkelerinde yaşayan vatandaşlarla Türk toplumu kaynaşacak; ulusal kimliğimiz ve kültürümüz zenginleşecektir.” şeklinde ifade edilen görüşe; evli ve bekar olan kişilerin çok yakın oranlarda (evli = 287 kişi (%29.6), bekar = 273 kişi (%28.2)) “katılmama” eğilimlerini baskın olarak gösteren bir tercih durumu görülmektedir. Toplu olarak bakıldığında “katılmama” tercihi, her iki medeni duruma ait kişilerde toplam 560 kişi (%57.8) olarak görülmekte ve bu yönde tercihin yüksek derecede olduğu söylenebilmektedir. Türkiye’nin üyeliği ile birlikte üye ülkelerle toplumsal ve kültürel kaynaşmaya ilişkin bu görüş ile medeni durum değişkeni arasında

anlamalı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 6,491$ ve $(P) = 0.039$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe “fikrim yok” cevabını veren evli ve bekar kişilerin sayısı, diğer görüşlerle ilgili yanıtlara göre daha az sayıda görülmektedir; yani evli ve bekar bireyler, toplam 80 kişi olarak “fikrim yok” diyerek, üyelikle birlikte toplumsal kaynaşmanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini bilmediklerini ve ulusal kimliğimizin kültürümüzün zenginleşmesi süreci ve kavramını anlamadıklarını ifade etmişlerdir. Evli ve bekar bireyler oldukça fazla oranda “katılmıyorum” diyerek, kültürlerin kaynaşabileceği olgusuna temkinli yaklaşmakta, etnik öğelerin aynı potada uyumuna ve birlik içinde “şartsız kabulle” yaşamanın nasıl bir süreç olacağı konusuna soru işaretleriyle yaklaşmaktadırlar.

Kültür, işitsel ve tarihseldir; çünkü kültürel biçimler ve değişim, birbiriyle içten bağlı iki boyuta sahiptir. Kültür, hem bilinçli bir şekilde seçen ve deneyimlerinin muhasebesini yapan insanlar tarafından inşa edilir, hem de aynı anda, geçmişteki insanların seçim ve değerlendirmelerinden miras kaldığı için, seçim ve etkinliklerin önceden belirlenmiş kurucusu işlevini görür.⁴

Kültür, toplumsal değerlere karşı bireylerin geliştirdiği değerler oranında farklılaşır.⁵

⁴ İrfan Erdoğan, Korkmaz Alemdar, **Popüler Kültür ve İletişim**, 2. Baskı, Erk Yayınları, Şubat 2005, s. 23.

⁵ Sacide Vural, **Kişilerarası İletişim**, der.ve Türkçe'ye çeviren: Sacide Vural, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları:27, Tercüme eserler dizisi:1, Bişkek, 2002, s.32.

TABLO 15.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MEDENİ DURUMLARINA
GÖRE KOPENHAG KRİTERLERİ AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ
ALGILAMA DÜZEYLERİ

MEDENİ DURUM	K.K.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
		SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>EVLİ</i>		78	8.0	185	19.1	267	27.6	530	54.7
<i>BEKÂR</i>		101	10.4	153	15.8	185	19.1	439	45.3
TOPLAM		179	18.5	338	34.9	452	46.6	969	100.0

$\chi^2 = 12,425$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.002

Tablo 15'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere "Kopenhag Kriterleri"ne ilişkin görüşe, bekâr olan kişiler daha yoğun bir "fikirsizlik" beyan ederken (101 kişi (%10.4)), evli olan kişiler, bekâr olanlara oranla daha fazla katılım göstermiştir. (267 kişi (%27.6)) Genel olarak bakıldığında katılım oranı, katılmama oranına göre yüksektir. Türkiye'nin üyeliği ve Kopenhag Kriterleri'ne ilişkin bu görüş ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 12,425$ ve (P) = 0.002 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe, bekarlar daha fazla oranda olmak üzere evlilerle birlikte toplam 179 kişi olarak "fikrim yok" yanıtını vermişlerdir. Hem evli hem de evli bireyler "fikrim yok" yanıtını vererek, ülkemizin Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirip getirmediğini bilmediklerini, kriterlerin içeriğini, uygulama sahalarını ve süreci anlamamış olduklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşe "fikrim yok" yanıtını verenler çarpıcı biçimde yüksek oranda iken; evli (evli olanlar yüksek oranda olmak üzere) ve bekar kişileri temsil eden 452 kişinin "katılıyorum" cevabını vermesi, bu bireylerin, ülkemizin Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirdiğini düşündüklerini göstermektedir.

TABLO 16.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MEDENİ DURUMLARINA GÖRE
HAK İHLALLERİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

MEDENİ DURUM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>EVLİ</i>	61	6.3	167	17.2	302	31.2	530	54.7
<i>BEKÂR</i>	76	7.8	139	14.3	224	23.1	439	45.3
TOPLAM	137	14.1	306	31.6	526	54.3	969	100.0

$\chi^2 = 7,289$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.026

Tablo 16'nın incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "İnsan hakları ihlallerine" ilişkin görüşe, evli olan kişilerin katılım oranı daha yüksektir. (302 kişi (%31.2)). Genel olarak değerlendirildiğinde; bu görüşe, evli ve bekâr olan kişilerin yüksek katılım gösterdiği söylenebilir. Türkiye'nin üyeliği ve hak ihlallerine ilişkin bu görüş ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 7,289$ ve (P) = 0.026 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Evli ve bekar bireylerin birbirlerine yakın oranlarda ve toplam 137 kişi olarak "fikrim yok" yanıtını vermeleri, ülkemizin üyeliği sonrasında, hak ihlalleri konusunda Avrupa Birliği'nin öngördüğü koşullarda nasıl mücadele edileceğini, hangi yasal yöntemlerle hak arayabilme imkanının güçlendirilebileceğini bilmediklerini ve bu bağlamda gelişen süreci anlamadıklarını göstermektedir. Bu görüşe yüksek düzeyde "fikrim yok" diyenlerin yanı sıra, çoğunluğu evliler olmak üzere, 526 kişinin "katılıyorum" demesi dikkat çekicidir. "Katılıyorum" diyen kişiler, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasının, hak ihlalleri karşısında yasal yollarda hak arayabilme imkanını güçlendireceğini düşünmektedirler, diyebiliriz.

Yukarıda tanımlanmış olan ki-kare ilişki analizleri dışında Medeni Durum değişkeni ile aşağıda tanımlanmış olan değişkenler arasında da ilişkilere bakılmış ancak bu değişkenler için ki-kare (χ^2) Anlamlılık Düzeyi (P)

$\alpha = 0.05$ olduğu için ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu sorulara ilişkin sonuçlar bu bölümde verilmemiştir.

Test edilen diğer boş hipotezler:

1. Medeni Durum değişkeni ile “Avrupa Birliği üyelik sürecinde sağlık sektörüne daha çok kaynak ayrılacak, sağlık hizmeti standartları yükseltilecektir” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 4,570$; $P = 0.102$)
2. Medeni Durum değişkeni ile “Türkiye, tam üyelik gerçekleştiğinde; kadın-erkek arasında eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, halk sağlığı ve ayrımcılıkla mücadele konularında ilerleme kaydedecektir” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 1,592$; $P = 0.451$)
3. Medeni Durum değişkeni ile “Tam üyelikle birlikte, Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesiyle, katılımcı ve demokratik siyasi kültürün temelleri sağlamlaştırılacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 4,774$; $P = 0.092$)
4. Medeni Durum değişkeni ile “Üyelikle birlikte, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, inanç ya da din ayrımı gözetmeksizin, tüm bireylerin insan hakları ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanması güvence altına alınacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 3,149$; $P = 0.207$)
5. Medeni Durum değişkeni ile “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği, ekonomik çıkarların korunması, ekonomik ve mali konularda istikrarın sağlanmasında önemli bir adımdır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 1,085$; $P = 0.581$)
6. Medeni Durum değişkeni ile “Avrupa Birliği’ne üyelik, bireylerin gelir düzeyini arttıracak; çalışma alanlarındaki seçenekleri

çoğaltarak yaşam standartlarımızı yükseltecektir” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 1,013$; $P = 0.603$)

7. Medeni Durum değişkeni ile “Üyeliğin getireceği bir anlayış olan, tek para birimi olarak "EURO"nun kullanılması, Türk ekonomisine katkı sağlayacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 4,861$; $P = 0.088$)

4. Araştırmaya Katılanların Mesleki Durumlarına Göre Avrupa Birliği’ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

Mesleki durumla ilgili olarak, “araştırmaya katılan bireylerin, mesleki durumları ile ülkemizin Avrupa Birliği’ne üye olması ile ilgili algılama düzeyi arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde ifade edilen soruya cevap bulmak amacıyla, örnekleme yer alan gruplardaki kişilerin cevaplarının, alan sorularıyla test edilmesi sonucunda, anlamlılık düzeyi yüksek ve soru içerikleriyle doğrudan ilintili olan sonuçlara, Tablo 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ve 25’te yer verilmiştir.

TABLO 17.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE SERBEST DOLAŞIM AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

MESLEK	S.D	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
		SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR		10	1.0	111	11.5	83	8.6	204	21.1
İŞÇİ		60	6.2	62	6.4	125	12.9	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI		26	2.7	84	8.7	88	9.1	198	20.4
SERBEST MESLEK		28	2.9	66	6.8	95	9.8	189	19.5
SİYASETÇİ		4	0.4	43	4.4	84	8.7	131	13.5
TOPLAM		128	13.2	366	37.8	475	49.0	969	100.0

$\chi^2 = 82,082$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 17’de de görüldüğü gibi, “Birliğe üye olunduğunda; Avrupa Birliği üye ülkelerince belirlenen ilkeler doğrultusunda, sermayenin, hizmetlerin ve malların serbest dolaşımına ilişkin kurallar Türkiye’de uygulanmaya başlanacaktır.” şeklinde ifade görüşe, en çok ‘katılmama’ eğilimi gösteren kesim, memurlar (111 kişi (%11.5)) ve onları takiben emekli, işsiz, öğrenci ve ev hanımları (84 kişi (%8.7)) olarak tabloda yer alırken, katılım oranı, en yüksek oranda işçilerde (125 kişi (%12.9)), daha sonra serbest meslek sahiplerinde (95 kişi (%9.8)), bu kesimi takiben “siyasilerde” (84 kişi (%8.7)) olmak suretiyle kendini göstermektedir. Genel değerlendirmede katılım oranı tüm meslek gruplarıyla birlikte 475 kişi (%49)’dur. Türkiye’nin üyeliği ve serbest dolaşıma ilişkin bu görüş ile mesleki durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 82,082$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Serbest dolaşımla ilgili bu görüşe en fazla “işçiler” olmak üzere toplam 128 kişi “fikrim yok” cevabını vermiştir. “fikrim yok” diyenlerin içinde bugün mecliste milletvekili olarak aktif siyaset yapan kişilerin de olması çok düşündürücüdür. “Fikrim yok” diyenler, malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının, üyelik sonrasında ülkemizde gerçekleşip gerçekletemeyeceğini bilmediklerini ve hatta “serbest dolaşım” dendiğinde nelerin kastedildiğini ve sürecin nasıl şekilleneceğini ve Türkiye’de nasıl uygulanacağını anlamamış olduklarını göstermektedir. Bu görüşe “katılıyorum” diyenlerin oranı fazladır ve en yoğun katılımı öncelikle işçiler sonra serbest meslek sahipleri, emekli-işsiz-öğrenci ve ev hanımları, siyasiler ve en az oranda memurlar göstermişlerdir. “Katılmıyorum” diyen kişiler, üyelik sonrasında ülkemizde serbest dolaşıma ilişkin kuralların uygulanacağını düşünmediklerini ifade etmek istemişlerdir. “Katılıyorum” diyenlerin sayısı, “katılmıyorum” diyenlere oranla daha az olarak temsil edilmektedir, ancak burada dikkat çekici olan, memurların bu görüşe oldukça yoğun katılım göstermiş olmalarıdır.

TABLO 18.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE ÜYE
ÜLKELER İÇİNDE SEYAHAT ETME, EĞİTİM ALMA VE ÇALIŞMA
ÖZGÜRLÜĞÜ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

S.E.Ç.Ö. MESLEK	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>MEMUR</i>	8	0.8	105	10.8	91	9.4	204	21.1
<i>İŞÇİ</i>	42	4.3	74	7.6	131	13.5	247	25.5
<i>EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI</i>	14	1.4	89	9.2	95	9.8	198	20.4
<i>SERBEST MESLEK</i>	10	1.0	77	7.9	102	10.5	189	19.5
<i>SİYASETÇİ</i>	6	0.6	54	5.6	71	7.3	131	13.5
TOPLAM	80	8.3	399	41.2	490	50.6	969	100.0

$\chi^2 = 48,289$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 18'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması durumunda, Türk vatandaşları, Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde seyahat etme, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne sahip olacaklardır." şeklinde ifade edilen görüşe ilişkin olarak, en yüksek katılım işçilerde görülmektedir (131 kişi (%13.5)). Bu katılım oranını 102 kişi (%10.5) ile serbest meslek sahipleri ve 91 kişi (%9.4) ile memurlar takip etmektedir. Alınan sonuçlar, memurların 105 kişisinin (%10.8) ise bu görüşe katılmadığını göstermektedir. Türkiye'nin üyeliği, AB üye ülkeleri içinde seyahat etme, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne ilişkin bu görüş ile mesleki durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 48,289$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe, yine işçiler ağırlıklı olmak üzere toplam 80 kişi "fikrim yok" yanıtını vermiştir. İçlerinde siyasilerin de yer aldığı bu kişiler, üye olduğumuz takdirde üye ülkelere seyahat, eğitim için veya çalışmak için gidilip gidilemeyeceğini, hangi koşullarda bu işlemleri gerçekleştirebileceklerini ve Türkiye'nin üyeliği ile birlikte bu alanlarda ne tür kolaylıklar ve güçlükler yaşanacağını bilmemektedirler, bu konuya ilişkin

tecrübe edilecek süreç anlaşılamamıştır, diyebiliriz. Serbest meslek sahipleri, işçiler, emekli-öğrenci-ev hanımı ve işsizler ve siyasiler ve memurlar, toplam 490 kişi olarak “katılıyorum” yanıtını vererek, Türkiye’nin üyeliğinin, üye ülkeler içinde seyahat, eğitim alma ve çalışma özgürlüğü açısından olumlu yansımaları olacağını düşündüklerini söyleyebiliriz.

TABLO 19.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE
İSTİHDAM POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

İ.P. MESLEK	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR	40	4.1	96	9.9	68	7.0	204	21.1
İŞÇİ	92	9.5	69	7.1	86	8.9	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI	39	4.0	88	9.1	71	7.3	198	20.4
SERBEST MESLEK	49	5.1	73	7.5	67	6.9	189	19.5
SİYASETÇİ	11	1.1	46	4.7	74	7.6	131	13.5
TOPLAM	231	23.8	372	38.4	366	37.8	969	100.0

$\chi^2 = 62,564$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 19’un incelenmesinden de anlaşılabileceği üzere, “Avrupa Birliği tam üyeliği ile Tük işçileri; Birliğin istihdama yönelik desteklerinden ve fonlarından faydalanabilecektir” şeklinde ifade edilen görüşe, işçilerin katılma ve katılmama tercihinden çok daha fazla oranda “fikrim yok” cevabını vermesi dikkati çekmektedir. Bu görüşe siyasiler yüksek katılım gösterirken (74 kişi (%7.6)), genel tablo analizinde ‘katılmama’ durumu hâkimdir. (%38.4) Türkiye’nin üyeliği ve istihdam politikasına ilişkin görüş ile mesleki durum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 62,564$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüş için “fikrim yok” yanıtını verenler, 231 kişi olarak gerçekten yüksek bir oranı göstermektedir. Bu cevaptan hareketle, “fikrim yok” diyen kişilerin çoğunluğunu işçilerin ve serbest meslek

sahiplerinin oluşturduğu görülmektedir ve yine “istihdam politikası”nı belirlemek, düzenlemek ve uygulamaktan sorumlu milletvekillerinin de 11 kişi olarak “fikrim yok” demiş olması düşündürücüdür. “Fikrim yok” diyenler, AB üyeliği sonrasında Türk işçilerinin istihdama yönelik Avrupa Birliği fon ve desteklerinden yararlanıp yararlanamayacağı konusunda bilgi ve fikir sahibi olmadıklarını göstermişlerdir. Bu görüşe “katılmıyorum” diyenler açık ara farkla olmasa da “katılıyorum” diyenlerden fazla orandadır.

Özellikle memurların yüksek oranda “katılmıyorum” yanıtını verdikleri bu soruya diğer meslek gruplarından da aynı yönde cevaplar gelmiş; bu bireyler, ülkemizin üye olmasının, işçilerin istihdam edilmesi ve fon ve desteklerden yararlanma sürecine katkısının olmayacağını düşündüklerine dair algılamayı araştırmaya yansıtmışlardır.

TABLO 20.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE
SENDİKA VE GREV HAKLARI AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

S.G.H. MESLEK	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR	40	4.1	72	7.4	92	9.5	204	21.1
İŞÇİ	103	10.6	71	7.3	73	7.5	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI	49	5.1	65	6.7	84	8.7	198	20.4
SERBEST MESLEK	52	5.4	65	6.7	72	7.4	189	19.5
SİYASETÇİ	5	0.5	25	2.6	101	10.4	131	13.5
TOPLAM	249	25.7	298	30.8	422	43.6	969	100.0

$\chi^2 = 107,289$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 20'nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Avrupa Birliği'ne üyelik, sendika ve grev haklarının gelişmesini sağlayacaktır.” şeklindeki görüşe, yine işçilerden yüksek oranda “fikrim yok” cevabı alınmıştır, 103 kişi (%10.6). Siyasiler bu görüşe en çok katılımı gösterirken 101 kişi (%10.4));

katılım sıralamasında, memurlar ve emekli, işsiz, öğrenci, ev hanımı grubu da arkadan gelmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılım oranı fazladır (422 kişi(%43.6)). Türkiye'nin üyeliği, sendika ve grev hakkına ilişkin bu görüş ile meslek durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonrasında, $\chi^2 = 107,289$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe, başta işçiler olmak üzere (103 kişi), araştırmada yer alan tüm meslek gruplarının toplam 249 kişi olarak "fikrim yok" yanıtını vermiş olmaları çok çarpıcı bir bulgudur. Bu sonuçtan hareketle, "fikrim yok" diyenlerin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasının ülkemizdeki sendika ve grev haklarının gelişmesinde katkısı olup olmayacağı konusunda bilgi sahibi olmadıklarını söylemek mümkündür. Yine çok dikkat çeken bir sonuç; "katılıyorum" yanıtını verenlerin "katılmıyorum" diyenlere oranla iki kat fazla olması ve en çok "katılıyorum" diyenlerin 102 milletvekili olmasıdır. Milletvekilleri ve onları takiben memurların yoğun oranda "katılıyorum" cevabını vermeleri; üyeliğin sendika ve grev haklarının gelişmesini sağlayacağını düşündüklerini ve üyeliğin bu boyutuna olumlu yaklaştıklarını göstermektedir.

TABLO 21.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE GELİR
DÜZEYİ VE YAŞAM STANDARTLARI AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

G.D.Y.S	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
MESLEK	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR	17	1.8	112	11.6	75	7.7	204	21.1
İŞÇİ	59	6.1	68	7.0	120	12.4	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI	26	2.7	88	9.1	84	8.7	198	20.4
SERBEST MESLEK	16	1.7	83	8.6	90	9.3	189	19.5
SİYASETÇİ	11	1.1	47	4.9	73	7.5	131	13.5
TOPLAM	129	13.3	398	41.1	442	45.6	969	100.0

$\chi^2 = 60,094$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 21’de de görüldüğü gibi, “Avrupa Birliği’ne üyelik, bireylerin gelir düzeyini arttıracak; çalışma alanlarındaki seçenekleri çoğaltarak yaşam standartlarımızı yükseltecektir.” şekline ifade edilen görüşe, en yüksek katılım 120 kişi (%12.4) ile işçilere aittir. Bu durumu, takip eden kesim (%9.3) ile serbest meslek sahipleri olurken, en düşük katılımın siyasilere ait olduğu görülmektedir. Bu görüşe karşı duruş sergileyen kesim ise 112 kişi (%11.6) ile memur kesimdir. Türkiye’nin üyeliği, gelir durumu ve yaşam standartlarımıza ilişkin bu görüş ile meslek durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 60,094$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir.

En yoğun oranda işçiler olmak üzere, tüm meslek gruplarından “fikrim yok” diyenler 129 kişidir ve yine bu seçeneği işaretleyenler arasında siyasilere de mevcuttur. “Fikrim yok” diyenler, ülkemizin Birliğe üyeliğiyle birlikte, gelir düzeyimizde, çalışma alanlarında ve yaşam standartlarımızda değişime, gelişime ve iyileşme görüp görmeyeceğimize dair bilgi ve fikir sahibi değildirler ve Avrupa Birliği’nin bu alanlarda Türkiye’den talep ettiği değişiklikler ve sözü geçen konularda AB mevzuatına uyum süreci henüz anlaşılamamıştır. Araştırmaya katılan diğer meslek gruplarından bu görüşe “katılıyorum” diyenlerin oranı fazladır. Serbest meslek sahipleri ve siyasilere, en az işçiler kadar yüksek oranda “katılıyorum” cevabını vererek; üyeliğin gelir düzeyi ve yaşam standartlarımızı olumlu yönde etkileyeceğini düşündüklerini göstermişlerdir.

TABLO 22.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE
YABANCI YATIRIMLAR AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

Y.Y. MESLEK	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR	16	1.7	84	8.7	104	10.7	204	21.1
İŞÇİ	58	6.0	65	6.7	124	12.8	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI	27	2.8	62	6.4	109	11.2	198	20.4
SERBEST MESLEK	25	2.6	52	5.4	112	11.6	189	19.5
SİYASETÇİ	6	0.6	16	1.7	109	11.2	131	13.5
TOPLAM	132	13.6	279	28.8	558	57.6	969	100.0

$\chi^2 = 74,083$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 22'nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Avrupa Birliği'ne tam üye olunması, yabancı yatırımların önündeki siyasi, ekonomik ve bürokratik engellerin ortadan kalkmasını ve yabancı yatırımların önemli ölçüde artmasını sağlayacaktır." şeklinde ifade görüşe, en yoğun katılım işçiler (124 kişi (%12.8)) göstermektedir. Siyasetçiler ve emekli, işsiz, öğrenci ve ev hanımı olanlar da neredeyse eşit düzeyde yüksek katılım göstermişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu görüşe katılım yüksektir, (558kişi (%57.6)). Türkiye'nin üyeliği ve yabancı yatırımlara ilişkin bu görüş ile meslek durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare ilişki analiz sonucunda, $\chi^2 = 74,083$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Tüm meslek gruplarından toplam 132 kişi "fikrim yok" yanıtını vererek, Türkiye'nin üye olmasıyla beraber yabancı yatırımların ne şekilde kurgulanacağını ve yatırımlarda artış olup olmayacağını bilmediklerini ifade etmişlerdir, diyebiliriz. Öte yandan araştırmaya katılan her meslek grubundan çok yüksek ve birbirine çok yakın oranlarda "katılıyorum" yanıtı alınmıştır. (Toplam 558 kişi) Yabancı yatırımları düzenleyen ve denetleyen siyasiler başta olmak üzere yoğun bir biçimde

“katılıyorum” diyenler, üyelik sonrasında yabancı yatırımlarda artış olacağını düşünmektedirler, diyebiliriz.

TABLO 23.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE
ÖZELLEŞTİRME AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

MESLEK	Ö. FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR	18	1.9	57	5.9	129	13.3	204	21.1
İŞÇİ	69	7.1	57	5.9	121	12.5	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI	38	3.9	43	4.4	117	12.1	198	20.4
SERBEST MESLEK	41	4.2	27	2.8	121	12.5	189	19.5
SİYASETÇİ	4	0.4	20	2.1	107	11.0	131	13.5
TOPLAM	170	17.5	204	21.1	595	61.4	969	100.0

$\chi^2 = 68,665$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 23'ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Avrupa Birliği'ne tam üyelikle birlikte, özelleştirme hız kazanacaktır.” şeklinde ifade edilen görüşe, işçiler yüksek oranda ‘fikrim yok’ yanıtını verirken (69 kişi (%7.1)), en yüksek katılımı memurlar 129 kişi ile (%13.3) göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, siyasiler ve meslek gruplarının da katılımının yüksek olduğunu söylemek mümkündür (595 kişi (%61.4)). Türkiye'nin üyeliği ve özelleştirmeye ilişkin bu görüş ile meslek durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 68,665$ ve (P) = 0.000 düzeyine anlamlılık gözlenmiştir. “Fikrim yok” şeklinde cevap verenler, işçiler, öğrenciler, ev hanımları, işsizler ve emekliler başta olmak üzere, içlerinde siyasilerin de olduğu 170 kişi olarak çalışmaya yansımıştır. Bu şekilde cevap verenler, Türkiye'nin üyeliği sonrasında, zaten bugün devam eden özelleştirme sürecinin nasıl bir hal alacağını, sürecin daha da ivme kazanıp kazanmayacağını bilmemektedirler; yorum yapabilmek için sürecin tam olarak anlaşılması gerekmektedir ve süreç anlaşılamamıştır,

diyebiliriz. Memurlar ve serbest meslek sahipleri baskın oranda olmak üzere, bu görüşe “katılıyorum” diyenlerin sayısı oldukça fazla sayıdadır (595 kişi). Siyasiler de dahil olmak üzere, “katılıyorum” diyenler, ülkemizin üyeliği ile birlikte özelleştirmenin hız kazanacağını düşünmektedirler, diyebiliriz.

TABLO 24.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE
VERGİ POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

V.P. MESLEK	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
MEMUR	36	3.7	98	10.1	70	7.2	204	21.1
İŞÇİ	70	7.2	92	9.5	85	8.8	247	25.5
EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI	38	3.9	93	9.6	67	6.9	198	20.4
SERBEST MESLEK	40	4.1	80	8.3	69	7.1	189	19.5
SİYASETÇİ	9	0.9	28	2.9	94	9.7	131	13.5
TOPLAM	193	19.9	391	40.4	385	39.7	969	100.0

$\chi^2 = 77,628$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 24'te de görüldüğü gibi, “Birliğe üye olunduğunda; vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin önüne geçilmesi, düzensizliklerin giderilmesi ve vergi sistemini adil hale getirilmesi sağlanacaktır.” şeklinde ifade edilen görüşe, tüm kesimler kararlı bir orantı birliği içinde “katılmıyorum” yanıtını verirken; siyasiler, en yüksek katılımı göstermişlerdir, (94 kişi (%9.7)). Genel bakışta, katılım ve katılımsızlık oranı birbirine çok yakındır (%39.7 ve %40.4). Türkiye'nin üyeliği ve vergi politikasına ilişkin bu görüş ile meslek durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 77,628$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. En fazla oranda işçiler ve serbest meslek sahipleri olmak üzere, siyasilerin de dahil olduğunu görebildiğimiz 193 kişi, “fikrim yok” yanıtını vererek; Türkiye'nin üye olmasıyla

birlikte, ülkemizde uygulanacak olan vergi politikasının nasıl şekilleneceğini bilmediklerini, vergi sisteminin daha adil bir hale getirilmesi için Türkiye'nin Avrupa Birliği müktesebatına uyum gösterme sürecini anlamamış olduklarını ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Bu görüşe “katılmıyorum” diyerek, üyelik sonrasında ülkemizdeki vergi politikası uygulamasında bir iyileştirme yaşanacağına inanmayan kişilerle, “katılıyorum” diyerek, üyeliğin vergi sisteminin işlevselliğini olumlu yönde etkileyeceğini düşünenler, eşit oranda görülmektedir. Burada dikkati çeken bir durum; vergi politikasını ve uygulamaları belirleyen siyasilerin, bu görüşe yüksek oranda katılım göstermiş olmalarıdır.

TABLO 25.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN MESLEKİ DURUMLARINA GÖRE ORTAK
TARIM POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

O.T.P. MESLEK	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>MEMUR</i>	28	2.9	108	11.1	68	7.0	204	21.1
<i>İŞÇİ</i>	71	7.3	84	8.7	92	9.5	247	25.5
<i>EMEKLİ, İŞSİZ, ÖĞRENCİ VEYA EV HANIMI</i>	34	3.5	86	8.9	78	8.0	198	20.4
<i>SERBEST MESLEK</i>	29	3.0	95	9.8	65	6.7	189	19.5
<i>SİYASETÇİ</i>	14	1.4	51	5.3	66	6.8	131	13.5
TOPLAM	176	18.2	424	43.8	369	38.1	969	100.0

$\chi^2 = 41,456$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 25'in incelenmesinden de anlaşılabileceği üzere, “Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyelik sonrasında AB ile “Ortak Tarım Politikası” geliştirecek, organik tarım, fiyat ve pazar politikalarında uygulamalar yapılacak, kırsal, bölgesel ve çevresel anlamda tarımın kuvvetlendirilmesi sağlanacaktır.” şeklinde ifade ilişkin görüşe, yine işçilerden yüksek oranda “fikrim yok” cevabı gelirken (71 kişi (%7.3)); memurlar (108 kişi (%11.1)) ve

serbest meslek sahipleri (95 kişi (%9.8)) yüksek oranda ‘katılmıyorum’ yanıtını vermişlerdir. Türkiye’nin üyeliği ve AB ile ortak tarım politikasına ilişkin bu görüş ile meslek durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 41,456$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe işçilerin yoğun biçimde “fikrim yok” demelerinin yanı sıra; yine dikkat çekici bir oranda siyasilere de “fikrim yok” dediklerini görmek, “ortak tarım politikası”nda Türkiye’nin gelecekteki uygulamalarını düzenleyecek olan milletvekillerinin, bu konuyla ilgili bilgi sahibi olmamaları, uyumlaşma sürecinde hayata geçirilecek olan tarım politikası ile ilgili olarak Avrupa Birliği’nin Türkiye’den beklentilerini kavramamış olduklarını göstermektedir. Bu görüşe başta memurlar olmak üzere tüm meslek gruplarından yüksek oranda “katılmıyorum” cevabı gelmiştir; bu yanıtı tercih eden bu kişiler, Avrupa Birliği’ne üyelik sonrasında, Birliğin “ortak uygulamalar” diye nitelendirdiği uygulamaların, ülkemizin tarım politikasına katkısının olmayacağını ve hatta riskli olabileceğini düşündüklerini söylemek yerinde olacaktır.

5. Araştırmaya Katılanların Gelir Durumlarına Göre Avrupa Birliği’ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

Gelir durumuna ilişkin olarak, “bireylerin aylık gelirleri ile Birliğe üyeliği algılama düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde ifade edilen araştırma problemine cevap vermek amacıyla, örnekleme giren kişilere aylık gelirleri sorulmuş; Türk insanını en çok etkileyeceği öngörülen “gelir düzeyine” ilişkin soruların ve cevaplarının test edilmesi sonrasında yüksek oranda anlamlılık gösteren bulgular, Tablo 26, 27, 28, 29, 30 ve 31’de verilmiştir.

TABLO 26.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN GELİRLERİNE GÖRE EKONOMİK
ÇIKARLAR VE MALİ İSTİKRAR AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

E.Ç.M.İ. GELİR	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
0 – 1000 YTL ARASI	95	9.8	166	17.1	233	24.0	494	51.0
1001 – 3000 YTL ARASI	34	3.5	123	12.7	111	11.5	268	27.7
3001 YTL VE ÜSTÜ	3	0.3	87	9.0	117	12.1	207	21.4
TOPLAM	132	13.6	376	38.8	461	47.6	969	100.0

$\chi^2 = 47,204$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 26'nın incelemesinden de anlaşılacağı üzere, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği, ekonomik çıkarların korunması, ekonomik ve mal konularda istikrarın sağlanmasında önemli bir adımdır." şeklinde ifade edilen görüşe, gelir düzeyi 0 – 1000 YTL arasında olan kişiler yüksek oranda 'fikrim yok' yanıtını verirken (95 kişi (%9.8)); yine aynı gelir düzeyine sahip kesimin geri kalanını oluşturan kişilerden 233 kişi (%24) büyük ölçüde katılım göstermektedir. Türkiye'nin üyeliği, ekonomik çıkarlar ve mali istikrara ilişkin bu görüş ile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 47,204$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe "fikrim yok" yanıtını veren başta 0-1000 YTL arasında geliri olan bireyler ve aynı yanıtı veren diğer gelir gruplarını temsil eden bireyler, üyelik sonrasında ülkemizin nasıl bir ekonomik ve mali istikrar tablosuyla karşılaşacağını bilmediklerini göstermektedir. Öte yandan, araştırmada yer alan tüm gelir gruplarını temsil eden 461 kişi, baskın bir oranla bu görüşe "katılmıyorum" cevabını vermişler; yani üyeliğin, ülkemizin ekonomik çıkarlarının korunması ve mali istikrar anlamında olumlu yansımalarının olmayacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

TABLO 27.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN GELİRLERİNE GÖRE SOSYAL
DÜZENLEMELER AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

S.D. GELİR	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
0 – 1000 YTL ARASI	92	9.5	174	18.0	228	23.5	494	51.0
1001 – 3000 YTL ARASI	19	2.0	106	10.9	143	14.8	268	27.7
3001 YTL VE ÜSTÜ	5	0.5	79	8.2	123	12.7	207	21.4
TOPLAM	116	12.0	359	37.0	494	51.0	969	100.0

$\chi^2 = 45,800$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 27’de de görüldüğü gibi, “Türkiye, tam üyelik gerçekleştiğinde, kadın-erkek arasında muamele eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, halk sağlığı ve ayrımcılıkla mücadele konularında ilerleme kaydedecektir.” şeklinde ifade edilen görüşe, en yoğun katılımı 228 kişi (%23.5) ile gelir düzeyi 0 – 1000 YTL arasında olan kişiler göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise katılım oranı fazladır (494 kişi (%51)). Türkiye’nin üyeliği ve sosyal düzenlemelere ilişkin bu görüş ile gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 45,800$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe “fikrim yok” diyerek sosyal düzenlemelerin üyelik sonrasında nasıl uygulanacağı konusunda bilgisi olmayanlar en yoğun olarak 0 – 1000 YTL arasında geliri olan bireyler olarak görülmektedir. Tüm gelir gruplarından bu görüşe “katılıyorum” diyenlerin sayısı, “katılmıyorum” diyenlerden daha yüksektir. Bu bulgunun ışığında, çoğunlukla “katılıyorum” diyenler, Türkiye’nin üyeliğinin, sosyal düzenlemeler ve sosyal konumlandırma bağlamında olumlu gelişmeleri de beraberinde getireceğini düşünmektedirler, diyebiliriz.

TABLO 28.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN GELİRLERİNE GÖRE YAŞAM
STANDARTLARI VE GELİR DÜZEYLERİ AÇISINDAN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA
DÜZEYLERİ

Y.S.G.D. GELİR	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
0 – 1000 YTL ARASI	92	9.5	165	17.0	237	24.5	494	51.0
1001 – 3000 YTL ARASI	26	2.7	135	13.9	107	11.0	268	27.7
3001 YTL VE ÜSTÜ	11	1.1	98	10.1	98	10.1	207	21.4
TOPLAM	129	13.3	398	41.1	442	45.6	969	100.0

$\chi^2 = 40,385$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 28'in incelenmesinden de anlaşılabacağı üzere, "Avrupa Birliği'ne üyelik, bireyleri gelir düzeyini arttıracak; çalışma alanlarındaki seçenekleri çoğaltarak, yaşam standartlarımızı yükseltecektir." şeklinde ifade edilen görüşe, yine en yüksek katılımı 237 kişi ile (%24.5) gelir düzeyi 0 – 1000 YTL arasında olanlar gösterirken, en düşük katılımı, 98 kişi ile gelir düzeyi 3001 YTL ve üstü olan kişiler göstermektedir (%10.1) Türkiye'nin üyeliği, yaşam standartları ve gelir düzeylerine ilişkin bu görüş ile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 40,385$ (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. "Fikrim yok" yanıtını veren kişilerin çoğunlukla geliri 0 – 1000 YTL arasında olan kişiler olduğu görülmektedir; diğer gelir gruplarıyla birlikte 129 kişinin "fikrim yok" demesi, Türkiye'nin üyeliğiyle beraber, gelir düzeyimiz, çalışma alanları ve yaşam standartlarımız konusunda ne gibi değişimler yaşanacağı hakkında bilgilerinin ve öngörülerinin olmadığını göstermektedir. Birbirine yakın rakamlar olmasına karşın, bu görüşe ilişkin "katılıyorum" yanıtı biraz daha öne çıkmıştır. En çok, 0-1000 YTL ve 1001-3000 YTL aralığında geliri olan kişiler başta olmak suretiyle, tüm gelir grupları

“katılıyorum” diyerek, Avrupa Birliği’ne üyelik sonrasında ülkemizde bireylerin gelir düzeyinde artış olacağına, çeşitli çalışma sahalarının iş dünyasına kazandırılacağına ve bunların sonucunda yaşam standartlarımızın yükseleceğine olan inançlarını ifade etmiş olduklarını söylemek mümkündür.

TABLO 29.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN GELİRLERİNE GÖRE EURO’NUN
KULLANIMI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

E.K. GELİR	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
0 – 1000 YTL ARASI	133	13.7	249	25.7	112	11.6	494	51.0
1001 – 3000 YTL ARASI	53	5.5	144	14.9	71	7.3	268	27.7
3001 YTL VE ÜSTÜ	36	3.7	121	12.5	50	5.2	207	21.4
TOPLAM	222	22.9	514	53.0	233	24.0	969	100.0

$\chi^2 = 10,244$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.037

Tablo 29’un incelenmesinden de anlaşılabileceği üzere, “Üyeliğin getireceği bir anlayış olan, tek para birimi olarak “EURO’nun kullanılması, Türk ekonomisine katkı sağlayacaktır.” şeklinde ifade edilen görüşe, tüm gelir gruplarının yüksek oranda “fikrim yok” yanıtını vermiş olduğu görülmektedir.(222 kişi (%22.9)) Gelir düzeyi 0 – 1000 YTL arasında olan kişiler ise yüksek oranda “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.(249 kişi (%25.7)). Genel bir değerlendirme yapıldığında, bu görüşe tüm gelir gruplarından “katılmıyorum” şeklindeki tercihle kendini gösterenlerin oldukça fazla olduğunu söylemek mümkündür. (514 kişi (%53)) Türkiye’nin üyeliği ve Euro’nun kullanımına ilişkin bu görüş ile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 10,244$ ve (P) = 0.037 düzeyinde anlamlılık gözenmiştir. 222 kişi olarak “fikrim yok” diyen bütün gelir gruplarını temsil eden bireyler, üyelikle birlikte Euro’nun kullanımının, üyelikle birlikte Türk toplumunun

ekonomik hayatında nasıl bir etkisi olacağını bilmediklerini ifade etmişlerdir. En fazla oranda, 0 – 1000 YTL arasında gelire sahip olan kişiler ve sonrasında 1001 – 3000 YTL ve 3000 ve üstü YTL arasında geliri olanlar, oldukça yüksek oranda “katılmıyorum” yanıtını vererek; üyelikle birlikte, tek para birimi olarak Euro’nun kullanılmasının Türk ekonomisine katkı sağlamayacağını düşündüklerini göstermişlerdir, diyebiliriz.

TABLO 30.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN GELİRLERİNE GÖRE VERGİ
DÜZENLEMESİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

V.D. GELİR	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
0 – 1000 YTL ARASI	128	13.2	184	19.0	182	18.8	494	51.0
1001 – 3000 YTL ARASI	50	5.2	132	13.6	86	8.9	268	27.7
3001 YTL VE ÜSTÜ	15	1.5	75	7.7	117	12.1	207	21.4
TOPLAM	193	19.9	391	40.4	385	39.7	969	100.0

$\chi^2 = 52,789$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 30’da da görüldüğü gibi “Birliğe üyelik ve vergi düzenlemesi” ne ilişkin görüşe, gelir düzeyi 0 - 1000 YTL arasında olan kişilerin katılım ve katılımsızlık oranları birbirine çok yakın görülmektedir (182 kişi (%18.8) ve 184 kişi (%19)) 3 gelir grubunun temsil ettiği kişilerden 193’ünün (%19.9) fikirsizlik beyan etmesi dikkat çekicidir. Türkiye’nin üyeliği ve vergi düzenlemesine ilişkin bu görüş ile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 52,789$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Geliri 0-1000 YTL arasında olanlar fazla oranda olmak üzere diğer gelir gruplarıyla birlikte toplam 193 kişinin “fikrim yok” cevabını vermesi, bu bireylerin, üyelik sonrasında vergilendirme sistemine ilişkin ne tür uygulamalara tabi olacağımız konusunda bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Bu görüşe

“katılmıyorum” ve “katılıyorum” yanıtını verenler, neredeyse eşit oranda tabloya yansımışlardır; bu sonuca göre, tüm gelir grupları, üyelik sonrasında vergi düzenlemesinin iyileştirileceğine veya daha vahim vergi politikalarıyla yüzleşmek zorunda kalacağımıza eşit oranlarda inanmaktadırlar, diyebiliriz.

TABLO 31.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN GELİRLERİNE GÖRE ORTAK TARIM
POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

O.T.P. GELİR	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
0 – 1000 YTL ARASI	118	12.2	193	19.9	183	18.9	494	51.0
1001 – 3000 YTL ARASI	39	4.0	135	13.9	94	9.7	268	27.7
3001 YTL VE ÜSTÜ	19	2.0	96	9.9	92	9.5	207	21.4
TOPLAM	176	18.2	424	43.8	369	38.1	969	100.0

$\chi^2 = 28,497$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 31'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Üyelik ve Ortak Tarım Politikası”na ilişkin görüşe, tüm gelir gruplarından toplam 176 kişi (18.29) fikirsizlik, gelir düzeyi 0 – 1000 YTL arasında olan 193 kişi (%19.9) yüksek oranda katılımsızlık göstermiştir. Bu gelir grubunu yine yakın sayılabilecek bir katılımsızlık oranıyla 1001 – 3000 YTL arasında olan gelir grubuna ait kişiler izlemektedir. Türkiye'nin üyeliği ve ortak tarım politikasına ilişkin bu görüşle gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 28,497$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Başta, 0 – 1000YTL arasında gelirleri olan kişiler olmak üzere, diğer gelir gruplarındaki kişilerle birlikte toplam 176 kişinin “fikrim yok” demesi, bu kişilerin, üyelik sonrasında ülkemiz ve AB arasında nasıl bir “ortak tarım politikası geliştirileceği hakkında bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir, diyebiliriz. Geliri 0 – 1000 YTL ve 1001–

3000 YTL arasında olan bireyler daha yoğun oranda olmak üzere, geliri 3000 ve üstü olan bireylerin de içinde yer aldığı 424 kişi “katılmıyorum” cevabını vererek, AB ile ortak tarım politikası geliştirmenin, ülkemize faydalı olmayacağını düşündüklerini göstermişlerdir, diyebiliriz.

6. Araştırmaya Katılanların Öğrenim Durumlarına Göre Avrupa Birliği’ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

“Kişilerin öğrenim durumu ile algılama düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde formüle edilen araştırma alt problemine cevap bulmak amacıyla, örnekleme giren kişilerin verdikleri cevapların, alana ilişkin sorularla test edilmesi sonucunda, elde edilen bulgular, Tablo 32, 33, 34, 35 ve 36’da verilmiştir.

TABLO 32.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE
ENTEGRASYON OLUŞUMU AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ ALGILAMA
DÜZEYLERİ

E.Ö. ÖĞRENİM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>YÜKSEK ÖĞRENİM</i>	32	3.3	252	26.0	303	31.3	587	60.6
<i>LİSE VE DAHA ALTI</i>	73	7.5	119	12.3	190	19.6	382	39.4
TOPLAM	105	10.8	371	38.3	493	50.9	969	100.0

$\chi^2 = 48,386$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 32’ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Avrupa Birliği; ekonomi, sanayi, siyaset, yurttaş hakları, iç ve dış politika alanlarını kapsayan, çok sektörlü bütünleşmenin en ileri biçimidir.” şeklinde ifade edilen görüşe, yüksek öğrenim düzeyine sahip 303 kişi (%31.3) ‘katılıyorum’ yanıtıyla yoğun katılım eğilimi gösterirken, öğrenim düzeyi lise ve daha altı

seviyesindeki kişilerden 73 kişi (%7.5) ‘fikrim yok’ şeklinde yanıt vermiştir. Türkiye’nin üyeliği ve Avrupa Birliği’nin nasıl bir entegrasyon olduğuna ilişkin görüş ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş, yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 48,386$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Öğrenim durumu lise ve altı seviyede olan kişiler daha fazla oranda olmak üzere, yüksek öğrenim seviyesindeki kişilerle birlikte toplam 105 kişinin “fikrim yok” yanıtını vermiş olmaları, Avrupa Birliği’nin nasıl bir bütünleşme biçimi olduğunun anlaşılmamış olduğunu göstermektedir. Öte yandan, araştırmaya katılan yüksek öğrenim düzeyindeki kişilerin daha fazla sayıda olmak üzere, lise ve altı düzeyinde öğrenime sahip kişilerin toplam 493 kişi olmak üzere bu görüşe “katılıyorum” demeleri dikkat çekicidir. Bu bulgunun ışığında bu bireylerin, AB’nin, yukarıda formüle edilen görüş doğrultusunda bir entegrasyon olduğunu doğruladıklarını söylemek yerinde olacaktır.

TABLO 33.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE TÜRK
EĞİTİM SİSTEMİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

T.E.S.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
ÖĞRENİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>YÜKSEK ÖĞRENİM</i>	35	3.6	234	24.1	318	32.8	587	60.6
<i>LİSE VE DAHA ALTI</i>	79	8.2	100	10.3	203	20.9	382	39.4
TOPLAM	114	11.8	334	34.5	521	53.8	969	100.0

$\chi^2 = 55,229$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 33’ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Üyeliğin gerçekleşmesi ve Türk eğitim sistemi” ne ilişkin görüşe, öğrenim düzeyi lise ve altı olan kişilere oranla yüksek öğrenimli kişilerin daha katılımcı bir eğilim gösterdiğini söylemek mümkündür (318 kişi (%32.8)). Genel bir

değerlendirme yapıldığında ise, her iki öğrenim düzeyine ait grubun bu görüşe katılım oranının yüksek olduğunu ifade etmek doğru olacaktır. (521 kişi (%53.8)). Türkiye'nin üyeliği ve Türk eğitim sistemine ilişkin bu görüş ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 55,229$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Öğrenim düzeyi lise ve altı olan bireyler daha yüksek sayıda olmak üzere, yüksek öğrenim düzeyindeki kişilerle birlikte toplam 114 kişi “fikrim yok” diyerek, Avrupa Birliği'ne üye olmamızın Türk eğitim sisteminde ne gibi değişiklikler, uygulamalar veya katkılar sağlayacağını bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşe, başta yüksek öğrenime sahip bireyler ve daha az oranda lise ve altı düzeyinde öğrenime sahip olan bireyler toplam 521 kişi olarak, dikkat çekici bir oranda “katılıyorum” cevabını vererek, üyeliğin, Türk eğitim sistemini daha yüksek standartlara taşıyacağına inandıklarını ifade etmişlerdir, diyebiliriz.

TABLO 34.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE
KOPENHAG KRİTERLERİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

K.K.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
ÖĞRENİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>YÜKSEK ÖĞRENİM</i>	67	6.9	227	23.4	293	30.2	587	60.6
<i>LİSE VE DAHA ALTI</i>	112	11.6	111	11.5	159	16.4	382	39.4
TOPLAM	179	18.5	338	34.9	452	46.6	969	100.0

$\chi^2 = 55,229$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 34'de de görüldüğü gibi, “Kopenhag kriterlerine” ilişkin görüşe, öğrenim düzeyi lise ve altı olan kişilerden 112 kişinin (%11.6) ‘fikrim yok’ yanıtını vermesi dikkat çekicidir. Hem yüksek öğrenim düzeyindeki kişiler, hem de öğrenim düzeyi lise ve altı olan kişiler, katılımcı olma eğilimi göstermektedir. (Toplam 452 kişi (%46.6) Türkiye'nin üyeliği ve Kopenhag

Kriterleri'ne ilişkin bu görüş ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 55,229$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe çarpıcı oranda öğrenim düzeyi lise ve altı olan kişilerden ve bu oranın yarısı kadar sayıda da yüksek öğrenimli kişilerden “fikrim yok” yanıtı alınmıştır. (Toplam 179 kişi) Yüksek oranda “fikrim yok” diyen bu bireyler, Türkiye'nin, Avrupa Birliği tarafından şart koşulan Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirip getirmediğini veya ne ölçüde yerine getirdiğini, hatta Kopenhag Kriterleri'ni AB Müktesebat terminolojisi bağlamında olmasa bile başlıkları ve genel çizgileriyle dahi bilmediklerini ve ülkemizin uyum sağlama sürecinde, bu kriterlerin Türk toplumunun siyasi, ekonomik, sosyal, hukuki, psikolojik ve siyasi yaşamında neleri değiştireceğini anlamadıklarını ifade etmek istemişlerdir, diyebiliriz. Tabloda yer alan bir diğer önemli bulgu da, yüksek öğrenimli kişiler daha fazla sayıda olmak üzere, lise ve altı öğrenim düzeyindeki kişilerle beraber toplam 452 kişi olarak, çoğunluğu temsil edecek şekilde “katılıyorum” cevabını vermiş olmalarıdır. “Katılıyorum” diyenler, Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ni büyük ölçüde yerine getirdiğini düşünmektedirler, diyebiliriz.

TABLO 35.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA İÇİŞLERİ
POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

İ.P. ÖĞRENİM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>YÜKSEK ÖĞRENİM</i>	69	7.1	333	34.4	185	19.1	587	60.6
<i>LİSE VE DAHA ALTI</i>	89	9.2	158	16.3	135	13.9	382	39.4
TOPLAM	158	16.3	491	50.7	320	33.0	969	100.0

$\chi^2 = 30,722$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 35'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması; terör, uyuşturucu ve yasadışı göçle olan mücadelenin güçlenmesinde önemli gelişmeler sağlayacaktır." şeklinde ifade edilen görüşe, hem yüksek öğrenime mensup kişiler, hem de öğrenim düzeyi lise ve daha altı olan kişiler, "katılmıyorum" yanıtına vurgu yaparak bu konuyla ilgili görüşlerini dile getirmişlerdir. (Her iki kesimi temsilen 491 kişi (%50.7)) Öğrenim düzeyi lise ve alt kişiler ağırlıklı olmak üzere, yüksek öğrenimli kişilerle birlikte toplam 158 kişinin "fikrim yok" yanıtını vermiş olmaları; üyelik sonrasında, ülkemizde terör, uyuşturucu ve yasa dışı göçle nasıl mücadele edileceğinin bilinmediğini ve Birliğin bu yönde nasıl katkı sağlayabileceğine dair sürecin anlaşılmamış olduğunu söyleyebiliriz. En çok yüksek öğrenim mensupları olmak üzere , çoğunluğu oluşturan 491 kişi de bu görüşe "katılmıyorum" diyerek, AB'ne üye olmanın, Türkiye'nin içişlerine ait sorunları çözmeye yardımcı olmayacağına inandıklarını ifade etmişlerdir, diyebiliriz.

TABLO 36.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE
EGEMENLİK PAYLAŞIMI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

E.P. ÖĞRENİM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
<i>YÜKSEK ÖĞRENİM</i>	73	7.5	204	21.1	310	32.0	587	60.6
<i>LİSE VE DAHA ALTI</i>	115	11.9	124	12.8	143	14.8	382	39.4
TOPLAM	188	19.4	328	33.8	453	46.7	969	100.0

$\chi^2 = 49,297$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 36'da da görüldüğü gibi, "Türkiye, Avrupa Birliği'ne üye olduğunda; belli alanlarda, ülkemizin egemenlik haklarını AB ile paylaşacaktır." şeklinde ifade edilen görüşe, yüksek öğrenimi ve lise ve daha altı düzeyindeki öğrenimi temsil eden her iki grubun da "fikrim yok" yanıtını

%19.4 oranında tercih etmiş olması dikkat çekicidir. Genel olarak bakıldığında, her iki öğrenim düzeyini temsil eden kişilerin katılım oranının fazla olduğunu söylemek mümkündür. (453 kişi (%46.7)) Türkiye'nin üyeliği ve egemenlik paylaşımına ilişkin bu görüş ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 49,297$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Yine lise ve altı öğrenim düzeyindeki kişiler dikkati çeken bir yoğunlukta olmak üzere, yüksek öğrenimli kişilerle birlikte 188 kişi olarak "fikrim yok" demişlerdir; yani üyelik sonrasında AB ile hangi konularda ve neden egemenlik paylaşımına gidileceğini, bu paylaşımın ne anlama geldiğini bilmediklerini göstermişlerdir. Diğer yandan yüksek öğrenimli kişiler daha fazla sayıda olmak üzere, toplam 453 kişi bu görüşe "katılıyorum" yanıtını vererek, Türkiye'nin, üyelikle birlikte belli alanlarda AB ile "egemenlik paylaşımı"na gideceği düşüncesine onay vermiştir, diyebiliriz.

7. Araştırmaya Katılanların Bilgi Edinilen İletişim Kanallarına Göre Avrupa Birliği'ne Üyeliği Algılama Düzeyi

"Avrupa Birliği ve Türkiye'nin üyeliği konularında, kişilerin bilgi edindiği iletişim kanalları ile algılama düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?" şeklinde formüle edilmiş olan araştırma problemine cevap bulmak amacıyla, örneklem dahilindeki grupların içinde yer alan kişilerin, alan sorularına vermiş oldukları cevapların test edilmesi sonucunda, soru içerikleriyle birebir ilişkili ve yüksek anlamlılık değeri taşıyan bulgular, Tablo 37, 38, 39, 40, 41, 42 ve 43'te verilmiştir.

TABLO 37.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE İSTİHDAM POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

İ.P. İLETİŞİM KANALI	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	51	5.3	109	11.2	107	11.0	267	27.6
TV - RADYO	114	11.8	144	14.9	142	14.7	400	41.3
İNTERNET	24	2.5	47	4.9	46	4.7	117	12.1
KİTAP - BROŞÜR	5	0.5	19	2.0	25	2.6	49	5.1
BİRKAÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	37	3.8	53	5.5	46	4.7	136	14.0
TOPLAM	231	23.8	372	38.4	366	37.8	969	100.0

$\chi^2 = 16,122$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.041

Tablo 37'nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Avrupa Birliği tam üyeliği ile Türk işçileri, Birliğin istihdama yönelik desteklerinden ve fonlarından yararlanacaktır." ilişkin görüşe, en yoğun anlamda, TV-radyoyu tercih ederek bilgi edinme yoluna giden kişiler (114 kişi (%11.8)) "fikirsizlik" beyan ederken; ankette iletişim kanalları olarak sunulan tüm seçeneklerle ilgili katılım ve katılımsızlık oranlarının birbirine çok yakın düzeylerde seyretmesi dikkat çekicidir. Türkiye'nin üyeliği ve istihdam politikasına ilişkin bu görüş ile bilgi edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 16,122$ ve (P) = 0.041 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Araştırmaya katılanlardan 233 kişinin "fikrim yok" demesi oldukça düşündürücüdür; AB ile ilgili bilgileri TV ve radyolardan edinenlerin en fazla oranda "fikrim yok" demesi; bu bireylerin, Türkiye'nin üyeliği ve istihdam politikalarına ilişkin olarak, televizyon ve radyolar başta olmak üzere, diğer iletişim kanallarından da yeterli ve gerekli bilgiyi alamadıklarını, dolayısıyla üyelik ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin istihdam politikasına uyum gösterme sürecinin anlaşılamadığını söylemek yerinde olacaktır. Bilgi edinmek için araştırmanın

bilgi ölçme aracında seçenek olarak sunulan tüm iletişim kanallarını kullanan kişiler eşit oranda “katılıyorum” ve “katılmıyorum” derken, en çok tercih edilen iletişim kanallarının, TV-radyo, gazete-dergi ve birkaç kaynağı birlikte kullanmak şeklinde olduğu görülmektedir.

TABLO 38.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE KOPENHAG KRİTERLERİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

İLETİŞİM KANALI	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	36	3.7	102	10.5	129	13.3	267	27.6
TV - RADYO	92	9.5	133	13.7	175	18.1	400	41.3
İNTERNET	28	2.9	30	3.1	59	6.1	117	12.1
KİTAP - BROŞÜR	4	0.4	22	2.3	23	2.4	49	5.1
BİRKAÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	19	2.0	51	5.3	66	6.8	136	14.0
TOPLAM	179	18.5	338	34.9	452	46.6	969	100.0

$$\chi^2 = 21,267 \text{ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.006}$$

Tablo 38’de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kişiler, “Türkiye, Avrupa Birliği’ne üyeliğin gerçekleşmesi için şart koşulan “Kopenhag Kriterleri”ni büyük ölçüde yerine getirmiştir.” şeklinde ifade edilen görüşe, en yüksek düzeyde, TV-radyo kullanımı ile (175 kişi (%18.1)) ve bunu takiben 129 kişi (%13.3) ile gazete ve dergilerden edindikleri bilgilerle haberdar olduklarına ilişkin “katılım” göstermektedirler. Türkiye’nin üyeliği ve Kopenhag Kriterleri’ne ilişkin bu görüşe ile AB ile ilgili bilgi edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 21,267$ ve (P) = 0.006 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. 179 kişinin “fikrim yok” dediği bu görüşün içerdiği bulgularda, yine AB ve Kopenhag Kriterleri ile ilgili bilgileri TV ve radyolardan edinenler çoğunlukla yer almaktadırlar ve onları gazete ve dergi yoluyla bilgi edinenler izlemektedir. Televizyon, radyo, gazete ve dergilere rağmen, bu kadar bireyin “fikrim yok” demesi, bu iletişim kaynaklarının ve aynı zamanda

internet, kitap ve broşürlerin içerdiği bilgilerin, bu kişileri, AB,Türkiye'nin üyeliği ve Kopenhag Kriterleri'nin uygulanması hakkında yeterli olarak bilgilendirmediğini, bu kişilerin farkındalığını arttırmadığını ve Kopenhag Kriterleri'ne ilişkin uygulamalarla ilgili olarak yaşanan sürecin doğru, tarafsız, açık ve net bir biçimde anlatılmadığı ve gösterilmediğini söylemek yerinde olacaktır. “Fikrim yok” diyenlerin dışında, TV-radyo, gazete-dergi ve diğer iletişim kanallarıyla ülkemizdeki Kopenhag Kriterleri'ne ilişkin uygulamaları takip edenler; 452 kişi şeklinde bir oran ile ve baskın olarak bu görüşe “katılıyorum” yanıtını vererek, bu iletişim kanallarının sunduğu bilgiler sayesinde ülkemizin bu kriterleri büyük ölçüde yerine getirdiğini düşünmektedirler, diyebiliriz.

TABLO 39.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE GÜMRÜK BİRLİĞİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

İLETİŞİM KANALI	G.B. FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	50	5.2	116	12.0	101	10.4	267	27.6
TV - RADYO	93	9.6	135	13.9	172	17.8	400	41.3
İNTERNET	23	2.4	54	5.6	40	4.1	117	12.1
KİTAP - BROŞÜR	4	0.4	23	2.4	22	2.3	49	5.1
BİRKAÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	15	1.5	61	6.3	60	6.2	136	14.0
TOPLAM	185	19.1	389	40.1	395	40.8	969	100.0

$\chi^2 = 21,400$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.006

Tablo 39'da da görüldüğü gibi, “1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği ile ilgili uygulamaları hayata geçiren Türkiye, üyelikle beraber, ithalat ve ihracat alanında kazanımlarını arttıracak; AB ile Gümrük Birliği'nin daha da genişletilmesiyle, Türk firmalarının rekabet gücün artması sağlanacaktır” şeklinde ifade edilen görüşle ilgili olarak, yine TV-radyo kanalıyla enformasyona ulaşmaya çalışanların “fikirsizlik” sergilediğini (93 kişi (%9.6)),

tüm iletişim kanallarını kullananların oldukça yakın düzeyde "katılım ve katılımsızlık" sergilediğini ifade etmek mümkündür, (395 kişi (%40.8) ve 389 kişi (%40.1)) Türkiye'nin üyeliği ve Gümrük Birliği'ne ilişkin bu görüş ile Avrupa Birliği ve üyelik sürecimizle ilgili bili edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 21,400$ ve $(P) = 0.006$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. En çok TV-radyo, daha sonra gazete-dergi ve internet kanalıyla ve en az düzeyde kitap-broşür ve birkaç kaynağı bir arada kullanmak suretiyle AB ve üyelik süreciyle ilgili bilgi edinen toplam 185 kişinin, tüm bu iletişim kanallarına rağmen Gümrük Birliği'ne ilişkin bu görüşe "fikrim yok" cevabını vermeleri, ağırlıklı olarak TV-radyo, gazete ve dergilerin, en çok tercih edilen bilgi edinme kanalları olmalarına rağmen, Türkiye'nin üyelik sürecinde, Gümrük Birliği'nin fonksiyonunu, gerekliliğini, ülkemiz için oluşturduğu avantajlı ve riskli durumları tam olarak yansıtamadığını, toplumu gerektiği gibi bilgilendiremediğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda bu görüşe, tüm iletişim kanallarını kullanan diğer bireyler, eşit oranlarda "katılıyorum" ve "katılmıyorum" yanıtını vererek, Türkiye'nin üyeliği ve Gümrük Birliği sürecinin getirileri ve Türkiye'ye ödeteceği bedeller açısından yarı yarıya iki farklı kutupta yer aldıklarını göstermişlerdir.

TABLO 40.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE ÜRETİM KALİTESİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

İLETİŞİM KANALI	Ü.K. FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	37	3.8	79	8.2	151	15.6	267	27.6
TV - RADYO	64	6.6	103	10.6	233	24.0	400	41.3
İNTERNET	20	2.1	33	3.4	64	6.6	117	12.1
KİTAP - BROŞÜR	2	0.2	13	1.3	34	3.5	49	5.1
BİRKÂÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	34	3.5	36	3.7	66	6.8	136	14.0
TOPLAM	157	16.2	264	27.2	548	56.6	969	100.0

$\chi^2 = 16,108$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.041$

Tablo 40'ın incelenmesinden de anlaşılabacağı üzere, “Tam üyelik, ürünlerdeki kalite ve güvenlik standartlarının yükselmesini ve tüketici memnuniyetini temel alan üretim anlayışının yerleşmesini sağlayacaktır.” şeklinde ifade edilen görüş ile ilgili konulardaki gelişme ve enformasyonu, TV-radyodan edindiğini söyleyenler en yüksek katılımı ifade ederken (233 kişi (%24)), gazete-dergi yoluyla bilgi edinenler ikinci sırada (151 kişi (15.6)), birkaç kaynağı bir arada kullanarak bilgi sahibi olarak katılım gösterenler ise 66 kişi (%68) oranındadır. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında, tüm iletişim kanallarının kullanılması sonucunda bu görüşe katılım oranı yüksek görünmektedir. Türkiye'nin üyeliği ve üretim kalitesine ilişkin bu görüş ile Avrupa Birliği ile ilgili olarak bilgi edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 16,108$ ve $(P) = 0.041$ düzeyine anlamlılık gözlenmiştir. AB ile ilgili bilgileri en fazla oranda sırasıyla TV-radyo, gazete-dergi, birkaç kaynağı bir arada kullanarak, internet ve kitap-broşür kanalıyla edindiği görülen 157 kişi, bu görüşe “fikrim yok” yanıtını vererek; tüm bu iletişim kanalların rağmen, ülkemizin üyeliğiyle gelişecek olan süreçte, üretim kalitesi, tüketicinin korunması ve memnuniyeti, ürünlerdeki güvenlik standartlarına ilişkin yeterli bilginin verilmediğini, bu konuların kendilerine, yazılı, görsel ve işitsel anlamda doğru ve ayrıntılı olarak anlatılmadığını göstermişlerdir, diyebiliriz. Başta TV-radyo ve gazete-dergi olmak üzere, tüm iletişim kanallarını kullanan ve araştırmaya atılmış olan diğer bireyler bu görüşe çok yüksek oranda “katılıyorum” cevabını vererek, üyelik sonrasında, Türkiye’de üretim kalitesinin artacağını ve tüketicinin memnuniyetinin esas alınacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

TABLO 41.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE ENERJİ POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

İLETİŞİM KANALI	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	45	4.6	85	8.8	137	14.1	267	27.6
TV - RADYO	110	11.4	101	10.4	189	19.5	400	41.3
İNTERNET	21	2.2	33	3.4	63	6.5	117	12.1
KİTAP - BROŞÜR	5	0.5	19	2.0	25	2.6	49	5.1
BİRKAÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	15	1.5	45	4.6	76	7.8	136	14.0
TOPLAM	196	20.2	283	29.2	490	50.6	969	100.0

$\chi^2 = 27,348$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.001

Tablo 41'de de görüldüğü gibi, "Türkiye; Ortadoğu, Kafkaslar ve Rusya Federasyonu'nun komşu ülkesi olması itibarıyla, Avrupa Birliği'ne üye olduğunda, üye ülkelerin ihtiyaç duyacağı enerjinin düzenli ve güvenli bir şekilde temin edilmesinde hayati bir rol üstlenecektir." şeklinde ifade edilen görüşle ilgili olarak, bilgi erişimine TV-radyo yoluyla ulaşanlar, en yoğun katılımı gösterirken (189 kişi (%19.5)), genel durum, tüm iletişim kanallarının kullanımıyla, katılımın yüksek oranda gerçekleştiği şeklindedir. (490 kişi (%50.6)) Türkiye'nin üyeliği ve enerji politikasına ilişkin bu görüş ile bilgi edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 27,348$ ve (P) = 0.001 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. En çok televizyon ve radyo kanalıyla bilgi edinen kişiler ve daha az oranda diğer iletişim kanallarını kullanan kişiler, toplam 196 kişi olarak araştırmanın bu sorusuna "fikrim yok" demişlerdir. Böylelikle, en fazla oranda TV-radyo yoluyla ve diğer iletişim kanalları yoluyla AB ve Türkiye'nin üyelik süreci ile ilgili bilgi edinmeye çalışan bireylerin; üyelikle beraber, ülkemizin enerji politikasıyla ilgili nasıl gelişmeler yaşanacağı hakkında doğru ve yeterli bilgiye sahip olmadıklarını söylemek

yerinde olacaktır. Araştırmaya katılan diğer kişilerden, oldukça yoğun oranlarda TV-radyo, gazete-dergi, internet, kitap-broşür ve birkaç kaynağı bir arada kullanarak bilgi edindiği görülen bireyler ise toplam 490 kişi olarak bu görüşe “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, “katılmıyorum” diyenlerin iki katı oranla fazlasını temsil eden bir sayıdadır. “Katılıyorum” cevabını veren bireylerin, Türkiye’nin, Avrupa Birliği’ne üye olmasıyla birlikte, enerji alanında stratejik öneminin artacağını düşünerek bu yanıtı vermiş olduklarını söyleyebiliriz.

TABLO 42.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE ÇEVRE POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

İLETİŞİM KANALI	Ç.P.		FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	40	4.1	83	8.6	144	14.9	267	27.6		
TV - RADYO	108	11.1	97	10.0	195	20.1	400	41.3		
İNTERNET	19	2.0	37	3.8	61	6.3	117	12.1		
KİTAP - BROŞÜR	2	0.2	17	1.8	30	3.1	49	5.1		
BİRKAÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	19	2.0	46	4.7	71	7.3	136	14.0		
TOPLAM	188	19.4	280	28.9	501	51.7	969	100.0		

$\chi^2 = 30,347$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 42’nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Tam üyelikle birlikte; hava ve su kalitesi, atık yönetimi, doğayı koruma, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma gibi alanlarda, Türkiye’de yapılacak çalışmalar, ülkemizi daha iyi çevresel koşullara taşıyacaktır.” şeklinde ifade edilen görüşe ilişkin bilgilere TV-radyo kanalıyla ulaşamadığını, yani “fikri olmadığını” beyan edenler 108 kişi (%11.1) iken, gazete ve dergi yoluyla yüksek katılım gösterenler 144 kişi (%14.5) olarak gözlemlenmektedir. Türkiye’nin üyeliği ve çevre politikasına ilişkin bu görüş ile AB hakkında bilgi edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol

edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 30,347$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde gözlenmiştir. 188 kişinin “fikrim yok” yanıtını verdiği bu görüşle ilgili olarak; bilgi edinmek için en fazla oranda, TV-radyoyu tercih eden bireyler, Türkiye’nin üyeliği ve çevre politikasına dair yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermişlerdir. Araştırmaya katılan ve TV-radyo ve gazete-dergi ve birkaç kaynağı bir arada kullanan kişiler, diğer iletişim kanallarını kullananlarla birlikte toplam 501 kişi olarak bu görüşe “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir ve bu sonuç “katılmıyorum” diyenlerin iki katı oranla fazlası şeklindedir. Böylelikle, yoğun olarak “katılıyorum” diyen kişiler, Türkiye’nin üye olmasıyla birlikte, ülkemizde uygulanacak çevre politikasının; hava ve su kalitesi, atık yönetimi, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma gibi alanlarda daha iyi duruma geleceğini düşünmektedirler, diyebiliriz.

TABLO 43.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN BİLGİ EDİNDİĞİ İLETİŞİM KANALLARINA
GÖRE BİLİM VE TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

B.T.F.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
İLETİŞİM KANALI	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
GAZETE - DERGİ	53	5.5	88	9.1	126	13.0	267	27.6
TV - RADYO	100	10.3	96	9.9	204	21.1	400	41.3
İNTERNET	19	2.0	36	3.7	62	6.4	117	12.1
KİTAP - BROŞÜR	2	0.2	18	1.9	29	3.0	49	5.1
BİRKAÇ KAYNAĞI BİRLİKTE KULLANAN	24	2.5	52	5.4	60	6.2	136	14.0
TOPLAM	198	20.4	290	29.9	481	49.6	969	100.0

$\chi^2 = 30,347$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 43’ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olmasıyla birlikte, Türkiye’de bilim, araştırma ve teknoloji faaliyetleriyle ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerin hazırlayacakları projeler, ülkemizde bilim ve teknolojinin gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.” şeklinde ifade edilen görüşle ilgili bilgi edinme bağlamında en

yüksek katılım, 204 kişi (%21.1) ile TV-radyoyu iletişim kanalı olarak tercih edenlere aittir. Bu kesimi, 126 kişi (%13) oranıyla gazete-dergi kanalıyla bilgi edinenler takip etmektedir. Türkiye'nin üyeliği, bilim ve teknoloji faaliyetlerine ilişkin bu görüş ile AB hakkında bilgi edinilen iletişim kanalları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki-kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 30,347$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu tabloda da iletişim kanalı olarak en fazla TV-radyoyu tercih ettikleri görülen kişilerle, diğer iletişim kanallarını kullananlar, toplam 198 kişi gibi yüksek bir sayıda "fikrim yok" yanıtını vermişlerdir. Başta televizyon ve radyo olmak üzere, diğer iletişim kanallarından yaralandıkları halde bu yanıtı veren bireylerin, Türkiye'nin üyeliği sonrasında ülkemizde bilim, teknoloji ve projeler konusunda hala yeterli bilgiye sahip olmadıklarını söylemek mümkündür. Araştırmaya katılan, TV-radyo, gazete-dergi, internet ve birkaç kaynağı bir arada kullanan diğer kişiler 481 kişi olarak ve yine "katılmıyorum" diyenlerden yaklaşık olarak iki kat fazla oranda "katılıyorum" yanıtını vererek, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasının ülkemizdeki bilim ve teknoloji faaliyetlerine olumlu katkıları olacağını düşündüklerini göstermişlerdir, diyebiliriz.

Yukarıda tanımlanmış olan ki-kare ilişki analizleri dışında Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile aşağıda tanımlanmış olan değişkenler arasında da ilişkilere bakılmış ancak bu değişkenler için ki-kare (χ^2) Anlamlılık Düzeyi $(P) > \alpha = 0.05$ olduğu için ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu sorulara ilişkin sonuçlar bu bölümde verilmemiştir.

Test edilen diğer boş hipotezler:

1. Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile "Avrupa Birliği; ekonomi, sanayi, siyaset, yurttaş hakları, iç ve dış politika alanlarını kapsayan, çok sektörlü bütünleşmenin en ileri biçimidir" değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 10,474$; $P = 0.233$)

2. Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile “Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üye olduğunda, Avrupa Birliği ile "ortak bir güvenlik ve dış politika" oluşturacak ve bu işbirliği Türkiye'yi, gelecekte karşılaşacağı olası bir saldırıya karşı dirençli ve güçlü kılacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 11,458$; $P = 0.177$)
3. Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile “Türkiye, Avrupa Birliği'ne üye olduğunda; belli alanlarda, ülkemizin egemenlik haklarını AB ile paylaşacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 13,899$; $P = 0.084$)
4. Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile “Avrupa Birliği'ne tam üye olunması, yabancı yatırımların önündeki siyasi, ekonomik ve bürokratik engellerin ortadan kalkmasını ve yabancı yatırımların önemli ölçüde artmasını sağlayacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 13,021$; $P = 0.111$)
5. Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile “Türkiye, AB üyelik sonrasında, Avrupa Birliği ile "Ortak Tarım Politikası" geliştirecek, organik tarım, fiyat ve Pazar politikalarında uygulamalar yapılacak, kırsal, bölgesel ve çevresel anlamda tarımın kuvvetlendirilmesi sağlanacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 14,396$; $P = 0.072$)
6. Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir? değişkeni ile “Tam üyelikle birlikte; turizm sektöründe, doğal güzellikleri ve konuk ağırlama kapasitesiyle tercih sebebi olan ülkemizin, deniz, hava,

kara ve demiryolu ulaşım imkânlarının genişletilmesi sağlanacaktır”
değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 10,247$; $P = 0.248$)

8. Araştırmaya Katılanların Siyasi Eğilimlerine Göre Avrupa Birliği’ne Üyeliği Algılama Düzeyleri

Örnekleme giren kişilerin, siyasi anlamda kendilerini ne şekilde tanımladıklarının, Avrupa Birliği’ne üye olmamızla ilgili algılama düzeyi arasında nasıl bir ilişkisi bulunduğunu görmek amacıyla; verilen cevapların alan sorularının, bağımsız değişken olan “siyasi eğilim” ile ilgili boyutlarıyla test edilmesi sonucunda elde edilen bulgular, Tablo 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 ve 51’de verilmiştir.

TABLO 44.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE KOPENHAG KRİTERLERİ AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

K.K.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
SIYASİ EĞİLİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	54	5.6	128	13.2	95	9.8	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	33	3.4	39	4.0	63	6.5	135	13.9
MİLLİYETÇİ	31	3.2	41	4.2	91	9.4	163	16.8
LİBERAL	6	0.6	15	1.5	22	2.3	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	5	0.5	12	1.2	23	2.4	40	4.1
DİĞER	13	1.3	31	3.2	27	2.8	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	9	0.9	33	3.4	27	2.8	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	6	0.6	9	0.9	53	5.5	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	22	2.3	30	3.1	51	5.3	103	10.6
TOPLAM	179	18.5	338	34.9	452	46.6	969	100.0

$\chi^2 = 69,930$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 44'ün incelemesinden de anlaşılacağı üzere, "Kopenhag Kriterleri" ile ilgili görüşe, en yoğun olarak, "sol eğilimli kişiler" 'fikrim yok' yanıtını verirken (54 kişi (%5.6)), en yoğun katılımı yine "sol eğilimli kişiler" (95 kişi (%9.8)) ve "milliyetçi" olarak kendini tanımlayanlar (91 kişi (%9.4)) göstermektedirler. Genel olarak bakıldığında; bu görüşe katılım yüksektir; ancak tüm siyasi tercihleri temsil eden kişilerin bütünündeki "fikirsizlik" durumunun azımsanmayacak derecede yüksek olduğunu söylemek gerekmektedir. (179 kişi (%18.5)). Türkiye'nin üyeliği ve Kopenhag Kriterleri'ne ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 69,930$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe, sırasıyla, en fazla oranda sol ve sağ eğilimli kişiler ve onları takiben milliyetçi olarak kendini tanımlayan kişiler ve diğer siyasi tercihlerle birlikte toplam 179 kişinin "fikrim yok" yanıtını verdikleri görülmektedir; buna göre, sol, sağ, milliyetçi, liberal, muhafazakar ve çoklu görüş sahibi kişiler, yani tüm siyasi yelpazeden kişilerin, Türkiye'nin üyeliği ve Kopenhag Kriterleri'ne ilişkin bilgilerinin olmamasından kaynaklanan bir yorumsuz kalma durumu olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan, 452 kişinin önemli düzeyde "katılıyorum" yanıtını verdiği , ve bu kişilerin içinde en başta sol eğilimli, daha sonra milliyetçi, sağ eğilimli ve sağ eğilimli çoklu görüşün ağırlıklı olarak kendini gösterdiğini vurgulamak önemlidir. Bu sonuçtan anlaşılacağı gibi; bu siyasi tercihleri paylaşan bireyler, Türkiye'nin, üyeliğin vazgeçilmez koşulu olan Kopenhag Kriterleri'ni büyük ölçüde yerine getirdiğini düşünen bireyler bu yanıtı vermişlerdir.

TABLO 45.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE SİVİL
TOPLUMUN İŞLEVSELLİĞİ AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

S.T.İ. SİYASİ EĞİLİM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	24	2.5	138	14.2	115	11.9	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	22	2.3	49	5.1	64	6.6	135	13.9
MİLLİYETÇİ	28	2.9	73	7.5	62	6.4	163	16.8
LİBERAL	3	0.3	9	0.9	31	3.2	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	2	0.2	17	1.8	21	2.2	40	4.1
DİĞER	17	1.8	24	2.5	30	3.1	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	6	0.6	30	3.1	33	3.4	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	8	0.8	16	1.7	44	4.5	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	20	2.1	39	4	44	4.5	103	10.6
TOPLAM	130	13.4	395	40.8	444	45.8	969	100.0

$\chi^2 = 53,751$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 45'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, "Tam üyelikle birlikte, Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesiyle, katılımcı ve demokratik siyasi kültürün temelleri sağlamlaştırılacaktır." şeklinde ifade edilen görüşe; "sol eğilimli" kişiler yoğun bir katılımsızlık göstermektedirler. (138 kişi (%14.2)) Kendini "milliyetçi" olarak tanımlayanlar da katılımsızlık görüşünü benimserken (73 kişi (%7.5)), "sağ eğilimli çoklu görüş"ü ve "milliyetçi eğilimli çoklu görüş"ü temsil edenlerin eşit oranda katılım gösterdikleri görülmektedir. Genel bir değerlendirmenin ışığında, bu görüşe katılımın daha fazla olduğu söylenebilir. Türkiye'nin üyeliği ve sivil toplumun işlevselliğine ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimlerinin arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 53,751$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe, milliyetçi sol, sağ ve milliyetçi çoklu eğilime sahip kişiler başta, ve diğerleri daha az düzeyde olmak üzere toplam 130 kişi "fikrim yok" diyerek, Türkiye'nin üyeliğiyle birlikte, sivil toplum örgütlerinin ve daha demokratik uygulamaların

hayata geçirilip geçirilemeyeceğini bilmediklerini söylemek istedikleri açıkça görülmektedir. En çok ve açık ara farkla sol eğilimli bireylerin, yoğun orandaki “katılıyorum” yanıtını veren kanatta yer almaları; üyelikle birlikte ülkemizde sivil toplumun ve daha demokratik siyasi kültürün kendini göstereceğine dair inanç ve düşüncelerini göstermektedir, diyebiliriz.

TABLO 46.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE İNSAN
HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLER AÇISINDAN
AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

İ.H.T.Ö.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
SİYASİ EĞİLİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	25	2.6	150	15.5	102	10.5	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	19	2.0	62	6.4	54	5.6	135	13.9
MİLLİYETÇİ	25	2.6	82	8.5	56	5.8	163	16.8
LİBERAL	4	0.4	15	1.5	24	2.5	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	8	0.8	13	1.3	19	2.0	40	4.1
DİĞER	13	1.3	29	3.0	29	3.0	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	6	0.6	30	3.1	33	3.4	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	10	1.0	19	2.0	39	4.0	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	20	2.1	39	4.0	44	4.5	103	10.6
TOPLAM	130	13.4	439	45.3	400	41.3	969	100.0

$\chi^2 = 36,774$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.002

Tablo 46’da da görüldüğü gibi, “Üyelikle birlikte, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, inanç yada din ayrımı gözetmeksizin, tüm bireylerin insan hakları, ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanması güvence altına alınacaktır.” şeklinde ifade edilen görüşe, “sol eğilimli” kişiler yüksek oranda katılımsızlık göstermektedirler (150 kişi (%15.5)). Katılımsızlık gösteren bir diğer yoğun kesim, “milliyetçi” olarak kendini tanımlayanlar olarak görülmektedir. (82 kişi (%8.5)). Liberal, muhafazakâr ve ‘diğer’ olarak kendilerini tanımlayanlar ise oldukça düşük katılım sergilemiştir. Türkiye’nin üyeliği, insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare

ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 36,774$ ve $(P) = 0.002$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Sol eğilimli kişiler ve milliyetçiler eşit oranda olmak üzere, diğer siyasi görüşteki kişilerle birlikte 130 kişi “fikrim yok” cevabını vererek; ülkemizin üyeliğiyle beraber insan hakları ve temel özgürlüklerin hangi seviyede olacağını ve uygulamaların ne yönde kendini gösterebileceğine dair bilgilerinin olmadığını ve dolayısıyla kişisel yorumda “taraf olmakla” ilgili bir seçeneği değil de “fikrim yok” seçeneğini işaretlediklerini söylemek doğru olacaktır. Bu görüşe çok sayıda “katılmıyorum” yanıtı verilmiştir; (439 kişi) en fazla oranda sol ve milliyetçi görüş bu yanıtı tercih ederek, Türkiye’nin üye olmasıyla birlikte, insan hakları ve temel özgürlüklerin layıkıyla uygulanmayacağını düşündüklerini söyleyebiliriz.

TABLO 47.

**ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE İÇİŞLERİ
POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ**

İ.P. SİYASİ EĞİLİM	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	35	3.6	156	16.1	86	8.9	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	20	2.1	67	6.9	48	5	135	13.9
MİLLİYETÇİ	24	2.5	101	10.4	38	3.9	163	16.8
LİBERAL	7	0.7	14	1.4	22	2.3	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	8	0.8	14	1.4	18	1.9	40	4.1
DİĞER	23	2.4	32	3.3	16	1.7	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	11	1.1	28	2.9	30	3.1	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	9	0.9	26	2.7	33	3.4	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	21	2.2	53	5.5	29	3	103	10.6
TOPLAM	158	16.3	491	50.7	320	33	969	100.0

$\chi^2 = 51,896$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 47’nin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, “Üyelik sonrasında terör, uyuşturucu ve yasadışı göçle mücadele” ye ilişkin görüşe, “sol eğilimli”, “sağ eğilimli”, “milliyetçi”, “diğer” ve “milliyetçi çoklu görüş” olarak kendini tanımlayan kişilerdeki fikirsizlik oranı hem birbirleriyle yakın

oranlarda, hem de bir bütün içinde bakıldığında, azımsanamayacak boyuttadır. Buna karşılık; “sol eğilimli” kişiler çok yoğun bir katılımsızlık ifade etmektedirler.(156 kişi (%16.1)). Genel olarak değerlendirildiğinde; katılımsızlık oranı daha fazladır. Türkiye’nin üyeliği ve içişleri politikasına ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 51,896$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Sol eğilim başta olmak üzere, diğer siyasi eğilimleri temsil eden 158 kişi “fikrim yok” diyerek, ülkemizin üye olmasının, içişleri politikamızda yaratacağı farklılıklarla ilgili bilgilerinin olmadığını göstermişlerdir. Bu görüşe de “katılmıyorum” diyenler ağırlıktadır ve en fazla sol eğilimli ve milliyetçiler bu cevabı vererek, Türkiye’nin üye olmasıyla, terörün, uyuşturucunun ve yasa dışı göçün önüne geçilemeyeceğine inandıklarını ifade etmek istemişlerdir, diyebiliriz.

TABLO 48.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE ORTAK
GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKA AÇISINDAN AVRUPA
BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ ALGILAMA
DÜZEYLERİ

O.G.P.D.P.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
SİYASİ EĞİLİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	42	4.3	146	15.1	89	9.2	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	14	1.4	65	6.7	56	5.8	135	13.9
MİLLİYETÇİ	30	3.1	87	9.0	46	4.7	163	16.8
LİBERAL	2	0.2	18	1.9	23	2.4	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	4	0.4	12	1.2	24	2.5	40	4.1
DİĞER	17	1.8	32	3.3	22	2.3	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	6	0.6	43	4.4	20	2.1	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	14	1.4	26	2.7	28	2.9	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	18	1.9	50	5.2	35	3.6	103	10.6
TOPLAM	147	15.2	479	49.4	343	35.4	969	100.0

$\chi^2 = 40,573$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.001$

Tablo 48'in incelenmesinden de anlaşılabacağı üzere, "Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üye olduğunda, Avrupa Birliği ile "ortak bir güvenlik ve dış politika oluşturacak ve bu işbirliği Türkiye'yi, gelecekte karşılaşacağı olası bir saldırıya karşı dirençli ve güçlü kılacaktır." şeklinde ifade edile görüşe, "sol eğilimli" kişiler büyük ölçüde katılımsızlık göstermektedirler (146 kişi (%15.1)). Bu kesimi "milliyetçi", "sağ eğilimli" ve "milliyetçi çoklu görüş" takip etmektedir. Bu görüşe genel anlamda katılımsızlık hâkim olmaktadır. Türkiye'nin üyeliği, ortak güvenlik ve dış politikaya ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 40,573$ ve $(P) = 0.001$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir.

Kendini sol, milliyetçi ve "diğer" olarak tanımlayan siyasi kesimde gören kişiler başta olmak üzere, toplam 147 kişi bu görüşe "fikrim yok" yanıtını vererek, ülkemizin üyeliğiyle birlikte AB ile geliştirilecek olan ortak güvenlik ve dış politika hakkında bilgilerinin olmadığını göstermişlerdir. Bu görüş için de çarpıcı olan, çoğunluğun "katılmıyorum" demesi ve bu yanıt verenlerin başında sol eğilimli, milliyetçi, sağ eğilimli ve milliyetçi eğilimli-çoklu görüşe sahip kişilerin gelmiş olmasıdır. Bu bulguya göre "katılmıyorum" diyenler, Türkiye'nin üyeliği ile birlikte, Avrupa Birliği ile ortak güvenlik ve dış politika geliştirmenin bizi daha güçlü hale getirmeyeceğini ve olası risk faktörlerine karşı koruyamayacağını düşündüklerini göstermektedir, diyebiliriz.

TABLO 49.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE HAK İHLALLERİ
AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

SİYASİ EĞİLİM	H.İ.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
		SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ		30	3.1	100	10.3	147	15.2	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ		23	2.4	35	3.6	77	7.9	135	13.9
MİLLİYETÇİ		26	2.7	59	6.1	78	8.0	163	16.8
LİBERAL		2	0.2	11	1.1	30	3.1	43	4.4
MUHAFAZAKÂR		8	0.8	6	0.6	26	2.7	40	4.1
DİĞER		17	1.8	25	2.6	29	3.0	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)		3	0.3	25	2.6	41	4.2	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)		4	0.4	11	1.1	53	5.5	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)		24	2.5	34	3.5	45	4.6	103	10.6
TOPLAM		137	14.1	306	31.6	526	54.3	969	100.0

$\chi^2 = 56,201$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 49'da da görüldüğü gibi, "Birliğe üyelikle birlikte, insan hakları ihlallerine yönelik uygulamalara" ilgili görüşe, "sol eğilimli" kişiler oldukça yüksek katılım göstermektedir (147 kişi (%15.2)). Bu katılım oranını, "milliyetçi" (78 kişi (%8)), "sağ eğilimli" (77 kişi (%7.9)), ve "sağ eğilimli çoklu görüş" izlemektedir. Genel olarak bakıldığında, katılım oranı fazladır (526 kişi (% 54.3)). Türkiye'nin üyeliği ve hak ihlallerine ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 56,201$ ve (P) = 0.000 düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Bu görüşe "fikrim yok" diyenler genelde yakın dağılım gösteren siyasi eğilime sahip kişiler olup, toplam 137 kişi olarak tabloda yer alırken, bu yanıtı vererek, Türkiye'nin üyeliği ile birlikte hak ihlalleri karşısında yasal yollardan hak arayabilme imkanlarının neler olduğunu ve bu mücadelenin nasıl güçlendirileceğini bilmediklerini söylemek yerinde olacaktır. Bu görüşe çok yüksek oranda "katılıyorum" yanıtı verilmiştir; büyük oranda sol eğilimli kişiler ve onları takiben milliyetçiler, sağ eğilimli kişiler ve

yakın oranlarda sağ eğilimli çoklu görüş ile milliyetçi çoklu görüşe sahip kişiler bu cevabı vererek, üyelik sonrasında ülkemizde yaşanacak hak ihlalleri karşısında hak arama imkanlarının güçlendirileceğine inandıklarını göstermişlerdir, diyebiliriz.

TABLO 50.
ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE YABANCI
YATIRIMLAR AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ'NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

Y.Y.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
SİYASİ EĞİLİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	25	2.6	110	11.4	142	14.7	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	20	2.1	28	2.9	87	9.0	135	13.9
MİLLİYETÇİ	26	2.7	48	5.0	89	9.2	163	16.8
LİBERAL	6	0.6	5	0.5	32	3.3	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	4	0.4	11	1.1	25	2.6	40	4.1
DİĞER	18	1.9	22	2.3	31	3.2	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	12	1.2	24	2.5	33	3.4	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	6	0.6	9	0.9	53	5.5	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	15	1.5	22	2.3	66	6.8	103	10.6
TOPLAM	132	13.6	279	28.8	558	57.6	969	100.0

$\chi^2 = 56,950$ ve Anlamlılık Düzeyi (P) = 0.000

Tablo 50'de de görüldüğü gibi, "Avrupa Birliği'ne tam üye olunması, yabancı yatırımların önündeki siyasi, ekonomik ve bürokratik engellerin ortadan kalkmasını ve yabancı yatırımların önemli ölçüde artmasını sağlayacaktır." şeklinde ifade edilen ilişkin görüşe, "sol eğilimli" kişiler, "milliyetçi", "sağ eğilimli" kişiler ve "milliyetçi eğilimli çoklu görüşe" sahip olan kişiler, yoğun bir katılım göstermişlerdir. Genel olarak bakıldığında; katılım oranı, katılımsızlık durumu ile karşılaştırıldığında, oldukça fazladır. (558 kişi, (%57.6)). Türkiye'nin üyeliği ve yabancı yatırımlara ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol

edilmiş; yapılan ki kare testi sonucunda, $\chi^2 = 56,950$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözenmiştir. “Fikrim yok” diyen kişilerin siyasi eğilim anlamında dağılımlarına bakılığında, milliyetçi, sol eğilimli ve sağ eğilimi kişilerin sayısal olarak önde olduklarını ve diğer kişilerle birlikte 132 kişi olarak araştırmada yer aldıklarını görmek mümkündür. Bu kişiler “fikrim yok” diyerek, Türkiye’nin üye olmasıyla birlikte yabancı yatırımlar konusunda nasıl bir yöntem izleneceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermişlerdir. Diğer yandan, bu görüşe “katılıyorum” yanıtını veren kişilerin sayısı oldukça yüksektir (558 kişi) ve bu görüşe en fazla oranda sol eğilimli kişiler “katılıyorum” cevabını vererek, ülkemizin üye olmasıyla birlikte yabancı yatırımların artacağını düşündüklerini söylemek doğru olacaktır.

TABLO 51.

ARAŞTIRMAYA KATILANLARIN SİYASİ EĞİLİMİNE GÖRE ORTAK
TARIM POLİTİKASI AÇISINDAN AVRUPA BİRLİĞİ’NE
ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYLERİ

O.T.P.	FİKRİM YOK		KATILMIYORUM		KATILIYORUM		TOPLAM	
SİYASİ EĞİLİM	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
SOL EĞİLİMLİ	37	3.8	145	15.0	95	9.8	277	28.6
SAĞ EĞİLİMLİ	26	2.7	61	6.3	48	5.0	135	13.9
MİLLİYETÇİ	34	3.5	82	8.5	47	4.9	163	16.8
LİBERAL	8	0.8	10	1.0	25	2.6	43	4.4
MUHAFAZAKÂR	10	1.0	13	1.3	17	1.8	40	4.1
DİĞER	21	2.2	26	2.7	24	2.5	71	7.3
SOL EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	5	0.5	27	2.8	37	3.8	69	7.1
SAĞ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	14	1.4	23	2.4	31	3.2	68	7.0
MİLLİYETÇİ EĞİLİMLİ (ÇOKLU GÖRÜŞ)	21	2.2	37	3.8	45	4.6	103	10.6
TOPLAM	176	18.2	424	43.8	369	38.1	969	100.0

$\chi^2 = 47,433$ ve Anlamlılık Düzeyi $(P) = 0.000$

Tablo 51’in incelenmesinde de anlaşılaçağı üzere, “Birliğe üyelik ve ortak tarım politikasına” ilişkin görüşe, “sol eğilimli”, “milliyetçi”, “sağ eğilimli”

olarak kendilerini tanımlayanlar, oldukça yoğun oranda “fikirsizlik” beyan etmektedirler; buna karşılık, “sol eğilimli” olarak kendilerini tanımlayanlar en çok katılımsızlığı göstermektedirler (145 kişi (%15)). Genel bir değerlendirme ile bakıldığında, bu görüşe ilişkin katılımsızlık oranı fazladır (424 kişi (%43.8)). Türkiye’nin üyeliği ve AB ile ortak tarım politikasına ilişkin bu görüş ile kişilerin siyasi eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı kontrol edilmiş; yapılan ki-kare ilişki analizi sonucunda, $\chi^2 = 47,433$ ve $(P) = 0.000$ düzeyinde anlamlılık gözlenmiştir. Sol eğilimli ve milliyetçi kişilerin sayısal olarak öne çıktığı ve onları takiben, sağ eğilimli, “diğer” ve milliyetçi eğilimli çoklu görüşün, muhafazakarların ve diğer siyasi görüşlerin yer aldığı toplam 176 kişinin bu görüşe “fikrim yok” yanıtını vermiş olmaları çarpıcı bir sonuçtur; buna göre bu yanıtı tercih eden bireyler, Türkiye’nin üye olmasıyla birlikte, Avrupa Birliği ile ortak olarak uygulanacak tarım politikası gibi hayati bir konuda, gelişen süreç hakkında bilgi sahibi olmadıklarını göstermişlerdir. Bu görüşe, “katılmıyorum” diyenlerin sayısı daha fazladır; yine çok büyük çoğunlukla sol eğilimli kişiler ve ardından milliyetçiler bu yanıtı tercih etmişler; “katılmıyorum” diyerek, Türkiye’nin üye olmasıyla birlikte, Avrupa Birliği ile ortak tarım politikası uygulanmasının, kırsal, çevresel ve bölgesel anlamda ülkemize katkısının olmayacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir, diyebiliriz.

Yukarıda tanımlanmış olan ki-kare ilişki analizleri dışında Kendinizi hangi siyasi yelpazede tanımlıyorsunuz? değişkeni ile aşağıda tanımlanmış olan değişkenler arasında da ilişkilere bakılmış ancak bu değişkenler için ki-kare (χ^2) Anlamlılık Düzeyi $(P) > \alpha = 0.05$ olduğu için ilişki yoktur sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle bu sorulara ilişkin sonuçlar bu bölümde verilmemiştir.

Test edilen diğer boş hipotezler:

1. Kendinizi hangi siyasi yelpazede tanımlıyorsunuz? değişkeni ile “Türkiye, Avrupa Birliği’ne üye olduğunda; belli alanlarda, ülkemizin egemenlik haklarını AB ile paylaşacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 12,071$; $P = 0.739$)

2. Kendinizi hangi siyasi yelpazede tanımlıyorsunuz? değişkeni ile “Üyeliğin getireceği bir anlayış olan, tek para birimi olarak "EURO"nın kullanılması, Türk ekonomisine katkı sağlayacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 16,756$; $P = 0.402$)
3. Kendinizi hangi siyasi yelpazede tanımlıyorsunuz? değişkeni ile “Avrupa Birliği'ne tam üyelikle birlikte, özelleştirme hız kazanacaktır” değişkeni arasında ilişki yoktur. ($\chi^2 = 29,790$; $P = 0.057$)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin her geçen gün değişim gösteren gündeminde; varlığıyla, tarihiyle, içerik ve uygulamalarıyla güncelliğini koruyan bir oluşum olan Avrupa Birliği, bugün taşıdığı kültürel, ekonomik ve siyasi kimliklerle, kendisini dünyada, güçlü ve uluslararası bir yapı olarak göstermektedir. Ülkemizin Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla ilgili olarak gelişen süreç, beklentiler, bugüne kadar yapılan uygulamalar, ivme kazanan hazırlıklar ve Avrupa Birliği Müktesebatı olarak adlandırılan ve bugün başlatılmış olan müzakerelerin içeriğini ve "uyum gösterilmesi" istenen başlıca alanları işaret eden tüm yapılamalar; çalışmada ele alınmış ve bu araştırmada; büyük oranda medyanın bilgilendirdiği varsayılan Türk toplum kesimlerinin, "Avrupa Birliği'ne üyeliği", üyeliğin gerekli ölçütleri açısından algılama düzeyi incelenmiş; yapılan analiz, sentez ve istatistiksel çözümlemelerden, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın örneklem grubunda yer alan bireylere, Avrupa Birliği ve üyelikle ilgili bilgileri hangi iletişim kanallarından edindiklerine ilişkin olarak sorulan soruya; %41.3 oranında radyo-televizyondan, ardından %27.6 ile gazete ve dergilerden, %12.1 oranında internetten ve geri kalan kişilerin de bu sayılanların hepsinden bilgi edindikleri şeklinde yanıtların verilmiş olması; bizi bir yandan, toplum kesimlerinin konuya ilişkin bilgilenme sürecinde medyanın önemli rol oynadığı şeklindeki sayıtlımızda haklı çıkarırken; öte yandan, farklı cinsiyette, farklı medeni duruma sahip, farklı yaşta, meslek grubunda, gelir ve öğrenim düzeyinde, farklı siyasi eğilimde olan kişilerin, Birliğe üyelik konularına ilişkin sorulara, oldukça fazla oranda "fikrim yok" yanıtını vermeleri ile, medyanın bu bireyleri yeterince bilgilendirmediği sonucuna götürmektedir. Daha da önemlisi; siyasilerden, pek çok soruya "fikrim yok" cevabının gelmesi, uyum yasalarına "evet" onayını verirken, bilinçli oy kullanmadıkları gerçeğini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de, AB Mevzuatına Uyum Yasalarını çıkarırken, bu kararları tüm mevzuat içeriklerini ve olası sonuçlarını ve Türk Toplum hayatına etkilerini düşünerek hareket etmek zorunda olan siyasi erk; Avrupa Birliği ve Türkiye’nin üyeliği konularında, toplumun tüm kesimlerinden daha bilgili, ilgili, öngörülü, bilinçli ve sorgulayan bir tavır sergilemek durumundadırlar; çünkü Avrupa Birliği ile ilgili Türkiye’nin kaderini ve gelecekteki yol haritasını belirleyecek kararlara bizzat kendileri imza atmaktadırlar.

Özellikle, yaşları 20 - 29 arasında olan, öğrenci, işçi ve 40 - 49 ve 50 yaş ve üstü olan, memur ve siyasilerin; başta, egemenlik paylaşımı, eğitim standartları, özelleştirme, istihdam politikası ve medyada özdenetim olmak üzere; Kopenhag Kriterleri, sendika ve grev hakları, yabancı yatırımlar, ekonomik çıkarlar ve mali istikrar, Euro’nun kullanılması, sosyal düzenlemeler, yaşam standartları, insan hakları ve temel özgürlükler, hak ihlalleri, sivil toplumun işlevselliği, Gümrük Birliği, vergi politikası, ortak tarım politikası, işçileri politikası, ortak güvenlik ve dış politika, üretim kalitesi, çevre ve enerji politikasıyla, bilim ve teknoloji alanlarında, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olmasıyla birlikte, Türk toplumunun yaşamında, kurumsal yapılarda, ülkemizin işletmelerine ait dinamiklerde, “uyumlaşma” adına nasıl değişimler yaşanacağı konusunda çok sayıda bireyin, “bu başlıklar ve kapsamaları ile ilgili fikirlerinin olmadığını” belirtmeleri, gerçekten çok düşündürücü bir durumdur. Siyasilerin de, bu içeriklerin yer aldığı görüşlere çok fazla oranda “fikrim yok” cevabını vermeleri; kendilerinin de, Avrupa Birliği ve üyelik konularında bilgilenme yada bilgilendirilme anlamında sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir.

Öte yandan araştırmaya katılan, 30 - 39, 40 - 49 ve 50 yaş ve üstü olan, sağ, sol ve milliyetçi görüşteki siyasiler, memurlar, işçiler, işsizler, emekliler ve serbest meslek sahibi kişilerce, üyelik sonrasında ülkemizde olumlu gelişmelerin yaşanacağına ilişkin inancın yüksek olduğu hususlar; Türkiye’nin üyeliği ile birlikte Türk eğitim sisteminin ve standartlarının yükseleceği, hak ihlalleri karşısında yasal yollardan hak aramanın daha da

kolaylaşacağı, üye ülkelere seyahat etmenin, oralarda eğitim almanın ve çalışmanın mümkün olabileceği, ülkemizde özelleştirme ve yabancı yatırımların önünün daha çok açılacağı ve sürecin hız kazanacağı, üretim kalitesinin artacağı, temel hak ve özgürlüklerin özenle korunacağı, enerji, çevre, bilim ve teknoloji alanlarında olumlu gelişmeler yaşanacağına dair görüşlerin olumlanması şeklinde kendini göstermiştir. Farklı sosyal-kültürel özellikleri bünyesinde barındıran bu bireyler, aynı zamanda, Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ni büyük ölçüde yerine getirdiğini düşündüklerini, araştırmanın ölçme aracında bu başlıkları merkez alan görüşlere verdikleri yanıtlarla ifade etmişlerdir.

Dikkat çekici bir diğer bulgu ise; araştırmaya katılanların; Avrupa Birliği'ne üye olmamız halinde, üye ülkelerle kültürlerimizin kaynaşacağına, AB ile ortak tarım politikası geliştirmenin yararlı olacağına, Euro'nun kullanımının Türk ekonomisine katkı sağlayacağına, terör uyuşturucu ve yasadışı göçle mücadelenin güçleneceğine ve yine Avrupa Birliği ile ortak güvenlik ve dış politika uygulamasına geçilmesinin lehimize olacağına dair görüşlere büyük oranda “katılmıyorum” cevabını vererek, bu konularda gelişme ve düzelme yaşanacağına ve üyeliğin, bu alanlarda ülkemize fayda sağlayacağına ilişkin inancın olmadığını açıkça belli etmişlerdir.

Yaklaşık 50 seneyi geride bıraktığımız Avrupa Birliği Üyelik süreci, ve bu sürecin ve “üye olmak gerçeğinin”, Türk kamuoyuna, siyasiler, yazılı ve görsel yayın organları tarafından, doğru ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği ve üyelik durumuyla ilgili merak edilen, anlaşılmayan, yanlış bilinen tüm konular, medya aracılığıyla vatandaşa “doğru ve etkin iletişim” yoluyla aktarılmalıdır. Hangi şartlar altında, “neye üye olacağımızı” bilmeden somut adımlar atmak, sağlıksız kararlar ve telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilecektir.

Çağımızın en etkili ve en güçlü enformasyon aracı olarak görülen medya; düşüncelerimizi, duygu ve davranışlarımızı ve bunun sonucunda da tutumumuzu etkileyerek ve çoğu zaman da değiştirerek yaşantımızı

biçimlendirmektedir. Bu noktada, medyanın, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla ilgili süreci; üyeliğin gerektirdiği ölçütleri ve toplum yaşamında meydana getireceği değişiklikleri, Türk toplumuna gerektiği ölçüde yansıtılma ve doğru bilgilendirme konusunda kendisini sorgulaması gerekmektedir. Türk medyasının , Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde hızla yol alan ülkemizin her kesimden vatandaşına, konuya ilişkin bilgi ve haberi sunarken; manipülasyondan arınması, siyasi şartlanmışlıktan vazgeçmesi, halkla eşgüdümlü ve çoğu zaman da daha önde bir perspektifi yansıtması büyük önem taşımaktadır.

Medya, toplumun tüm kesimlerini “üyelik” konusunda bilgilendirirken, bu bilgilerin, iletişim kanalıyla sunulması sırasında, verilen mesajların pekiştirilmesi ve tekrarının sıklığının sağlanması gerekmektedir. Medyanın, “Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması” konusundaki gerçekliği nasıl kurguladığı; hangi etkenleri ve engelleri, ne şekilde gördüğü, demokratik kültür açısından da önemlidir. Medya, “Avrupa Birliği'ne üyelik” konusunda toplumu yönlendirmek yerine, bireyleri bilinçlendirme konusunda etkin bir tavır sergilemelidir.

Medyada, üyelik sürecine ilişkin “background” bilgilerin verilmesi; toplum kesimlerinin, Avrupa Birliği'ne ait sürecin öncesini öğrenmelerini sağlayacaktır. Üyelik sürecinin geçmişini, gelişim aşamasını ve bugünkü konumunu toplum kesimlerine taşıyabilen bir medya anlayışı; kişilerin, hem geçmiş ile bugünün bağlantısını kurabilmelerine yardımcı olabilecek, hem de geleceğe yönelik sağlam kararlar verilmesini sağlayabilecektir. Medya temsilcilerinin, “Türkiye'nin üyeliği” konusunda gösterecekleri duyarlılık çerçevesinde; hükümet tarafından ifade edilen çoğu şeyin “haber değeri” taşıdığına ilişkin sorumluluk anlayışı içinde; donanımlarına Avrupa Birliği ile ilgili güncel bilgiler eklemiş olan ve iletişimde yeterlilik kazanmış siyasilerin ve akademisyenlerin, bu konularda, toplum kesimlerini medya aracılığıyla bilgilendirmeleri son derece önemlidir. Medya ve üniversitelerin işbirliğini yansıtan, “üyeliğin gerekli ölçütleri” çerçevesinde bilgilendirme odaklı “ortak

eylem planları” hayata geçirilebilir. “Görselliğin” etkililiğinden hareketle, üyelik hakkında kısa filmler, belgeseller üye ülkelerdeki sosyal, ekonomik ve siyasi değişimleri çarpıcı öğelerle ortaya koyan tanıtım filmleri hazırlanabilir.

Türk toplumu; Avrupa Birliği’ne üyeliğin ne anlama geldiğini; medyada bu konuya daha fazla yer verilmesi sonucunda daha doğru bir biçimde algılayabilecek ve Türkiye’nin “üyelik” anlamında attığı her adım, ancak o zaman konuya ilişkin fikir ve bilgi sahibi insanların doğru iradesini yansıtabilecektir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT TAN, Nesrin, **Medya Eleştirileri**, Der. Nesrin Tan Akbulut, Beta Yayınları, I. Baskı Kasım 2005, İstanbul.
- AKTAN, Can, C., **Türkiye Avrupa Birliği'nin Neresinde?**, İzmir: EĞİAD Yayını, 2000.
- ALEMDAR, Korkmaz, **İletişim ve Tarih**, 2. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ekim, 2001.
- ARİSTOTALES, **Politika Bilimi**, Çev: Mete Tuncay, İstanbul: 1975.
- ATEŞ, Azmi, AB'nin Geleceğinde Türkiye'nin Konumu, **Yeni Türkiye Dergisi AB Özel Sayısı**, 35 (2000).
- ATEŞ, Toktamış, **Tanzimat'tan Avrupa Topluluğu'na Türkiye** (Der. Mehmet Emin Gerger), İnkılap Yayınları, İstanbul, 1988.
- Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, **24 Temmuz 2003 Tarih ve 25178 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete**.
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılımına İlişkin 2004 İlerleme Raporu**.
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2004 İlerleme Raporu**, Brüksel, 2004.
- Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, **Güncel Avrupa**, Eylül-Ekim, 1997.
- AYBER, Mehmet, Ali, **Tanzimattan Avrupa Topluluğu'na Türkiye** (Der. Mehmet Emin Gerger), İnkılap Yayınları, İstanbul, 1988.
- Aynı dönemde Avrupa Birliği'nin Büyük Ülkelerinden Başvuru Sayısı 547 ile 3054, kararların sayısı 7 ile 98 ve ihlallerin sayısı 7 ile 73 arasında yer almıştır.
- BACK, P.G., **Functionalizm and Functional Integration**, International Encyclopedia of Social Sciences, (ed) D. Shills, London: 1972.

BAŞKAYA, Fikret, **Türkiye Cennette Gidiyor: Avrupa Birliği ve Sosyalistler**, (Der: Sibel Özbudun Temel Demirer), Ütopya Yayınları, Ankara: 2000.

CANBOLAT, İbrahim, S., **Avrupa Birliği ve Genişleme Sürecinde Türkiye ile İlişkiler**, Uluslarüstü bir sistemin, Tarihsel, Teorik, Kurumsal, Jeopolitik Analizi, Alfa Yayınları, 3. Baskı, Ekim 2002.

Centre for Economic Policy Research (CEPR), **Flexible Integration**, Manitoring European Integration 6, London, 1995.

CEYHAN, Ayşe, **Avrupa Topluluğu Terimleri Sözlüğü**, Afar Yay., İstanbul: 1991.

Ceza Kanunu Madde 312 temelinde bir gazeteciyi mahkum eden alt mahkemenin kararını geçersiz kılan, Yargıtay'ın Erdal Taş davasındaki 15 Temmuz 2004 tarihli kararı. Mahkeme, kararında ifade özgürlüğünün eleştiri hakkını gerektirdiği ilkesine dayanmıştır.

Commission of the European Communities, 2001, **Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, ESC (2001) 1756**, Brussels, 13.11. 2001.

ÇAKIR, Armağan, Emre, **Avrupa Bütünleşmesinin Siyasal Kuramları**, Beta Yayınları, İstanbul: 2001.

ÇİFTÇİ, Ahmet, **Uluslararası Hukuk Açısından Radyo ve Televizyon Hukuku**, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, 1999.

ÇİFTÇİ, Ahmet, **Vatandaşlık Bilgisi**, Demokrasi ve İnsan Hakları, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2006.

DAĞDEMİR, Elif, Uçkan, **Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri ile Türkiye'nin AB'ne Tam Üyeliklerinin AB'nin Bütünleşme ve Genişleme Dinamikleri Yönüyle Değerlendirilmesi**, İKV Yayınları, No: 150, İstanbul, 1998.

DEDEOĞLU, Beril, **Adım Adım Avrupa Birliği**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1996.

- ERDOĞAN, İrfan, ALEMDAR, Korkmaz, **Öteki Kuram**, Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi, 2. Baskı, Erk Yayınları, 2005.
- ERDOĞAN, İrfan, ALEMDAR, Korkmaz, **Popüler Kültür ve İletişim**, 2. Baskı, Erk Yayınları, Şubat 2005.
- GEORGE, Ball, Jean Marnet: **Path to European Unity**, St. Martin's Press, New York: 1991.
- GÜLCAN, Murat Gürkan, **AB ve Eğitim Süreci**, AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları-Yapısal Uyum Modeli, Anı Yayınları, Ankara, Ocak, 2005.
- İktisadi Kalkınma Vakfı, **Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası**, İstanbul, Ekim 2003.
- İktisadi Kalkınma Vakfı, **Avrupa Birliği'nin Ortak Dışışleri, Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyum**.
- İKV, "Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası ve Türkiye'nin Uyum", İstanbul, Ekim 2001.
- İKV, Avrupa Birliği ve Türkiye – AB İlişkileri Hakkında Doğru Bilinen Yanlışlar.
- İKV, Avrupa Birliği'nde İşletmelere Uygulanan Rekabet Kuralları, Yayın No: 135, İstanbul: Kasım 1995.
- İKV, **Avrupa Birliği'nin Ulaştırma Politikası**, İstanbul, Aralık 2003.
- İKV, **Seminer Bilgi Notları**.
- KARADAĞ, Gökmen, **AB'nin Medyası, Medya'nın AB'si**, Güncel Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul: Aralık, 2006.
- KARLUK, Rıdvan, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul: 2003..
- KEANE, J., Nations, **Nationalism and the European Citizen**, Working Paper, Center for the Study of Democracy, 1993.

- KOÇ, Yıldırım, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri**, Türk-İş Yayınları, Yayın No: 66, 2001.
- LİNDBERG, Leon N., Stuart Scheingold; **Europeans Would be polity**, Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey: 1970.
- LOZIDOU Türkiye Davası (Başvuru Sayısı 15318/89).
- LOURSEN, Finn, **The Role of Commision**, The European Union: How Democratic is it?, Edt: S.S. Andersen, K.A. Eliassen, Sage Publications, London, vd: 1996.
- LUKACS, John, **21. Yüzyılın ve Modern Çağın Sonu**, Sabah Kitapları, İstanbul: 1994, s. 67.
- MANİSALI, Erol, **AKP Hükümeti ve Avrupa**, Türkiye-Avrupa İlişkilerinde “Sessiz Darbe”, Derin Yayınlar, 10. Basım, İstanbul: 2004.
- MANİSALI, Erol, **Avrupa Çıkmazı**, Otopsi Yay., İstanbul: 2001.
- MANİSALI, Erol, **Gümrük Birliği’nin Siyasal ve Ekonomik Bedeli**, Bağlam Yay., İstanbul, 1996.
- MANİSALI, Erol, **Türkiye Avrupa İlişkilerinde Sessiz Darbe**, Derin Yayınları, İstanbul, 2004.
- MANİSALI, Erol, **Yeni Dünya Düzeninde Batı ve Türkiye**, Derin Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2004.
- MAZEY, Sonia, Development of the European Idea: From Sectoral Integration to Political Union, **European Union and Policy Making**, Edt: Jeremy RICHARDSON, Routledge Publishers, New York: 1996.
- ORTAYLI, İlber, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, Hil Yayınları, 2. Baskı, 1987.
- ÖZDAĞ, Ümit, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri: Jeopolitik İnceleme**, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 2002.
- PAZARCI, Nilgün, Gürkan, **Türkiye’de Kitle İletişimi**, Der. Nilgün Gürkan Pazarıcı, Turan Kitabevi, Kasım 2004.

- POGGİ, Gianfranca, **The Development of the Modern State**, Stanford, California: Stanford University Press, 1978.
- Politika Merkezi (Ankara), Türkevi Araştırmalar Merkezi (Amsterdam), **Avrupa Birliği, Türkiye ve İslam**, Politika Merkezi Yayınları, Ankara: Aralık, 2004.
- PRELAT, Marcel, **Politika Bilimi**, Çev: Nihal Önal, Varlık Yayınları, İstanbul: 1972.
- PRESTON, Christoper, **Enlargement and Integration in the European Union**, Routledge Publishers, London and New York, 1997.
- ROSE, Richard, **What is Europe?**, New York Harper Collins College Publisher, 1996.
- SANDER Oral, **Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü**: Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Yayını, Ankara: 1987.
- SCHLESİNGER, Philip, **Medya, Devlet ve Ulus**: Siyasal Şiddet ve Kollektif Kimlik, Çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, 1994.
- T.C. AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Program**, Ankara, Temmuz 2003.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, **Avrupa Birliği Müktesebatının Uygulanışının Türk-İş Dünyasına Etkileri Projesi**.
- T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ankara, 1999.
- TEKELİ, İlhan, İLKİN, Selim, **Türkiye ve Avrupa Birliği 3**, Ümit Yayınları, Ankara: 2000.
- TEKİNALP, Ünal, **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukuku'na Uyumu-Acquis Communautaire'nin Alınması-Açıklamalar-Öneriler**, (İÜ Araştırma Fonu'nca Destekli yayınlanmamış güdümlü proje, Yürütücü: Ünal Tekinalp), 2001.

The Turkish European Union Accession Process, **“Effects of Harmonisation of Legislation on Economic, Political and Social Life”**, İstanbul, Mayıs 2001.

TRT, **2004 Faaliyet Raporu, Yayının Dinleyiciye Ulaşması**, Ankara, 2005.

Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi, **14 Nisan 2003 Tarihinde AB Konseyi Tarafından Kabul Edilen Nihai Metin.**

Türkiye ile AB Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma, Madde 2.

Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi 2003

ÜLGER, İrfan, Kaya, **Avrupa Birliği El Kitabı (Kavramlar-Kurumlar-Kişiler)**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.

ÜLGER, İrfan, Kaya, **Avrupa Birliği El Kitabı**, (Kavramlar, Kurumlar-Kişiler), Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara: Şubat, 2003.

ÜLGER, İrfan, Kaya, **Avrupa Birliği'nin ABC'si**, Sinemis Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2003.

Van Sulh Ceza Mahkemesi'nin 10 Aralık 2003 tarihli kararını geçersiz kılan 22 Aralık 2003 tarihli Yargıtay Kararı ve Şanlıurfa Ceza Mahkemesi'nin 2002 tarihli kararını geçersiz kılan 17 Temmuz 2004 tarihli Yargıtay Kararı.

VURAL, Sacide, **Kişilerarası İletişim**, der. ve Türkçe'ye çeviren: Sacide Vural, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları:27, Tercüme eserler dizisi:1, Bişkek, 2002.

VURAL, Sacide, **Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri**, Ankara, 1994.

VURAL, Sacide, Yöntem: **“Konulu Filmlerin Kadınlar Üzerindeki Etkisi”** adlı eserinden uyarlanmıştır, Ankara, 1995.

VURAL, Sacide, **“Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği”** konulu görüşme (Ankara, 29 Mayıs 2008).

VURAL, Sacide, **Radio-TV Kurumlarında Yönetim ve Türkiye'deki Uygulama**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, 1986.

YALÇINER, Mustafa, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Avrupa ve Sosyalistler Akıntıya, (Derleyenler: Sibel Özbudun-Temel Demirer), Ütopya Yayınları, Ankara: 2000.

YALÇINER, Sedat, ÖZCAN Mehmet, BAL, İhsan, **Türkiyeli Avrupa**, Hayat, 1. Baskı İstanbul, 2004.

YALÇINTAŞ, Nevzat, **Avrupa Birliği ve Türkiye: Avrupa Topluluğu bir Hristiyan Kulübü müdür?** Nokta Kitap, 1. Baskı, İstanbul: 2006.

Zana ve meslektaşlarının davasında Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 30 Mart 2004 tarihli kararını geçersiz kılan, 14 Temmuz 2004 tarihli Yargıtay Kararı.

93/569 sayılı Komisyon Kararı.

İnternet Adresleri

AB Komisyonu, **2003 Yılı Türkiye İlerleme Raporu Müktesebat Uyum, Bölüm 9: Taşımacılık Politikası**, <http://www.ikv.org.tr.turkiye-ab/>

DİE, **İstatistik Göstergeleri (1923-1995)**, 1998 www.die.gov.tr

<http://www.cc.colombia.edu>

guncel/mukteseabat-2003.htm.

http://www.abgs.gov.tr/files/mukteseabat_Uyum_Programi/15_Enerji.pdf.

<http://europa.eu.int/comm/enlargement/communication/pdf/explainingenlargement.pdf>.

<http://www.deltur.cec.eu.int/webpup/documents/brochures/AccessionBooklet.pdf>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara_Anka%C5%9Fmas%C4%B1.

<http://www.mfo.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/anlasma/htm>.

<http://www.tsrsb.org.tsrsb/AB+ve+uyum/Avrupa:/ABGenislemesi/>(Erişim 24.04.2007)

<http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm>(Erişim 24.04.2007)

<http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm>.(Erişim 24.04.2007)

<http://www.canaktan.org/ekonomi/avrupa-birligi/uyelik-kosul.htm>

<http://ikv.gor.tr/abmuktesebati.php> (Erişim 24.04.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/egitim.pdf> (Erişim 24.04.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/egitim.pdf> (Erişim 24.04.2007)

http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kab_2003-2.html (Erişim 07.07.2007)

<http://www.ikv.org.tr/abmuktesebati.php> (Erişim 24.04.2007)

http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kob_2003-2.html (Erişim 07.07.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/kisiler-serbest.pdf> (08.07.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/kisiler-serbest.pdf>. (Erişim 08.07.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/mallar-serbest.pdf> (Erişim 08.07.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/hizmet-sunma.pdf>. (Erişim 24.04.2007)

http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kob_2003-2.html (Erişim 24.04.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/tuketici.pdf>. (Erişim 24.04.2007)

<http://www.ikv.org.tr/pdfs/kultur.pdf>

http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kab_2003-2.html (Erişim 07.07.2007)

http://www.minidev.com/ab/ab_gb.asp.

http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2004/index.htm.

www.avrupa.info.tr.

<http://www.abgs.gov.tr>

www.ikv.org.tr

European Court of Justice, <http://curia.eu.int>

<http://www.abhaber.com>

EKLER

EK 1

TÜRK TOPLUMUNUN “AVRUPA BİRLİĞİ’NE ÜYELİĞİ” ALGILAMA DÜZEYİNİ ÖLÇEN ANKET ÇALIŞMASI

**GELİŞTİREN
ZEYNEP POYRAZ**

**ANKARA
2007**

AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİĞİ ALGILAMA DÜZEYİNİ

ÖLÇMEYE YÖNELİK ANKET

AÇIKLAMA

Türk toplumunun “Avrupa Birliğine Üyeliği” algılama düzeyini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmaktayım. Çalışmanın sonunda elde edilecek bulgular “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği” konusuna önemli katkıda bulunacaktır. Ekteki bu ölçek / anket, bu çalışmanın veri kaynağının temelini oluşturmaktadır.

Anılan araştırma sonuçlarının hepimiz için yararlı olması; ölçekteki maddelere vereceğiniz cevapların samimiyetine ve doğruluğuna bağlıdır. Verilen cevaplar gizli tutulacak ve bu araştırmanın dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır. Ankette, kişisel (demografik) bilgilere ve AB’ye üyelikle ilgili katılım düzeyinize ilişkin 2 bölüm halinde sorular yer almaktadır. Lütfen soruları boş bırakmadan, size en yakın seçenekle doldurunuz. Anketin doldurulması için gösterdiğiniz dikkat, yardım ve işbirliğine şimdiden teşekkür ederim.

Zeynep POYRAZ

I. KİŞİSEL VE SOSYAL ÖZELLİKLERLE İLGİLİ SORULAR

- 1) Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
- 2) Yaşınız: 20-29 () 30-39 () 40-49 () 50 ve üstü ()
- 3) Medeni Durumunuz:
Evli () Bekar ()
- 4) Mesleğiniz:
Memur () İşçi () Emekli () İşsiz ()
Öğrenci () Ev hanımı () Serbest Meslek () Siyasetçi ()
- 5) Geliriniz: (YTL)
0-500 () 501-1000 () 1001-2000 ()
2001-3000 () 3000 ve üstü ()
- 6) Öğrenim Durumunuz:
Yüksek öğrenim () Lise ()
Ortaokul () İlkokul ()
- 7) Avrupa Birliği ile ilgili şu anki bilgi birikiminize en çok katkı yapan iletişim kanalı aşağıdakilerden hangisidir?
Gazete-Dergi () TV-Radyo ()
İnternet () Kitap-Broşür ()
- 8) Kendinizi hangi siyasi yelpazede tanımlıyorsunuz? (Bu soruda birden fazla seçeneği (x) şeklinde işaretleyebilirsiniz.)
Sol () Merkez sağ () Milliyetçi ()
Sağ () Merkez sol () Diğer ()
Liberal () Muhafazakar ()

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYELİKLE İLGİLİ SORULAR

Aşağıda yer alan, Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin üyeliği ile ilgili "katılım düzeyinizi" ifade eden "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "fikrim yok", "katılıyorum", "kesinlikle katılıyorum" seçeneklerinden yalnızca birine, parantez içine gelecek şekilde çarpı(x) işareti koyunuz.

1) Avrupa Birliği; ekonomi, sanayi, siyaset, yurttaş hakları, iç ve dış politika alanlarını kapsayan, çok sektörlü bütünleşmenin en ileri biçimidir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

2) Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olduğunda, AB ülkelerinde yaşayan vatandaşlar ile Türk toplumu kaynaşacak; ulusal kimliğimiz ve kültürümüz zenginleşecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

3) Birliğe üye olduğunda; Avrupa Birliği üye ülkelerince belirlenen ilkeler doğrultusunda sermayenin, hizmetlerin ve malların serbest dolaşımına ilişkin kurallar Türkiye'de uygulanmaya başlanacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

4) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olması durumunda, Türk vatandaşları, Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde seyahat etme, eğitim alma ve çalışma özgürlüğüne sahip olacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

5)Avrupa Birliği tam üyeliği ile Türk işçileri; Birliğin istihdama yönelik desteklerinden ve fonlarından faydalanabilecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

6) Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyeliğin gerçekleşmesi için şart koşulan, "Kopenhag Kriterleri"ni büyük ölçüde yerine getirmiştir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

7) Avrupa Birliği'ne üyelik, sendika ve grev haklarının gelişmesini sağlayacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

8) Türk Eğitim Sistemi; üyeliğin gerçekleşmesiyle beraber, “herkes için eğitim”, “yaşam boyu öğrenme” ve “mesleki eğitimde işbirliği” alanlarında daha yüksek standartlara kavuşacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

9) Avrupa Birliği üyelik sürecinde sağlık sektörüne daha çok kaynak ayrılacak, sağlık hizmeti standartları yükseltilecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

10) Türkiye, tam üyelik gerçekleştiğinde; kadın-erkek arasında muamele eşitliği, iş sağlığı ve güvenliği, halk sağlığı ve ayrımcılıkla mücadele konularında ilerleme kaydedecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

11) Tam üyelikle birlikte, Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesiyle, katılımcı ve demokratik siyasi kültürün temelleri sağlamlaştırılacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

12) Üyelikle birlikte; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, inanç ya da din ayrımı gözetmeksizin, tüm bireylerin insan hakları ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanması güvence altına alınacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

13) Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olması; terör, uyuşturucu ve yasadışı göçle olan mücadelenin güçlenmesinde önemli gelişmeler sağlayacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

14) Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üye olduğunda, Avrupa Birliği ile “ortak bir güvenlik ve dış politika” oluşturacak ve bu işbirliği Türkiye'yi, gelecekte karşılaşacağı olası bir saldırıya karşı dirençli ve güçlü kılacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

15) Üyelikle beraber, İnsan hakları ihlalleri karşısında yasal yollardan hak arayabilme imkanları güçlendirilecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

16) Türkiye, Avrupa Birliği'ne üye olduğunda; belli alanlarda, ülkemizin egemenlik haklarını AB ile paylaşacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

17) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği, ekonomik çıkarların korunması, ekonomik ve mali konularda istikrarın sağlanmasında önemli bir adımdır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

18) Avrupa Birliği'ne üyelik, bireylerin gelir düzeyini arttıracak; çalışma alanlarındaki seçenekleri çoğaltarak yaşam standartlarımızı yükseltecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

19) Avrupa Birliği'ne tam üye olunması, yabancı yatırımların önündeki siyasi, ekonomik ve bürokratik engellerin ortadan kalkmasını ve yabancı yatırımların önemli ölçüde artmasını sağlayacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

20) Üyeliğin getireceği bir anlayış olan, tek para birimi olarak “EURO”nun kullanılması, Türk ekonomisine katkı sağlayacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

21) 1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği ile ilgili uygulamaları hayata geçiren Türkiye, üyelikle beraber, ithalat ve ihracat alanında kazanımlarını arttıracak; AB ile Gümrük Birliği'nin daha da genişletilmesiyle, Türk firmalarının rekabet gücünün artırılması sağlanacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

22) Avrupa Birliği'ne tam üyelikle birlikte, özelleştirme hız kazanacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

23) Birliğe üye olduğunda; vergi tabanının genişletilmesi, "kayıt dışı" ekonominin önüne geçilmesi, düzensizliklerin giderilmesi ve vergi sisteminin adil hale getirilmesi sağlanacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

24)Türkiye, AB'ne üyelik sonrasında, Avrupa Birliği ile "Ortak Tarım Politikası" geliştirecek, organik tarım, fiyat ve Pazar politikalarında uygulamalar yapılacak, kırsal, bölgesel ve çevresel anlamda tarımın kuvvetlendirilmesi sağlanacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

25) Tam üyelik; ürünlerdeki kalite ve güvenlik standartlarının yükselmesini ve tüketici memnuniyetini temel alan üretim anlayışının yerleşmesini sağlayacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

26) Türkiye; Ortadoğu, Kafkaslar ve Rusya Federasyonu'nun komşu ülkesi olması itibarıyla; Avrupa Birliği'ne üye olduğunda, üye ülkelerin ihtiyaç duyacağı enerjinin düzenli ve güvenli bir şekilde temin edilmesinde hayati bir rol üstlenecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

27)Tam üyelikle birlikte; hava ve su kalitesi, atık yönetimi, doğayı koruma, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma gibi alanlarda, Türkiye'de yapılacak çalışmalar, ülkemizi daha iyi çevresel koşullara taşıyacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum

- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

28) Tam üyelikle birlikte; turizm sektöründe, doğal güzellikleri ve konuk ağırlama kapasitesiyle tercih sebebi olan ülkemizin, deniz, hava, kara ve demiryolu ulaşım imkanlarının genişletilmesi sağlanacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

29) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasıyla birlikte, Türkiye'de bilim, araştırma ve teknoloji faaliyetleriyle ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerin hazırlayacakları projeler, ülkemizde bilim ve teknolojinin gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

30) Avrupa Birliği'ne üyelik sonrasında, Türkiye'de medya; insan onurunun ve özellikle küçüklerin korunması konusunda önlemler alacak, medya hizmetlerinin özdenetimi güçlendirilecektir.

- ☐ Kesinlikle katılmıyorum
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Fikrim yok
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kesinlikle katılıyorum

ÖZET

Avrupa Birliği; ulusal devletlerin transformasyonu yoluyla sağlanan, güçlü ve büyük bir bütünleşmeyi temsil eden, tarihsel, kurumsal, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılanmanın, günümüzdeki en büyük projelerinden biridir. Türkiye'nin, böyle bir sistem içinde yer almayı isteyen bir ülke olarak; Avrupa Birliği'nin "üyelik" için şart koştuğu kriterleri ve Müktesebat uyumunu ne ölçüde gerçekleştirdiği konusu, büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın amacı; "Avrupa Birliği'ne üye olmanın" ne anlama geldiği sorusunun, Türk toplum kesimleri tarafından nasıl algılandığını analiz etmektir. Birliğe üyeliğin nasıl algılandığı konusunun, AB siyasi ve ekonomik kriterleri, Müktesebat başlıklarının öngördüğü içerikler, "uyumlaşma sürecinin" meydana getirdiği ve getireceği değişikliklerden yola çıkarak; Türk toplum kesimleri üzerinde ölçüldüğü bir çalışma henüz yapılmamıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, Avrupa Birliği'nin doğuşu ve birliğe ilişkin kuramsal yaklaşımlar, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, ülkemizin Avrupa Birliği Müktesebatı'na uyumlaştırılması ve Türkiye'nin "mevzuata uyum" konusunda yapmış olduğu değişiklikler analiz edilmiştir. İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi olan deneysel çalışma açıklanmış; araştırmaya katılan kişilere uygulamak için geliştirilen ölçek; 8 sosyal-kişisel, 30 alana ilişkin olmak üzere toplam 38 görüş ifadesinden oluşturulmuş; araştırmaya katılanların her bir görüş yönünden "algılamalarını" belirtmelerine olanak veren 5'li dereceleme ölçeği (kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, fikrim yok, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum) şeklinde uygulamaya konulmuştur. Ölçek hazırlandıktan sonra, uzman görüşleri ve ön denemelerle geliştirilmiş; ayrıca güvenirlik analizine (Cronbach Alfa) tabi tutulmuş ve tatmin edici değerler elde edilmiştir. Ankara ilinin evren olarak tanımlandığı ve siyasiler (aktif milletvekilleri), memurlar (yargıçlar, akademisyenler, doktorlar, öğretmenler, vb.) işçiler, emekliler, öğrenciler, ev hanımları ve serbest

meslek sahiplerinden oluşan ve toplum kesimlerini temsil eden 969 kişiye anket uygulanmış; elde edilen sonuçlar, araştırmanın alt problemlerini oluşturan bağımsız değişkenlerle, ki kare ilişki analizi yapılarak, istatistiksel çözümlemelerle çalışmaya yansıtılmıştır.

Elde edilen bulgular; başta siyasiler olmak üzere, araştırmaya katılan toplum kesimlerini temsil eden çok sayıda bireyin, “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Üyeliği” konusunda yeterli bilgi sahibi ve dolayısıyla da “görüş sahibi” olmadıklarını AB Müktesebatına uyumlaşma adına ülkemizin yaptığı ve yapacağı değişikliklerle ilgili sürece dair farkındalıklarının düşük düzeyde olduğunu gösterirken; genel anlamda bakıldığında, araştırmaya katılanlardan, “fikrim yok” diyenlerin dışında kalan çok sayıda kişi, üye olmamız halinde üye ülkelerle toplumumuzun ve kültürümüzün kaynaşarak ulusal kimliğimizin zenginleşeceğine, Euro’yu kullanmaya başlamamızın Türk ekonomisine katkı sağlayacağına, AB ile ortak tarım politikası geliştirmenin faydalı olacağına, terörün, uyuşturucunun ve yasadışı göçün önleneneğine ilişkin görüşlere kesinlikle katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan görüş sahibi kişilerin Türkiye’nin üyeliği ile ilgili olarak yoğun katılım gösterdiği hususlar; Türkiye’nin Kopenhag Kriter’lerini büyük ölçüde yerine getirdiği, eğitim standartlarımızın iyileşeceği, serbest dolaşımın kolaylıkla sağlanabileceği, özelleştirme ve yabancı yatırımların hız kazanacağı, temel hak ve özgürlüklerin çok daha iyi korunacağı, üretim kalitesinin artacağı, enerji, çevre, bilim ve teknoloji alanında gelişmeler yaşanacağı şeklindeki görüşlerdir.

Toplumumuzda yaşamakta olan bireylerin, ülkemizin Avrupa Birliği’ne üye olması ile ilgili olarak yeterince bilgi sahibi olmadığı gerçeği; kişilerin kendi özel çabalarıyla bilgi edinmeleri konusunda eksiklikleri olmasının yanı sıra; kitle iletişim araçlarının görev ve sorumlulukları kapsamında yer alan haber verme, bilgilendirme, öğretme, düşündürme, tarafsız ve en doğru haliyle olayları ve gelişmeleri iletme misyonunu, Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri ve ülkemizin üyeliği konularında olması gereken şekilde yerine

getiremediğini ortaya koymuştur. Bu konuda en bilgili ve yetkin olması gereken siyasilerin, karar alma ve gerektiğinde uygulama mekanizmasında oldukları halde, ülkemizin üyeliği ilgili olarak , ölçekteki görüşlere ciddi oranda “fikrim yok” yanıtı vermeleri kaygı vericidir. Siyasilerimizin ve toplumumuzu oluşturan bireylerin, iletişim kanallarıyla, bu konuya ilişkin bilgi erişimini ve konuya dair duyarlılığı güçlendirmesi, medyanın, Türkiye’nin üyeliği doğrultusunda yaşanan gelişmeleri, Türkiye’nin siyasal, ekonomik ve kültürel bakış açısıyla, zaman zaman da Avrupa Birliği’nden ülkemize yansıyan perspektifler doğrultusunda yansıtması gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: Avrupa Birliği, Türkiye’nin Üyeliği, Kopenhag Kriterleri, Uyumlaşma, Algılama, Medya.

ABSTRACT

European Union represents and symbolizes the transformation process of the national states, with a huge integration, consisting of historical, institutional, political, social and cultural facts; and also considered to be one of the greatest projects of our century. For Turkey, which is really willing to exist in this union and system; it is very important to realize the criterias and manage the harmonization with European Union and “Acquis Communautaire”.

The aim of this research is to specify the perception of our country's membership to this union asking questions to different people who have different socio-cultural identities in Turkish society. Actually; Turkey has been going on westernization process with an application for membership since 1959 and Ankara agreement in 12 September 1963. Turkey's candidacy status was declared by EU in 1999, therefore final phase of the relations has begun. New laws and regulations have been passed to dynamics of our country and by the impact of these rules, serious numbers of changes appeared and will appear in our life style, culture, economy, politics, justice system and media. Having explained the establishment of European Union, some of its institutions and Turkey-EU relations in an historical perspective, in the first part of the research, this dissertation focused on Europeanization of our country by European cohesion policy.

In order to undertake an overall approach related to the cohesion of new member Turkey; we needed to take a closer look at Turkey's position and find out how Turkish people understand and comment on “membership of our country”. Turkish “EU policy” was visualized in its historical depth since its systemic regularities have been functionalized in the course of a long differentiation process in periodic cycles, also marked by occasional transformation periods. In the second part of the research, the methodological point of view of the thesis is explained. As inquiry was used in this research, with 8 demographic and 30 “EU harmonization” questions;

politicians, students, academics, officers, employees, unemployed people, housewives, retired people, free workers answered those questions, using a variety of definitions and perceptions of EU membership of Turkey; so that this thesis raised a number of important results, regarding the success of Turkey and the government in preparing our country, our institutions and their readiness for structural funding. As we reached the third part of the research, we have to emphasize the truth about lack of information about European Union and Turkey's membership, looking at the results of the answers of people of Turkish society. The capital city Ankara was chosen to make this research as the politicians (deputies/ still member of the Turkish Parliament today) live in Ankara. When we check the results of the inquiry, it is interesting and upsetting to find out that so many deputies and other sections of our society answered most of the questions saying "no opinion". It is a risk to accept to join such an integration without knowing "what we are getting into and how we are supposed to adopt." The politicians are expected to know more information and learn a lot about the period of EU Membership of our country as they make the decisions about harmonization and give the last shape of the rule and law changes.

Generalizing the results of the inquiry, it is possible to see that politicians and people of different social-cultural characters do not "agree" that our society and the societies of EU countries will become agitated and get on well with each other by means of culture and richness of national identities. Besides, our people mostly don't believe that Euro usage will help Turkish economy to develop and become better. They don't agree that creating common agricultural politics with EU will help us at all. Another point our society strongly disagrees is; terrorism, narcotic substances and illegal immigration will be prevented with the membership. Most of the people think that Turkey successfully managed to cope with Copenhagen Criteria.

In the light of these facts it is clearly seen that, mass media has to give much more, correct and objective information about EU and Turkey's membership. Public benefit should be protected about the applications of EU

criteria. A responsible media understanding will create responsible broadcasting and responsible journalism.

Key words: European Union, Turkey's Membership, Copenhagen Criteria, Harmonization, Perception, Media.

